

BOSNA I HERCEGOVINA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

SUD BOSNE I HERCEGOVINE
СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Predmet broj: S1 2 K 047992 24 K

Datum objavljivanja: 22.05.2025. godine

Datum otpreme: 25.07.2025. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu:

Sudija Radević Goran, predsjednik vijeća

Sutkinja Ćosić Dedović Jasmina, članica vijeća

Sutkinja Mašović Hasija, članica vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv optuženog

PAVLOVIĆ VOJINA

PRVOSTEPENA PRESUDA

Učesnici:

Tužilaštvo BiH: tužiteljica Kanevček Nives i tužilac Ćosić Nedim

Optuženi Pavlović Vojin

Branilac Blagojević Mirko, advokat iz Bijeljine

Broj: S1 2 K 047294 24 K
Sarajevo, 22.05.2025. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

*SUD BOSNE I HERCEGOVINE (Sud BiH, Sud), u pretresnom vijeću sastavljenom od sudije Radević Gorana, kao predsjednika vijeća, te sudija Ćosić Dedović Jasmine i Mašović Hasije, kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničarke pravne savjetnice Hadžić Ilvane, u krivičnom predmetu protiv **PAVLOVIĆ VOJINA iz Bratunca**, optuženog po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo BiH, Tužilaštvo), broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, potvrđene 30.01.2024. godine, izmjenjene 24.03.2025. godine za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH), i po optužnici Tužilaštva BiH, broj: T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, potvrđene 26.04.2024. godine za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH), nakon javno održanog glavnog pretresa koji se vodio u prisustvu optuženog Pavlović Vojina, njegovog branioca Blagojević Mirka, advokata iz Bijeljine, tužioca Tužilaštva BiH, tužiteljice Kanevček Nives i tužioca Ćosić Nedima, dana 22.05.2025. godine donosi i u prisustvu tužioca Nedima Ćosića, a u odsustvu uredno obaviještenih optuženog Pavlović Vojina i njegovog branioca, advokata Blagojević Mirka, istog dana 22.05.2025. godine javno objavljuje slijedeću:*

P R E S U D U

Optuženi:

PAVLOVIĆ VOJIN, zvani Bato, sin Kostadina, i majke V., rođene B., rođen 01.01.1976. godine u mjestu Lipenovići, opština Bratunac, državljanin Bosne i Hercegovine, po narodnosti ..., JMB broj: ..., ..., nastanjen na adresi ..., neosuđivan,

K R I V J E

ŠTO JE:

Tačka 1. izreke presude:

Dana 10.03.2023. godine u Bratuncu, u Republici Srpskoj, Bosna i Hercegovina, na raskrsnici ulica Gavrila Principa i Svetog Save, iznad semafora, zajedno sa njemu poznatim NN licima postavio transparent sa likom bivšeg komadanta vojske Republike Srpske Ratka Mladića, i sa likom Milorada Dodika, predsjednika Republike Srpske, na kojem transparentu je bila ispisana poruka „Srećan Rođendan Živi i Zdravi Bili“, svjestan kao predsjednik upravnog odbora Udruženja „Istočna Alternativa“ Republike Srpske sa sjedištem u Bratuncu koje je upisano u Registar Udruženja kod Osnovnog

suda Bijeljina, čiji su ciljevi unapređenje sigurnosne saradnje i jačanje veza između Republike Srpske i Ruske Federacije, Bjelorusije, Kine, Indije i drugih prijateljskih zemalja, kao i stanovnik Bratunca, da navedenom radnjom veliča lice Ratka Mladića koji je osuđen pravosnažnom presudom Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: MICT-13-56-A od 8. juna 2021. godine, za krivično djelo genocid, te da takvo njegovo postupanje može uzrokovati nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost, pristajući na takvu posljedicu, na način da je postavio naprijed navedeni transparent na javnom mjestu koji je po svom sadržaju izazvao uznemirenost i strah dijela stanovnika na tom području koji su ga vidjeli postavljenog u centru grada, a posebno kod povratnika u okolna sela na području opštine Bratunac bošnjačke nacionalnosti, među kojima su i S.A. i A.M.;

Tačka 2. izreke presude:

Kao predsjednik Udruženja građana „Istočna Alternativa“, od juna mjeseca 2023. godine do 12. jula 2023. godine, odobrio i pokušao opravdati zločin genocida na način da je organizovao održavanje javnog skupa za koji je izradio plakate na kojima je bilo ispisano: „11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, koje plakate je polijepio na području Opštine Bratunac, koja graniči sa Opštinom Srebrenica i time ih učinio dostupnim stanovnicima Opštine Bratunac, kao i svim drugim licima koja borave na području opština Srebrenica i Bratunac u danima prije i oko 11. jula, a koji skup je najavio i kod Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska stanica Bratunac, u ime Udruženja građana „Istočna Alternativa“, koji skup je potom i održan dana 11.07.2023. godine na Trgu Miloša Obilića, Opština Bratunac u terminu od 19:30 sati, na kojem skupu je Vojin Pavlović držao govor, te je javno reprodukovana nacionalistička muzika, iako mu je bilo poznato da su pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju u predmetima protiv Radovana Karadžića (broj IT-95-5/18) i Ratka Mladića (broj IT-09-92-T i broj MICT-13-56-A), donesene pravosnažne presude kojima je utvrđeno izvršenje krivičnog djela Genocida nad Bošnjacima na području Opštine Srebrenica, u kojem izvršenju krivičnog djela je učestvovala Vojska Republike Srpske, pri čemu je bio svjestan da je upravo 11. juli naprijed navedenim presudama označen kao dan izvršenja krivičnog djela Genocida, na koji datum se svake godine održava komemoracija i ukop identifikovanih stradalih žrtava genocida u Srebrenici na kojem se okuplja veliki broj ljudi, te da bi održavanje skupa pod nazivom „11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“ upravo toga dana moglo potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv bošnjačkog naroda ili pojedinog pripadnika bošnjačkog naroda kao manjinskog povratničkog naroda na teritoriji opština Bratunac i Srebrenica, sa kojom posljedicom je bio saglasan, a što je sve izazvalo uznemirenost i strah dijela stanovnika na tom području, a posebno kod povratnika na području Opštine Bratunac, bošnjačke nacionalnosti, među kojima su V.D., S.A., H.R., E.R.1. i E.M.,

ČIME JE:

- **Radnjama opisanim pod tačkom 1. Izreke presude**, a koja odgovara optužnici Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, potvrđene 30.01.2024. godine, izmijenjene podneskom od 24.03.2025. godine, optuženi počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. Krivičnog zakona BiH, te
- **Radnjama opisanim pod tačkom 2. Izreke presude**, a koja odgovara optužnici Tužilaštva BiH, broj: T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, potvrđene 26.04.2024. godine, optuženi počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona BiH,

Pa Sud optuženom

na osnovu navedenih odredbi, kao i odredbi čl. 39., 40., 42. i 48. Krivičnog zakona BiH, primjenjujući odredbe čl. 49., 50. i 53. Krivičnog zakona BiH,

- Za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. Krivičnog zakona BiH,

UTVRĐUJE KAZNU ZATVORA U TRAJANJU od DVIJE (2) GODINE I DVA (2) MJESECA,

- Za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona BiH,

UTVRĐUJE KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD DESET (10) MJESECI,

Nakon čega Sud na osnovu člana 53. stav 2. tačka b) Krivičnog zakona BiH

optuženom **VOJINU PAVLOVIĆU** izriče

JEDINSTVENU KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD DVIJE (2) GODINE I ŠEST (6) MJESECI.

Na osnovu odredbi člana 188. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH optuženi se obavezuje na naknadu troškova krivičnog postupka koji se sastoje od sudskog paušala u iznosu od 300,00 KM (tristotinekonvertibilnih maraka), kao i drugih troškova krivičnog postupka koji ukupan iznos će Sud utvrditi posebnim rješenjem, u smislu odredbe člana 186. stav 2. Zakona o krivičnom postupku BiH, po pribavljanju potrebnih podataka, koje troškove je optuženi dužan platiti u roku od 30 dana od dana zaprimanja posebnog rješenja, sve pod prijetnjom prinudnog izvršenja naplate.

O b r a z l o ž e n j e

Poglavlje 1. UVODNE NAPOMENE

U ovom uvodnom prvom (1) poglavlju pod nazivom UVODNE NAPOMENE donose se napomene koje se odnose na kratko izlaganje sadržaja obrazloženja ove presude i kratka hronologija postupka, tako da ovo poglavlje ima dva odsjeka: Uvod i Hronologiju postupka.

1.1. Uvod

Prvi odsjek ovog poglavlja se odnosi na izlaganje sadržaja presude.

Nakon IZREKE presude slijedi OBRAZLOŽENJE, potom POUKA na pravni lijek. Ovo obrazloženje ima osam (8) poglavlja, od koji većina imaju odsjeke.

Nakon ovog uvodnog, Prvog poglavlja (1), slijedi Poglavlje drugo (2.) pod nazivom DOKAZNI POSTUPAK u kojem se izlaže dokazni postupak, i to Dokazi optužbe te stim u vezi Procesne odluke po prijedlozima dokaza optužbe, potom se izlažu Dokazi odbrane te stim u vezi Procesne odluke po prijedlozima dokaza odbrane.

Poglavlje treće (3.) pod nazivom ZAVRŠNE RIJEČI I STRANAČKE DOKAZNE REKAPITULACIJE sadrži dva odsjeka: Izlaganje optužbe – završne riječi Tužilaštva i Izlaganje odbrane – završne riječi branitelja i optuženog.

Poglavlje četvrto (4.) pod nazivom SLOBODA IZRAŽAVANJA I GOVOR MRŽNJE sadrži teoretska razmatranja ove problematike u vezi sa presuđenjem. Nakon uvoda slijede odsjeci: Sloboda mišljenja, izražavanja i govora, Govor mržnje, Sloboda govora i govor mržnje u kontekstu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca, te Pregled međunarodnih i domaćih presuda relevantnih za zabranu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca.

Peto poglavlje (5.) pod nazivom ANALIZA KRIVIČNIH DJELA sadrži analizu osnovnih oblika krivičnih djela Izazivanja nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZBiH, te ostalih oblika ovog krivičnog djela sa posebnim odsjecima: Javno odobravanje, poricanje, umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 3. KZBiH; Činjenje oblika krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 1 - 3. KZBiH činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala iz člana 145a. stav 4. KZBiH; Veličanje osoba osuđenih pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH.

Šesto poglavlje (6.) pod nazivom RAZLOZI PRESUDE sadrži ključni dio obrazloženja ove presude, bavi se suštinskim razlozima donošenja ovakve presude nakon izložene analize krivičnih djela. Sadrži analizu provedenih dokaza i razmatranih činjenica, činjenične zaključke i činjenična utvrđenja, po tačkama optuženja odnosno izreke, tako da ima dva osnovne odsjeka: Tačka 1. Izreke presude koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH broj optužnici broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, te Tačka 2. Izreke presude, koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH broj T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine. Potom slijedi odsjek koji se odnosi na Prigovore odbrane i odluke Suda stim u vezi.

Poglavlje sedam (7.) pod nazivom ODLUKE SUDA sadrži obrazloženje odluka Suda iz izreke tako da ima tri odsjeka: Odluka Suda o krivnji, Odluka Suda o krivično pravnim sankcijama i Odluka Suda o troškovima postupka

Potom slijedi Poglavlje osam (8.) pod nazivom ZAVRŠNE NAPOMENE koji sadrži završna razmatranja odnosno rekapitulaciju sa završnim napomenama o značaju ove presude.

Presuda se završava sa POUKOM o pravnom lijeku.

Slijedi Drugi odsjek ovog Prvog poglavlja koji sadrži kratku hronologiju postupka tako da je ovaj dio obrazloženja koncipiran kroz više pododsjeka: Optuženje, Spajanje postupka, Protek roka od 30 dana, Izmjena optužnice, Preciziranje činjeničnog opisa, nedokazane činjenice, te Izrada pismene presude.

1.2. Hronologija postupka

1.2.1. Optuženje

Tužilaštvo je dana 22.01.2024. godine podiglo optužnicu, broj: T20 0 KT 0023763 23, kojom je Pavlović Vojina optužilo da je počinio krivično djelo javnim postavljanjem transparenta sa likom bivšeg komadanta vojske Republike Srpske, generala RATKA MLADIĆA u Bratuncu, na kojem transparentu je bila ispisana poruka „Srećan Rođendan Živi i Zdravi Bili“, pod bliže opisanim okolnostima, te ga tako optužilo za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH. Navedena optužnica je od strane sudije za prethodno saslušanje potvrđena 30.01.2024. godine. Nakon što se optuženi na ročištu za izjašnjenje o krivici dana 18.03.2024. godine izjasnio da nije kriv za djelo koje mu se potvrđeno optužnicom stavlja na teret, predmetni spis je upućen ovom sudećem vijeću radi zakazivanja i održavanja glanog pretresa koji je čitanjem optužnice Tužilaštva BiH započeo dana 01.04.2024. godine. Navedeni predmet je pred Sudom zaveden pod poslovnim brojem S1 2 K 047294 24 K.

Tužilaštvo je dana 23.04.2024. godine podiglo optužnicu, broj: T20 0 KT 0024277 23, kojom je Pavlović Vojina optužilo da je počinio krivičnim djelom javnim postavljanjem i distribucijom plakata sa sadržajem “11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE;

HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, pod bliže opisanim okolnostima, te ga tako optužilo za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 3. i 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH. Navedena optužnica je od strane sudije za prethodno saslušanje potvrđena 26.04.2024. godine. Nakon što se optuženi na ročištu za izjašnjenje o krivici dana 01.07.2024. godine izjasnio da nije kriv za djelo koje mu se potvrđeno optužnicom stavlja na teret, predmetni spis je upućen sudećem ovom pretresnom vijeću radi zakazivanja i održavanja glavnog pretresa koji je čitanjem optužnice Tužilaštva BiH započeo dana 10.09.2024. godine. Navedeni predmet je pred Sudom zaveden pod poslovnim brojem S1 2 K 047992 24 K.

1.2.2. Spajanje postupka

Odredbom člana člana 25. stav 3. Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKPBiH) propisano je da *„Sud može odlučiti provesti jedinstveni postupak i donijeti jednu presudu ako se pred ovim sudom vode odvojeni postupci protiv iste osobe za više krivičnih djela ili protiv više osoba za isto krivično djelo.“*

Sud je dana 10.09.2025. godine, po saslušanju stranaka i branioca, donijelo odluku o spajanju postupaka koji se pred Sudom BiH vode protiv optuženog Vojina Pavlovića pod brojevima: S1 2 K 047294 24 K i S1 2 K 047992 24 K, na način da će se protiv optuženog voditi jedinstveni postupak pod brojem S1 2 K 047294 24 K i donijeti jedinstvena presuda pred ovim pretresnim vijećem po obje optužnice Tužilaštva BiH.

Sud je prvenstveno imao u vidu činjenicu da se u oba postupka optuženi Pavlović tereti za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. KZBiH. Takođe, Sud je cijenio i činjenicu da u oba navedena postupka protiv optuženog Pavlovića (S1 2 K 047294 24 K i S1 2 K 047992 24 K) postupa isto sudeće vijeće, sa istim rasporedom unutar vijeća, da je optuženog Pavlovića u oba predmeta zastupa isti branilac, advokat Blagojević Mirko Nadalje, Sud je cijenio da se optužnice dijelom temelje na istim dokazima, da se krivični postupak koji je ranije započeo još uvijek nalazio u fazi izvođenja dokaza optužbe, te da spajanje postupka ne bi opteretilo dokazni postupak, niti doveo do oduglovačenja prvobitno započetkog postupka.

Sud je našao da će vođenje jedinstvenog postupka i donošenje jedne presude u konkretnom slučaju, doprinijeti ekonomičnost i efikasnosti krivičnog postupka, uz istovremeno očuvanje svih procesnih garancija i prava optuženog.

1.2.3. Protek roka od 30 dana

Odredba člana 251. stav 2. ZKPBiH predviđa da *„glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu.“*

Glavni pretres u ovom predmetu održavao se u skladu sa citiranom odredbom, te je glavni pretres zbog proteka roka od 30 dana na ročištima od 15.05., 26.06., 10.09., 22.10.2024. godine¹ počeo iznova, ali uz na zapisnik datu saglasnost stranaka i branioca optužnice nisu ponovo čitane i nisu se provoditi već izvedeni dokazi.

1.2.4. Izmjena optužnice

Odredba člana 275. ZKPBiH propisuje: „Ako Tužitelj ocjeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmjenilo činjenično stanje iznese u optužnici, on može na glavnom pretres izmijeniti optužnicu. Radi pripremanja odbrane, glavni pretres se može odgoditi. U ovom slučaju ne vrši se potvrđivanje optužnice. „

Tužilaštvo je iskoristilo pravo predviđeno gore navedenom zakonskom odredbom, te je dana 24.03.2025. godine Sudu dostavilo izmijenjenu optužnicu Tužilaštva, broj: T20 0 KT 0023763 23. Izmjena je izvršena na način da je u dijelu činjeničnog opisa, koji se odnosi na osobe čiji su likovi bili prikazani na postavljenom transparentu, iza imena "Ratko Mladić" dodato: "i sa likom Milorada Dodika". Takođe, u dijelu koji se odnosi na navođenje presude Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, uz datum presude od 8. juna 2021. godine, dodat je broj presude: "MICT-13-56-A".

Izjašnjavajući se o izmijenjenoj optužnici, odbrana se tome usprotivila. Branilac je naveo da je za odbranu neprihvatljiv redoslijed sadržaja na postavljenom transparentu u dijelu izmijenjene optužnice, te da tužilac ne može naknadno dodati riječi „i sa likom Milorada Dodika“, budući da se na transparentu slika Milorada Dodika nalazila na prvom mjestu.

Razmatrajući izmijenjenu optužnicu u kontekstu prigovora odbrane, Sud je prvenstveno utvrdio da sadržaj izmijenjene optužnice u svojoj suštini predstavlja preciziranje pojedinačnih činjeničnih navoda s ciljem davanja potpunije i jasnije slike događaja, posebno imajući u vidu činjenicu i da je optuženi svojim svjedočenjem potvrdio takav sadržaj transparenta.

Usporedbom činjeničnog opisa potvrđene optužnice sa izmjenama koje je Tužilaštvo izvršio dana 24.03.2025. godine, Sud je našao da redoslijed sadržaja na transparentu nije bio ni naveden u prvobitnoj optužnici. Čak i da jeste, Sud je ocijenio da redoslijed sadržaja na transparentu ne predstavlja bitno obilježje krivičnog djela, te da njegovo preciziranje ni na koji način ne mijenja objektivni identitet optužnice.

Glavni pretres je nastavljen u skladu sa izmijenjenom optužnicom, a odbrani je pružena mogućnost predlaganja novih dokaza u skladu sa izmijenjenom optužnicom, o čemu će više riječi biti u dijelu presude koja se odnosi na dokazni postupak.

¹ Prethodna ročišta za glavni pretres održana su na dane 01.04., 15.05., 26.06. i 10.09.2024. godine.

Dakle, ispitujući subjektivni i objektivni identitet prvobitne i izmijenjene optužnice Tužilaštva, broj: T20 0 KT 0023763 23, Sud je zaključio da isti nije povrijeđen. Sud je našao da tužilac ovom izmjenom nije optuženom stavio na teret teže ili drugačije krivično djelo, niti je bitno izmijenio činjenični opis ili pravnu kvalifikaciju, koju izmjenu u konačnici Sud nije cijenio na štetu optuženog.

1.2.5. Preciziranje činjeničnog opisa, nedokazane činjenice

Nakon izvršene analize uloženog dokaznog materijala optužbe, u odnosu na optužnicu Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, Sud nije našao dokazanim da je optuženi Pavlović Vojin bio svjestan postojanja postupaka vođenih pred Sudom BiH, uključujući i pravosnažne presude donesene u predmetima Stanišić Ostoja i dr. (S1 1 K 010315 12 Krl; S1 1 K 010315 12 Kžk), Pelemiš Momir (S1 1 K 003379 09 Krl; S1 1 K 003379 12 Kžk) i drugim, kojima je utvrđeno izvršenje krivičnog djela genocida nad Bošnjacima na području Općine Srebrenica od strane Vojske Republike Srpske. Sud je utvrdio da, iako je optuženi bio upoznat s presudama pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju u predmetima protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića, njegova svijest o postojanju navedenih domaćih presuda nije dokazana.

Iz navedenog razloga je ovaj dio činjeničnog opisa optužnice u kojem je opisana svijest i znanje optuženog za postojanje postupaka pred Sudom BiH, izostavljen jer za takve tvrdnje optužba nije provodila posebne dokaze, niti se iz sadržaja dokaza to može zaključiti. Iz tih razloga su ovi činjenični navodi ostali u domenu paušalnih tvrdnji. Imajući u vidu da se radi o nedokazanim činjenicama, Sud je zaključio da njihovo izostavljanje predstavlja prilagođavanje činjeničnog opisa utvrđenim činjenicama na osnovu izvedenih dokaza tokom glavnog pretresa.

Sud je u tački 1. izreke presude, koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH, broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, izostavio dio iz činjeničnog opisa. Iako je Sud svjestan da se radi o očiglednoj omašci, izvršena je korekcija radi jasnoće i tačnosti izreke presude. Konkretno, u dijelu optužnice koji je glasio: "...broj: MICT-13-56-A od 8. juna 2021. godine, za krivično djelo genocid, *nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost*, te da takvo njegovo postupanje može uzrokovati nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost...", Sud je izostavio formulaciju „*nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost*“, smatrajući da se radi o nenamjernoj grešci u formulaciji sadržaja optužnice.

1.2.6. Izrada pismene presude

Zbog složenosti predmeta presuda nije mogla biti pismeno izrađena u uobičajenim, propisanim zakonskim rokovima za izradu pismene presude iz odredbe člana 289. stav 1. ZKPBiH, o čemu je v.d. predsjednica Suda bila uredno obavještavana.

Kada je u pitanju prekoračenje roka za izradu presude, Vijeće napominje da je u Sudu BiH bilo složenih krivičnih predmeta Odjela I i Odjela II Krivičnog odjeljenja u kojem su presude pismeno izrađene u roku dužem od dva (2) mjeseca², kao u ovom predmetu.

Vijeće je donijelo i javno objavilo presudu dana 22.05.2025. godine, strankama i branitelju je pismeni otporak otpremljen dana 25.07.2025. godine.

Za ovu složenu presudu bilo je potrebno za izradu dva (2) mjeseca i tri (3) dana, što je svakako u prosjeku vremena koje je potrebno za realizaciju ovako složenog stručnog sudskog poduhvata, uz podsjećanje da je pravo na obrazloženu sudsku odluku jedno od osnovnih prava optuženog, kao i drugih učesnika u postupku, te jedno od osnovnih prava u okviru prava na pravično suđenje kojim se ostvaruje mogućnost korištenja prava na pravni lijek, te pravilno i zakonito preispitivanje sudske odluke, što je sve u funkciji zaštite pravnog poretka i vladavine prava.

Poglavlje 2. DOKAZNI POSTUPAK

2.1. Dokazi Tužilaštva BiH

U toku dokaznog postupka u svojstvu svjedoka optužbe saslušani su svjedoci predloženi u obje optužnice i to: Ostojić Stevo, Vitić Darko, M.M., Živanović Milivoje, Lazić Brano, S.M., Pušara Neven, A.M., S.A., Pavlović Aleksandar, S.L., V.D., E.R.1., E.M. i H.R..

Tužilaštvo je tokom postupka odustalo od saslušanja svjedoka Vasić Dalibora i E.R.2. iz optužnice Tužilaštva broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine

Po prijedlogu Tužilaštva u toku redovnog dokaznog postupka prezentovani su, provedeni, te uvršteni u sudski spis pod oznakama „DT“ (DT – „dokaz tužilaštva“) slijedeći materijalni dokazi optužbe predloženi objema optužnicama: **DT-1** Zapisnik o saslušanju svjedoka A.M. broj T20 0 KT 0023763 23 od 29.11.2023. godine, **DT-2**

² Predmet broj S1 2 K 020433 16 K, Tužilaštvo BiH protiv protiv Radončić Fahrudina i dr, presuda je javno objavljena dana 16.05.2018. godine a otpremljena dana 20.07.2018. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i četiri (4) dana; Predmet broj: S1 1 K 019201 16 Kri, protiv optuženog Sakiba Mahmuljina, presuda je javno objavljena dana 22.01.2021. godine, otpremljena dana 02.04.2021. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i 11 dana; Predmet broj: S1 2 K 024465 17 K – Kemal Čaušević i dr. – presuda je objavljena 27.05.2021. godine, a otpremljena dana 13.08.2021. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i 14 dana; Predmet broj: S1 1 K 024139 17 Kri, protiv optuženih Dragana Vikića i dr, presuda je javno objavljena dana 21.04.2022. godine, otpremljena dana 07.07.2022. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i 15 dana; Predmet broj: S1 2 K 015384 14 K – Darko Elez i dr. (predmet Lutka) – presuda je objavljena 14.09.2016. godine, a otpremljena dana 30.11.2016. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i 16 dana; Predmet ovog Suda, broj S1 2 K 022492 16 K, protiv protiv optuženih Kordić Borisa i drugi, presuda je javno objavljena dana 28.06.2022. godine, otpremljena dana 16.09.2022. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od dva (2) mjeseca i 18 dana; Predmet broj: S1 1 K 017626 14 Kri – Dragan Marjanović i dr. – presuda je objavljena 12.07.2018. godine, a otpremljena dana 24.10.2018. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od tri (3) mjeseca i 12 dana; Predmet broj: S1 2 K 013430 14 K – Vlado Delić i dr. – presuda je obavljena 31.01.2019. godine, a otpremljena dana 31.05.2019. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od četiri (4) mjeseca; Predmet br: S 1 1 K 007914 12 Kri - Đelilović Mustafa i dr, – presuda je obavljena 05.07.2018. godine, a otpremljena dana 25.01.2019. godine, dakle presuda je pismeno izrađena u roku od šest (6) mjeseci i 20 dana; U predmetu ovog Suda, broj S1 2 K 039029 21 K, presuda pod istim brojem od 05.04.2023. godine protiv optuženih Fadila Novalića i dr, pismena izrada presude trajala dva (2) mjeseca i 25 dana. U predmetu broj S1 2 K 032139 20 K, protiv optuženih Antunović Ivana i dr, izrada presude je trajala dva (2) mjeseca i pet (5) dana.

Zapisnik o saslušanju svjedoka S.A. broj T20 0 KT 0024277 23 od 04.03.2024. godine, **DT-3** Zapisnik o saslušanju svjedoka Aleksandra Pavlovića, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-17/1-328/23 od 13.12.2023. godine, **DT-4** Akt Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-230-1393/23 od 25.12.2023. godine, **DT-5** Zahtjev podnesen Policijskoj stanici Bratunac od udruženja „Istočna alternativa“ dana 09.06.2023. godine, **DT-6** Akt Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-213.1-2-106/23 od 20.06.2023. godine, **DT-7** Prijava javnog skupa podnesena Policijskoj stanici Bratunac od udruženja građana „Istočna alternativa“ - odgovorne osobe Vojin Pavlović od 23.06.2023. godine, **DT-8** Službena zabilješka, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-03/01-222-sl/23 od 26.06.2023. godine, **DT-9** Dopis, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac, broj: 19-3/01-371/23 od 26.06.2023. godine, **DT-10** Izvještaj dežurne službe Policijske stanice Bratunac na dan 09/10.07.2023. godine u vremenu od 06:00-06:00 časova od 09.07.2023. godine, **DT-11** Zapisnik o saslušanju svjedoka V.D., Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-17/1-42/24 od 04.03.2024. godine, **DT-12** Akt Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 16-17/1-04-1-6233-2/23 od 07.08.2023. godine sa priložima: Izvještaj o postupanju po naredbi broj: 16-17/1-04-1-6233/22 od 07.08.2023. godine, **DT-13** Službena zabilješka broj: 16-17/1-1678/23 od 01.08.2023. godine, **DT-14** Službena zabilješka broj: 16-17/1713/23 od 04.08.2023. godine, **DT-15** Akt Državne agencije za istrage i zaštitu, broj 16-17/1-04-1-6233-6/22 od 15.09.2023. godine sa priložima: Izvještaj o postupanju po naredbi, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-17/1-04-1-6233/23 od 15.09.2023. godine i Službena zabilješka, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalna kancelarija Tuzla, broj 16-17/1-1933/23 od 01.09.2023. godine, **DT-16** Fotodokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Zvornik, Sektor kriminalističke policije, Odjeljenje kriminalističke tehnike i PDZ od 26.07.2023. godine, **DT-17** Obavijest o postupanju po naredbi, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-17-04-1-6233-15/23 od 10.01.2024. godine, **DT-18** Zapisnik o uviđaju, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 16-17/1-1/23 od 26.07.2023. godine, **DT-19** Zapisnik o saslušanju svjedoka E.M., Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-17/1-41/24 od 04.03.2024. godine, **DT-20** Zapisnik o saslušanju svjedoka H.R., Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KT 0024277 23 od 04.03.2024. godine **DT-21** Ispis prijave podnesene od Ferise Jašarević na e- mail Tužilaštva BiH dana 14.07.2023. godine **DT-22** Akt Osnovnog suda u Bijeljini broj: 080-0-Su-23-001226 od 26.12.2023. godine upućen Državnoj agenciji za istrage i zaštitu sa priložima: Izvod iz sudskog registra za udruženje Istočna alternativa od 25.12.2023. godine; Odluka o imenovanju lica ovlaštenog za zastupanje i predstavljanje udruženja prema trećim licima za udruženje Istočna alternativa; Spisak članova Upravnog odbora broj 6/2012 od 22.03.2015. godine; Statut udruženja „Istočna alternativa Republike Srpske sa sjedištem u Bratuncu“ Bratunac broj 2/2015 od 22.03.2015. godine; Odluka o osnivanju udruženja „Istočna alternativa Republike Srpske sa sjedištem u Bratuncu“ Bratunac broj 1/2015 od 22.03.2015. godine, **DT-23** Akt Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske Banja Luka broj: D/P-234-1209/23 od 14.12.2023. godine, **DT-24** Presuda MKSJ Ratko Mladić broj: IT-09-92-T od 24.11.2020.godine; MICT-13-

56-A od 23.09.2022.godine (na CD-u), **DT-25** Presuda MKSJ Radovan Karadžić broj: IT-95-5/18 od 24.03.2016. godine, **DT- 26** Presuda Suda Bosne i Hercegovine - Stanišić Ostoja i dr. broj: S1 1 K 010315 12 Krl od 31.03.2017. godine; S1 1 K 010315 17 Kžk od 11.10.2018. godine, **DT-27** Presuda Suda Bosne i Hercegovine - Pelemić Momir broj: S1 1 K 003379 09 Krl; S1 1 K 00379 12 Kžk od 18.10.2012. godine, **DT-28** Krivična prijava podnesena od E.R.2, dostavljena na email Tužilaštva BiH od 10.03.2023. godine, **DT-29** Naredba Tužilaštva BiH broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.09.2023. godine, **DT-30** Akt Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj: 16-17/1-04-1-7674-2/23 od 11.10.2023. godine, sa prilogom Izvještaj o postupanju Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj: 16-17/1-04-1-7674/23 od 11.10.2023. godine i Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj: 16-17/1-2279/23 od 10.10.2023. godine, **DT-31** Naredba Tužilaštva BiH broj: T20 0 KT 0023763 23 od 24.10.2023. godine, **DT-32** Naredba Tužilaštva BiH broj: T20 0 KT 0023763 23 od 13.11.2023. godine, **DT-33** Akt Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj: 16-17/1-04-1-7674-4/23 od 04.12.2023. godine, sa prilogom Izvještaj o postupanju po naredbi Državna agencija za istrage i zaštitu BiH broj: 16-17/1-04-1-7674/23 od 04.12.2023. godine, **DT-34** Akt Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-230-1193/23 od 06.11.2023. godine, sa prilogom Izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-230-1193/23 od 06.11.2023. godine, Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-222-504/23 od 10.03.2023. godine, Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-222-548/23 od 14.03.2023. godine, Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-222-587/23 od 19.03.2023. godine, Obavijest Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-211-02-11-12/23 od 10.03.2023. godine, Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova RS, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-222-541/23 od 13.03.2023. godine, **DT-35** Akt Osnovnog suda u Bijeljini broj: 080-0-Su-23-0001148 od 08.12.2023. godine, sa prilogom Rješenje Osnovnog suda u Bijeljini broj: 080-0-F1-15-000 040 od 23.10.2015. godine, Odluka Udruženja Istočna Alternativa Republike Srpske o izboru predsjednika udruženja broj: 4/2015 od 22.03.2015. godine, **DT-36** Presuda Međunarodnog suda za kazneno gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: MICT-13-56-A od 8. juna 2021. godine (na CD-u), **DT-37** Izvod iz kaznene evidencije za Vojina Pavlovića, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska uprava Zvornik, Policijska stanica Bratunac broj: 19-3/01-234.1-26-165/23 od 02.11.2023. godine, **DT-38** Zapisnik o saslušanju svjedoka Darke Vitića, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-17/1-314/23 od 29.11.2023. godine, **DT-39** Zapisnik o saslušanju svjedoka A.M., Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KT 0023763 23 od 29.11.2023. godine.

2.1.1. Procesne odluke po prijedlozima dokaza optužbe

Sud smatra bitnim istaći da je, imajući u vidu odluku Suda o spajanju postupaka koja je donesena tokom izvođenja dokaza optužbe u postupku po optužnici Tužilaštva broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, a s obzirom na činjenicu da su pojedini svjedoci bili predloženi u obje optužnice i da je dio njih već bio saslušan, bilo neophodno da se ti svjedoci ponovo pozovu i saslušaju na glavnom pretresu u vezi s okolnostima iz optužnice T20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine.

Dana 12.03.2025 .godine Tužilaštvo je u skladu sa članom 261. stav 2. tačka c) ZKP BiH dostavilo prijedlog za izvođenje dokaza optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane (replika), i to provođenjem materijalnih dokaza označenih brojevima od 1. i 2. (sa podoznakama od 2a do 2e.) u podnesku Tužilaštva BiH, broj T20 0 KT 024277 23 od 11.03.2025. godine.

Kako je to Tužilaštvo opravdano ukazalo pri obrazlaganju osnovanosti prijedloga, navodi odbrane tokom izvođenja dokaza su bili usmjereni na tvrdnji da je skup 11. jula 2023. godine, održan u cilju obilježavanja stradanja Srba sa područja Bratunca/ Srebrenice i da je odabir datuma (11.07.) slučajno odabran. Iz toga razloga, prijedlog tužioca je bio usmjeren na pobijanju tih tvrdnji, da je sam odabir datuma (11.07.) od strane optuženog, kao i sam naziv odabranog skupa („*Dan oslobođanja Srebrenice*“) izabran svjesno, a za prilog te tvrdnje optužbe, kao dokaz je predložen audio-video materijal sačinjen jula 1995. godine prilikom ulaska generala Ratka Mladića u Srebrenicu, iz čijeg sadržaja proizlazi da se koristi termin "oslobođanje Srebrenice".

Nadalje, u vezi s dokazima koje je odbrana izvodila s ciljem da ospori tvrdnju da se na transparentu nalazila fotografija s likom Ratka Mladića, Tužilaštvo je predložilo izvođenje dokaza u vidu Zapisnika o saslušanju svjedoka Vojina Pavlovića, sačinjenog od strane MUP-a RS, PU Zvornik, PS Bratunac, broj: 19-3/01-230-269/23 od 11.03.2023. godine. Cilj ovog dokaza bio je da se ospori tvrdnja odbrane, s obzirom na izjavu koju je optuženi dao u navedenom zapisniku u vezi sa sadržajem transparenta.

Sud je u cjelosti prihvatio gore navedeni prijedlog Tužilaštva za izvođenja dokaza replike, nalazeći da su isti ograničeni na pitanja koja direktno proizlaze iz dokaza odbrane i ne odnose se na ključne teze optužbe, u kojem slučaju bi se trebali izvoditi u sklopu redovne faze izvođenja dokaza optužbe.

Tako su na glavnom pretresu izvedeni i u sudski spis uloženi sledeći dokazi reprike: **DDT-1** Zapisnik o saslušanju svjedoka Vojina Pavlovića, MUP RS, PU Zvornik, PS Bratunac, broj: 19-3/01-230-269/23 od 11.03.2023. godine, **DDT-2** Naredba za prikupljanje dokaza, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: T20 0 KT 0024277 23 od 21.01.2025. godine, **DDT-3** Izvještaj o postupanju po naredbi, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-17-04-1-6233/23 od 10.02.2025. godine dostavljen u prilogu akta Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-17-04-1-623-24/23 od 10.02.2025. godine, **DDT-3.1** Zapisnik o uviđaju, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-17-1-4/25 od 28.01.2025. godine, **DDT-3.2** Fotodokumentacija, MUP TK, Sektor kriminalističke policije, Odsjek za kriminalističku tehniku i forenziku, broj: 08-06/3-7-03.6-1-453/25 od 04.02.2025. godine sa prilogom – CD, **DDT-3.3** Službena zabilješka,

Državna agencija za istrage i zaštitu, RC Tuzla, broj: 16-17/1-341/25 od 07.02.2025. godine, **DDT-3.4** Službena zabilješka, Državna agencija za istrage i zaštitu, RC Tuzla, broj: 16-17/1-369/25 od 10.02.2025. godine, **DDT-3.5** DVD sa natpisom: YT video snimak „Genocid u Srebrenici: ulazak zločinca Ratka Mladića u Srebrenicu“ (snimci iz Srebrenice TV Srbija) od 28.01.2025. godine.

Iako je tužilac u pismenom podnesku od 11.03.2025. godine navedene dokaze označio kao dodatne dokaze, cijeneći navode iz samog podneska a kasnije i iz usmenog obrazlaganja tužioca sa glavnog pretresa, Sud je zaključio da se radi o prijedlogu dokaza optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane, te ih je po tom osnovu i cijenio u momentu donošenja odluke po podnesenom prijedlogu.

Sud je prihvatio i prijedlog optužbe za izvođenje dodatnih dokaza, u smislu člana 276. ZKP BiH, i to dokaz na okolnosti datuma rođenja Milorada Dodika. Naime, imajući u vidu sadržaj izmjenjene optužnice, Sud je našao cjelishodnim izvesti dokaze na okolnosti datuma rođenja osoba koje se nalaze na transperentu, pa je tako u dokaznu građu uvršten kao dodatni dokaz: **DDT-4** DNA za provjeru u bazi IDDEEA sa detaljima pretrage za lice Milorad Dodik od 7.4.2025. godine.

2.2. Dokazi odbrane

Po prijedlogu odbrane optuženog na glavnom pretresu su provedeni subjektivni dokazi, saslušanjem svjedoka: Kojić Branimira, M.M.a, Vučetić Brane, Vasiljević Gorana, Lazić Brane, Stojanović Marka, Šarenac Nedeljka, Jovanović Miloja, Novaković Petra, Nedić Aleksandara i Cvijetinović Momčila, te kroz saslušanje optuženog Pavlovića u svojstvu svjedoka.

Sud je prihvatio i prijedlog za saslušanje svjedoka Puhalo Branislava, međutim odbrana je tokom dokaznog postupka (dana 11.03.2025. godine) odustala od ovog dokaznog prijedloga.

Kao objektivni dokazi odbrane, u sudski spis su uloženi dokazi: **DO-1** Akt Udruženja Istočna alternativa od 03.12.2024. godine, **DO-2** Dvije fotografije pribavljene sa Google Earth-a od 16.05.2022. godine.

2.2.1. Procesne odluke po prijedlozima dokaza odbrane

Odredba člana 239. stav 2. ZKPBiH propisuje: *„Dužnost sudije odnosno predsjednika vijeća da se stara za svestrano pretresanje predmeta i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari”.*

Takođe, odredba člana 263. stav 2. ZKPBiH propisuje: *“Ako sudija, odnosno predsjednik vijeća zaključi da okolnosti koje stranka i branitelj želi da dokaže nemaju značaja za predmet ili da je ponuđeni dokaz nepotreban, odbit će izvođenje takvog dokaza.”*

Slijedom navedenih odredbi, Sud je odbio izvođenje određenih predloženih dokaza odbrane, tačnije saslušanje Ostojić Steve i Dodik Milorada u svojstvu svjedoka, te objektivne dokaze u vidu videozapisa koji je optuženi Pavlović Vojin prikazivao na skupu održanom 11.07.2023. godine, kao i dokaz u vidu monografije dr Vojislava Šešelja pod naslovom „U Srebrenici nije bilo genocida“ u tri toma.

Prijedlog odbrane da se kao dodatni dokaz dokaz uvede pomenuta monografija, „U Srebrenici nije bilo genocida“ u tri toma, branilac je obrazložio time da se „*malo zna o ovoj inkriminaciji, sudske prakse nema, tako da bi bile ove tri knjige od koristi. Ove tri knjige bi nadomjestile nedostatak kako teorijskog saznanja, tako i sudske prakse pojma genocida, tako i inkriminacije negiranja genocida za koje je optužen Vojin Pavlović, tvrdi branitelj. Kako se radi o slučaju za koji ne postoji sudska praksa, a inkriminacija zločina genocida koja je malo istražena, za koju se može slobodno reći da je u početnom stanju, ove knjige bi bile značajne za ovaj postupak*“. Nadalje, odbrana ističe, „*da bi ove tri knjige dr Vojislava Šešelja kao dokazni materijal bile od neprocjenjive važnosti kada se bude donosila presuda Vojinu Pavloviću, da svaki tekst ovih knjiga zaslužuje posebnu pažnju, a svi tekstovi su hronološki i logički poredani, „svi zajedno predstavljaju naučnu cjelinu koja nas može dovesti na dobar put kada bude donošena konačna odluka u ovom predmetu*“. Pa tako, sadrže analizu ratnih zbivanja u BiH, analizu knjiga Sefera Halilovića, Samira Halilovića, Rasima Delića, Himze Tulića, Mirzeta Hamzića, Namera Orića, te Ibrana Mustafića. Također, značajna je analiza istorijskog nastanka RS kojima je posvećeno prvih 350 stranica knjige.

Dalje odbrana ističe, da u prvoj knjizi imaju analize svih međunarodnih mirovnih konferencija, počev od Kutiljerovog plana, te separatno-varšavskog sporazuma između Hrvata i Bošnjaka. U drugoj knjizi dr Šešelj analizira procese po optužbi za genocid u Srebrenici koji su se vodili pred Sudom BiH. Nadalje, tu je i osvrt na pisanje stranih autora koji zapažaju da se u Srebrenici nije desio genocid, kao i zapažanja stranih autora koji tvrde suprotno da se u Srebrenici dogodio genocid. Značajna je i analiza holandskog instituta za ratnu dokumentaciju, koja nije prevedena na jezike koje mi razumijemo, te nije prezentovana javnosti u Srbiji, ni javnosti u BiH. Treća knjiga je također analiza haških procesa koji su vođeni protiv Dražena Ademovića, Gorana Jelisića, Duška Sikirice, Dragana Došena, Dragana Kulundžije, Dragana Stakića, Radoslava Brđanina, Mujadina Popovića, Radislava Krstića, Ljubiše Behare, Dragana Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Grede, Vinka Pandurevića i Zdravka Tolimira, kojima je suđeno u Haagu, kao i analiza postupaka koji su u Haagu vođeni za nepoštivanje Suda protiv prof.dr. Branka Đedića, Dragomira Jokića i Dragomira Pećanca. Također u ovoj trećoj knjizi se nalazi obimna analiza presude toka procesa koji je BiH vodila protiv SFRJ, odnosno Republike Srbije pred stranim međunarodnim sudom u Haagu. „*U sve ove tri knjige Šešelj se poziva na relevantnu literaturu nastalu povodom vođenja postupaka protiv lica optuženih pred Sudom BiH i međunarodnim sudom u Haagu zbog počinjenih zločina i kršenja normi međunarodnog krivičnog prava, obrazloženja su prijedloga branitelja za provođenje ovog dokaza*“, obrazloženja su branitelja kod predlaganja ovog dokaza.

Optuženi se saglasio sa prijedlozima i navodima branioca uz napomenu da on lično nije čitao ove knjige.

U osvrtu na ovaj dokaz Tužilaštvo je istaklo da ni jedna naučna knjiga, niti neka druga vrsta knjige, brojnost knjige i stranica ne mogu ni na koji način opovrgavati sudski utvrđene činjenice u presudama sudova u BiH, kao i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, a koje su navedene u činjeničnom opisu druge optužnice koja se optuženom stavlja na teret.

Slijede sudske odluke po ovim prijedlozima odbrane:

Sud nije prihvatio prijedlog da se u svojstvu svjedoka odbrane sasluša Stevo Ostojić koji je u ranije saslušan po prijedlogu optužbe. Sud je tokom cijelog postupka prilikom saslušanja svjedoka, strankama i braniocu omogućio da u fazi unakrsnog ispitivanja svjedoka postave i određeni broj pitanja na okolnosti koje nisu bile predmet direktnog ispitivanja, niti se odnose na pitanja u korist vlastitih tvrdnji. Navedenu mogućnost Sud je dozvoljavao u cilju što efikasnijeg i ekonomičnijeg vođenja glavnog pretresa, da se isti svjedoci ne bi po prijedlogu suprotne strane ponovo pozivali pred sud radi odgovora na par postavljenih pitanja.

Svjedok Ostojić je na glavnom pretresu saslušan po prijedlogu optužbe, te je detaljno ispitivan kroz unakrsno ispitivanje odbrane, a okolnosti koje je odbrana navela da bi postavila u direktnom ispitivanju (sadržaj teksta na transparentu, da li je na istom pisalo „generale“), ne bi doprinijele razjašnjenju bitnih činjenica, a istovremeno bi dovelo do odugovlačenja postupka. Prema ocjeni Suda, sadržaj transparent je dovoljno razjašnjen ranije provedenim dokazima Tužilaštva.

Sud nije prihvatio prijedlog odbrane da se kao svjedok sasluša Milorad Dodik kao dodatni dokaz u vezi s okolnostima izvedenih dodatnih dokaza optužbe, a koji se odnose na datum rođenja Milorada Dodika. Odbrana je nastojala opravdati ovaj prijedlog tvrdnjom da se podaci sa obrasca IDDEEA ne moraju po automatizmu smatrati tačnim i istinitim.

Sud je, međutim, ovakav prijedlog našao u potpunosti neosnovanim, te ocijenio da nema osnove za dovođenje u pitanje vjerodostojnost podataka iz službenih evidencija nadležnih institucija Bosne i Hercegovine i da saslušanje Milorada Dodika po ovom osnovu nije potrebno.

Sud nije prihvatio prijedlog da se kao dokaz odbrane izvede videozapis koji je optuženi prikazivao na skupu održanom 11.07.2023. godine. Sadržaj predloženog video zapisa se ne stavlja se optuženom na teret iz kojeg razloga prezentovanje ovog materijala na glavnom pretresu ne bi ni na koji način doprinijelo razrješenju predmetne stvari, te je takav prijedlog odbrane Sud ocijenio irelevantnim.

Vezano za prijedlog odbrane da se kao dodatni dokaz uvede pomenuta monografija „U Srebrenici nije bilo genocida“, u tri toma, Sud je na pretresu proveo

prezentaciju dijelova ove tri knjige na grafoskopu, kopirao naslovne stranice i sadržaje knjiga za spis, te između dva ročišta izvršio uvid u web stranicu koja se odnosi na ove tri knjige o čemu je obavjestio stranke i branitelja na pretresu. Pa tako, uvidom u web stranicu na kojoj je prezentirana ova knjiga:

<https://www.srpskaradikalnastranka.org.rs/lat/izdavastvo/izdanja-prof-dr-vojislava-seselja/sabrana-dela-prof-dr-vojislava-seselja/u-srebrenici-nije-bilo-genocida-ii-to7e5892a145c1e.html>

Sud je konstatovao da za ovu monografiju “U SREBRENICI NIJE BILO GENOCIDA “– I, II, III tom, stoji:

“Naučno delo prof. dr Vojislava Šešelja u kojem autor, analizirajući procese po optužbama za navodni genocid u Srebrenici, koji se vodio pred Sudom Bosne i Hercegovine, dokazuje da u Srebrenici nije bilo genocida.

Knjiga ima dvanaest celina u kojima se dr Šešelj osvrće na pisanja domaćih i stranih autora, koji takođe zapažaju da se u Srebrenici nije desio genocid, kao i onih koji tvrde suprotno. Veliku celinu posvetio je Studiji Holandskog instituta za ratnu dokumentaciju, koja nikad nije prevedena na srpski jezik i prezentovana javnosti u Srbiji. U knjizi se bavio i raspravom koja se vodila u Narodnoj skupštini Republike Srbije povodom usvajanja Deklaracije o osudi zločina u Srebrenici.

Recenzenti:

dr Nenad Kecmanović,

dr Jovan Dušanić i

dr Branko Rakić.

Autor predgovora:

prof. dr Vojislav Šešelj.

Godina izdanja: 2018”.

Nakon uvida u sadržaj ove monografije Sud nije prihvatio prijedlog odbrane da se kao dokaz prihvati monografija pod naslovom „U Srebrenici nije bilo genocida“, autora dr Šešelja Vojislava, u kojoj se, kroz analizu dostupnih podataka, negira da je u Srebrenici počinjen genocid. Sud je ocijenio da ovakav dokaz nije prihvatljiv, jer je sadržaj monografije u suprotnosti s činjenicama koje su pravosnažno utvrđene od strane međunarodnih i regionalnih sudova, uključujući presude Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, kao i domaćih sudova.

Sud nalazi da su činjenice o počinjenom genocidu sudski potvrđene i da predstavljaju pravnu istinu koja se ne može osporavati putem dokaza koji nisu doneseni u okviru

zakonom predviđenih postupaka i pred nadležnim sudovima. Prijedlog odbrane da se putem ove monografije ospore već pravosnažno utvrđene činjenice bio bi u suprotnosti s osnovnim principima vladavine prava i međunarodnih standarda pravde. Shodno tome, Sud je odbio ovaj dokaz kao neprimjeren i pravno neprihvatljiv.

Poglavlje 3. ZAVRŠNE RIJEČI I STRANAČKE DOKAZNE REKAPITULACIJE

3.1. Izlaganje optužbe – završne riječi Tužilaštva

Tužilaštvo jer nakon okončanog dokaznog postupka u završnom obraćanju Sudu istaklo kako smatra da je provođenjem dokaza, kako materijalnih tako i subjektivnih, te ulaganjem istih u sudski spis dokazalo da je optuženi Vojin Pavlović u vrijeme, mjesto i na način opisano u činjeničnim opisima izreke obje optužnice, i to (1) Optužnice u predmetu, broj: T20 0 KT 0023763 23, od 22.01.2024. godine, potvrđene od strane Suda BiH dana 30.01.2024. godine, koja je precizirana u smislu člana 275. ZKPBiH na glavnom pretresu pred ovim Sudom, dana 25.03.2025. godine, počinio kazneno djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a stav 6. KZBiH i (2) činjeničnim opisom Optužnice, broj: T20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a stav 3. i stav 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH. Nakon provedenih svih dokaza Tužilaštva i odbrana smatra da su u cjelosti dokazani svi navodi iz činjeničnih opisa optužnih akata, te da je krivnja optuženog dokazana van razumne sumnje.

(1) Vezano za optužnicu Tužilaštva, broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, preciziranoj dana 25.03.2025. godine, kojom se optuženom Vojinu Pavlović se stavlja na teret da je: *„...postavio transparent sa likom bivšeg komandanta Vojske Republike Srpske Ratka Mladića, na kojem je bila ispisana poruka 'Srećan Rođendan Živi i Zdravi Bili', svjestan danavedenom radnjom veliča Ratka Mladića.... te da takvo njegovo djelo može uzrokovati nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost, pristajući na takvu posljedicu“, te da je taj baner po svom sadržaju izazvao uznemirenost i strah dijela stanovnika na tom području”,* čime bi optuženi počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH,

Tužilaštvo ističe da je tvrdnje iz činjeničnog opisa izreke ove Optužnice potkrijepila iskazima svjedoka koji su dali svoj iskaz pred ovim Sudom: STEVO OSTOJIĆ, DARKO VITIĆ, M.M., S.M., MILIVOJE ŽIVANOVIĆ, BRANO LAZIĆ, oštećeni S.M. i A. M., materijalnom dokumentacijom koja je uložena kao dokaz u sudski spis, a koji su i naznačeni kao prijedlog dokaza u Optužnici od 22.01.2024. godine.

Kod analize ključnih dokaza Tužilaštvom posebno navodi iskaz svjedoka STEVE OSTOJIĆA koji je povrdio da je kao policijski službenik PS Bratunac dana 10.03.2023. godine, oko 16.30 sati, prilikom obavljanja svojih redovnih poslova i zadataka, na raskrsnici ulica Svetog Save i Gavrila Principa primjetio prisustvo većeg broja građana, a iznad semafora uočio je postavljeni transparent - baner na kojem je bilo napisano: „Srećan rođendan, živi i zdravi bili“,

na kojem su se nalazile fotografije generala Ratka Mladića i Milorada Dodika, te je na licu mjesta primijetio lice koje je fotografisalo taj transparent za kojeg je, nakon što ga je legitimisao, utvrdio da se radi o licu Vojin Pavlović koji mu je tom prilikom izjavio da je on ispred udruženja „Istočna Alternativa“ postavio navedeni transparent - baner, o kojem događaju i njegovom postupanju svjedok je obavijestio šefa smjene, da bi oko 19,00 sati, kada je ponovo prolazio navedenom lokacijom, uočio više lica u civilnoj garderobi sa vozilom Elektro distribucije kako skidaju pomenuti transparent, nakon čega je sačinio i Službenu zabilješku, broj: 19-3/01-222-504/23 od 10.03.2023. godine. Također, svjedok je u sudnici prepoznao Vojina Pavlovića, koji je kritične prilike fotografisao navedeni baner i koji je potvrdio da je isti i postavio.

Tužilaštvo je skrenulo pažnju i na iskaz svjedoka DARKA VITIĆ koji je na glavnom pretresu potvrdio je da je dana 11.03.2023. godine kao policajac u PS Bratunac postupao po prijavi Vojina Pavlovića, koji je tog dana pristupio u navedenu PS Bratunac, te prijavio da mu je neko skinuo transparent koji je on sa aktivistima Udruženja postavio na raskrsnici ulica Gavrila Principa i Svetog Save u Bratuncu, kao i da mu je pritom pričinjena materijalna šteta u iznosu od oko 300,00 do 400,00 KM, u vezi čega je sačinio Službenu zabilješku, broj 19-3/01-222-587/23 od 19.03.2023. godine.

Takođe, svjedok M.M. na glavnom pretresu potvrdio da je kao policijski službenik u PS Bratunac sačinio Izvještaj, broj: 19-3/01-230-1193/23 od 06.11.2023. godine koji je dostavljen Tužiteljstvu BiH u sa vezi radnjama i mjerama koje su preduzimate vezano za konkretni događaj, te da se nije moglo postupiti po Naredbi Suda BiH za izuzimanjem video nadzora sa semafora raskrsnice ulica svetog Save i Gavrila Principa u Bratuncu iz razloga što se isti memorišu samo unazad 90 dana.

Svjedok S.M., u svojstvu ovlaštenog službenog lica Državne agencije za istrage i zaštitu, RU Tuzla, na glavnom pretresu je potvrdio je da je sa kolegom S.L. postupao po Naredbi Tužiteljstva BiH u cilju identifikacije lica Vojina Pavlovića i drugih vezano za predmetni događaj, koji su operativnim radom došli do saznanja da su u vezi postavljanja transparenta na raskrsnici u Bijeljini postupali policijski službenici PS Bratunac koji su konstatovali da je isti postavljen na raskrsnici u centru grada, koja je regulisana svjetlosnom signalizacijom, iznad semafora, da je postavljanje istog organizirano od strane Udruženja „Istočna alternativa“, čiji je lider Vojin Pavlović iz Bratunca, te da je isti uklonjen od strane komunalne inspekcije, da bi nakon toga Vojin Pavlović podnio prijavu protiv NN lica zbog uklanjanja pomenutog transparenta i nanošenja materijalne štete.

Svjedok MILIVOJE ŽIVANOVIĆ na glavnom pretresu potvrdio je da je kao policijski službenik u PS Bratunac, dana 14.03.2023. godine postupao po prijavi Vojina Pavlovića koju je isti podnio protiv NN lica zbog skidanja transparenta koji je on postavio u centru Bratunca, na raskrsnici ulica svetog Save i Gavrila Principa na semaforu, te da je od strane neposrednog rukovodioca upućen da izvrši video nadzor (s obzirom da on posjeduje šifru), kada je uvidom u isti konstatovao da je dana 10.03.2023. godine njemu poznato lice, Vojin Pavlović, sa više drugih lica postavio transparent, da bi daljim pregledom video nadzora vidio da je taj transparent skinut od strane više njemu

nepoznatih lica pokraj kojih se nalazilo teretno vozilo sa naljepnicom „Elektrodistribucije“, u vezi čega je sačinio Službenu zabilješku, broj: 19-3/01-222-548/23 od 14.03.2023. godine.

Svjedok BRANO LAZIĆ na glavnom pretresu potvrdio je da je kao komandir PS Bratunac o konkretnom događaju saznao od policijske patrole, odnosno preko dežurne službe, da je patrola uočila na licu mjesta na glavnoj raskrsnici ulica Gavрила Principa i Sv. Save, iznad semafora u Bratuncu postavlja baner, nakon čega je ponovo obavješten da je komunalna inspekcija uklonila taj baner, da bi sutradan Vojin Pavlović, koji mu je bio poznat kao predsjednik Udruženja „Istočna alternativa“, koji je i ranije lijepio neke plakate, došao u PS Bratunac i prijavio da mu je taj baner otuđen, zatraživši i naknadu štete. Svjedok je dodao da je pročitao Službene zabilješke, koje su sačinili policijski službenici u PS Bratunac vezano za konkretni događaj, gdje su naveli da su na tom baneru bile fotografije odnosno slike Milorada Dodika i Ratka Mladića sa tekstom „srećan rođendan...“, ne sjeća se dalje sadržaja teksta, te je potvrdio da je sačinio i potpisao akt od 10.03.2023.g. prema Općini Bratunac- Komunalnoj policiji, broj: 19-3/01-211-02-11-12/23 (dokaz 2.7 u Optužnici), kojim je zatraženo da se ukloni navedeni baner.

Tužilaštvo je takođe istaklo značaj iskaza oštećenih koji su saslušani u svojstvu svjedoka, pa tako da je svjedok-oštećeni S.A. na glavnom pretresu potvrdio je da je predsjednik Udruženja preživjelih logoraša Bratunac, koje je osnovano 2005. godine, da su on i članovi njegove porodice u proteklom radu doživjeli torturu (izgubio je dva bratića, sestru, bio je u logoru.), te je izjavio da je dana 10.03.2023. godine vidio iznad semafora, u centru Bratunca transparent sa natpisom i sa slikom Ratka Mladića kojim mu se čestita rođendan.

Svjedok-oštećeni A.M. na glavnom pretresu je izjavio da je član Udruženja preživjelih logoraša Bratunac, koje je osnovano nakon njegovog povratka u Bratunac, 2005. godine, sa ciljem pomoći preživjelim logorašima koji su se vratili u Bratunac. Svjedok je naveo da je u prošlom ratu izgubio brata i preko 30 srodnika. Također, izjavio je da je 6 mjeseci bio zarobljen u logoru Batković, općina Bijeljina. U pogledu predmetnog transparenta, svjedok je na ročištu izjavio da 2023. godine nije bio u Bratuncu, a da je transparent posvećen Ratku Mladiću, sa natpisom „Živio generale! Sretan ti rođendan“, vidio 2005. godine, u centru grada Bratunca, u blizini semafora. Također, svjedok je naveo da ga je postavljeni transparent uznemirio i izazvao strah po ličnu bezbjednost i bezbjednost njegove porodice.

Iz Rješenja Osnovnog suda u Bijeljini, broj: 080-0-FI-15-000 040 od 23.10.2015. godine, proizilazi da je u Registar udruženja kod tog Suda izvršen upis osnivanja udruženja pod nazivom: Udruženje „Istočna Alternativa“ Republike Srpske, sa sjedištem u Bratuncu, čije je lice ovlašteno za zastupanje i predstavljanje Pavlović Vojin, predsjednik Upravnog odbora udruženja, sa ciljevima tog udruženja da promovišu i jačaju veze između R Srpske i Ruske Federacije, Bjelorusije, Kine, Indije“.

Također, optužba je kao dokaz uložila i pravosnažnu presudu MKSY kojom se general Ratko Mladić oglašava krivim za počinjenje kaznenog djela genocid i drugih kaznenih

djela zbog počinjenih ratnih zločina u prethodnom ratu u BiH na području Srebrenice, u predmetu br. MICT-13-56-A od 08.06.2021.g. U predmetnoj presudi su navedene i generalije za osuđeno lice general Ratko Mladić, te je naveden datum njegovog rođenja 12.03.1942. godine. Također iz podataka iz CIPS za Milorada Dodik proizilazi da je isti rođen istog dana i mjeseca kao i Ratko Mladić, odnosno dana 12.03.1959. godine.

Tužilaštvo se detaljno osvrnulo i na iskaze koji su pokušali osporiti navode iz Optužnice, međutim u tome nisu uspjeli, stav je optužbe.

Tužilaštvo je posebno naglasilo činjenice da je optuženi Vojin Pavlović rođen na području općine Bratunac, gdje i danas živi koje je udaljeno od Srebrenice samo 10-tak kilometara, gdje je u toku 1995. godine počinjen genocid za šta je Ratko Mladić pravomoćno presuđen. Zasigurno je bio svjestan, imajući u vidu i njegovu životnu dob, stanja bosanskohercegovačkog društva kao posljedice proteklih ratnih dešavanja, te kakve posljedice može prouzrokovati veličanje pravomoćno presuđene osobe za počinjeni genocid nad bošnjačkim stanovništvom u tom području, međutim, on uprkos tome svjesno preduzima radnje kojima veliča osobu pravosnažno presuđenu za genocid i ratne zločine počinjene u Srebrenici, koja se nalazi u neposrednoj blizini Bratunca, gdje je Vojin Pavlović veličao lice presuđeno za genocid u Srebrenici.

Cijeneći naprijed izložene dokaze, pribavljene tokom istrage, a koji su uloženi kao dokaz u sudski spis, Tužilaštvo cijeni da je u cijelosti van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Vojin Pavlović, predsjednik upravnog odbora „Istočna Alternativa“ Republike Srpske, dana 10.03.2023. godine u Bratuncu, na raskrsnici ulica Gavrila Principa i Svetog Save, iznad semafora, zajedno sa njemu poznatim licima, postavio transparent sa likom bivšeg komadanta vojske Republike Srpske Ratka Mladića i sa likom Milorada Dodik predsjednika Republike Srpske na kojem je bila ispisana poruka „Srećan Rođendan Živi i Zdravi Bili“, svjestan da na taj način veliča lice koje je pravomoćno presuđeno za počinjeni ratni zločin u BiH, te da preduzimanjem takve radnje može izazvati nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost, a što je izazvalo uznemirenost i strah dijela stanovnika na tom području povratnika Bošnjačke nacionalnosti, među kojima su i S.A. i A.M., koji su toga dana vidjeli taj transparent i sadržaj na istom.

Također, svjedoci odbrane koji su imali posredna saznanja vezano za postavljanje transparenta i njegovo uklanjanje, kao i neposredna saznanja vezano za sadržaj tog transparenta u cijelosti su potkrijepili tvrdnje optužbe, s tim da su u cilju izbjegavanja kaznene odgovornosti optuženog Vojina Pavlović, svjedoci odbrane koji su u prijateljskim odnosima sa njegovim sinom, Aleksandar Nedić i Petar Novaković, tvrdili da se pored lika Milorada Dodika nalazio i lik starijeg čovjeka u kojem nisu prepoznali Ratka Mladića.

(2) Vezano za optužnicu Tužilaštva, broj: T20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, kojom se Vojinu Pavloviću na teret stavlja da je radnjama opisanim u činjeničnom opisu Optužnice počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a stav 3. i stav 4. u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, na način da je optuženi „....odobrio i pokušao odobriti zločin genocida na

način da je organizovao održavanje javnog skupa, za koji je izradio plakate na kojima je bilo ispisano "11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE", koje plakate je polijepio na području Opštine Bratunac, koja graniči sa Opštinom Srebrenica, i time ih učinio dostupnim stanovnicima" kao i da je 11.07.2023. godine od 19:30 sati u Bratuncu, na Trgu Miloša Obilića, organizovao skup na kojem je Vojin Pavlović držao govor, te je javno reprodukovana nacionalistička muzika“:

Da je optuženi vršio oglašavanje skupa, tj. učinio javnosti dostupnim plakate: „ 11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, odnosno da je krivično djelo iz člana 145a. KZBiH počinio na način da je distribuirao druge materijale (postavljao plakate) kojima se javno odobrava i pokušava opravdati zločin genocida utvrđen pravomoćnim presudama MKSJ (DT-24 i DT-25) i Suda BiH (DT-26, DT-27 i DT-28), Tužilaštvo smatra dokazanim što proizilazi iz Zapisnika o uviđaju (DT-18) Državne agencije za istrage i zaštitu i samih plakata, kao i foto- dokumentacije (DT-16) MUP RS PU Zvornik Sektor kriminalističke policije Odjeljenje kriminalističke tehnike i PDZ od 26.07.2023. godine.

Nadalje, iz materijalnih dokaza koji su izvedeni na glavnom pretresu, a koje odbrana nije ničim osporavala, proizilazi da je optuženi Vojin Pavlović kao predsjednik upravnog odbora Udruženja „ Istočna Alternativa“, dana 09.06.2023. godine podnio Zahtjev MUP- u Republike Srpske, Policijskoj stanici Bratunac u ime Udruženja građana „ Istočna alternativa“ za održavanje skupa na Trgu Miloša Obilića u Bratuncu sa početkom u 19: 30 časova (DT-5), te je po Zahtjevu za dopunu prijave od strane Ministarstva unutrašnjih poslova PU Zvornik od 20.06.2023. godine,(DT-6) dana 23.06.2023. godine podnio Policijskoj stanici Bratunac Prijavu javnog skupa, gdje je u rubrici odgovorne osoba koja predstavlja organizatora naveo svoje vlastito ime (DT-7).

Da je Tužilaštvo BiH nesporno utvrdilo vezu između postavljanja plakata i održavanja skupa na Trgu Miloša Obilića u Bratuncu dana 11.07.2023. godine u 19:30 časova, izuzev naprijed navedenog, nesporno proizilazi iz iskaza svih svjedoka koji su saslušani pred ovim sudom u toku glavnog pretresa.

Tužilaštvo BiH ističe da je datum postavljanja plakata i održavanja skupa izabran iz razloga da bi se odobrio i pokušao opravdati zločin genocida, počinjen u Srebrenici od 11.jula 1995. godine, što je posebno vidljivo, jer se u kritično vrijeme održavaju komemoracije i ukopi žrtava bošnjačke nacionalnosti u Općini Srebrenica, kada se na teritoriji Općine Bratunac i Općine Srebrenica nalazi veći broj lica bošnjačke nacionalnosti, posjetilaca i povratnika, i drugih lica koja žele odati počast nastradalima, što su nesporno potvrdili svjedoci, uključujući i komandira PS Bratunac Branu Lazića čiji se iskaz dat pred Sudom na tri ročišta u tom bitnom dijelu prisustva većeg broja lica navedenog dana ima posebno cijeliti, zbog čega je dokazano da je optuženi Vojin Pavlović bio svjestan da postavlja plakate sa natpisom kako je navedeno u činjeničnom opisu Optužnice, a što je nesporno sam potvrdio dajući iskaz pred sudom, kojom prilikom je na poseban upit Suda jasno i nedvosmisleno potvrdio da je znao šta piše na plakatima, da ih je kao takve postavio po Bratuncu i još pri tome podijelio određeni broj plakata da

se postave na širem geografskom području koje gravitira prema Bratuncu, pri čemu je bio potpuno svjestan da bi to postupanje i održavanje skupa moglo poremetiti javni red i mir, a sa kojom posljedicom je bio saglasan.

Činjenica da je na plakatima nesporno oglašeno da se dan počinjenja genocida obilježava kao dan oslobođenja Srebrenice, pri čemu se zahvaljuje Vojsci Republike Srpske, čiji su najviše činovani vojni dužnosnici, kao i drugi vojni dužnosnici pravomoćno presuđeni za zločin genocida pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Den Haagu i pred Sudom BiH, ukazuje da je optuženi svjesno i voljno izvršenje krivično djela genocida odobrio, ističući plakate i održavajući skup kao da je to dan oslobođenja Srebrenice, te je na taj način ujedno pokušao i opravdati zločin genocida. Tokom izvođenja dodatnih dokaza Tužilaštva ukazano je da je takoreći inspiraciju za naziv skupa i dan ciljano izabran od strane optuženog Pavlovića, a rukovođen opšte poznatim snimkom kada lice koje je presuđeno za genocid i ratne zločine general Ratko Mladić navodi da poklanja Srebrenici srpskom narodu dana 11.07.1995. godine.

Prema stavu Tužilaštva, svi izvedeni dokazi nesporno dokazuju da je optuženi bio svjestan da aktivnosti koje je preduzimao mogu potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv bošnjačkog naroda ili pojedinog pripadnika bošnjačkog naroda kao manjinskog povratničkog stanovništva na teritoriji Općine Bratunac, ali i granične Opštine Srebrenica gdje se dana 11.07. svake godine vrši ukop i komemoracija žrtvama srebreničkog genocida, sa kojom posljedicom je optuženi bio saglasan, kao i da su radnje koje je optuženi preduzeo izazvale strah i uznemirenost kod dijela stanovnika na tom području svjedočili su svjedoci optužbe.

Po prijedlogu Tužilaštva BiH, vezano za Optužnicu broj: T20 0 KT 0024277 23, saslušani su svjedoci Brano Lazić, Aleksandar Pavlović, V.D., S.A., E.R.1., H.R., E.M., S.L., te S.M.i to na način da su svojim svjedočenjima svi svjedoci dosljedno potkrijepili sve navode Optužnice.

Svjedok oštećeni S.A. je na pretresu izjavio da je dana 11.07.2023. godine prisustvovao kolektivnoj dženazi u Srebrenici, te da je iz Srebrenice krenuo kasno, iza 18:00 časova. Sjeća se da je vidio skup na kojem je bilo dosta ljudi, nije se mogao izjasniti o tačnom broju, ali zna da je bila bila i da je bilo ozvučenje, da je na istom čuo puštanje pjesama, misli da je čuo pjesmu „*Radovane siđi sa planine*“ i neke pjesme gdje se spominje Srebrenica, te je istakao da nije mogao vjerovati da se to može desiti odmah kod policije u Bratuncu za što je na upit odbrane odgovorio da se to sve dešava nekih 10 m od PS Bratunac. Poznato mu je da se često na području Srebrenice i Bratunca postavljaju različiti plakati na kojima su slike Putina i Mladića, sjeća se plakata postavljenih za 11.07.2023. godine, ali se nije mogao sjetiti tačnog teksta, međutim na upit Suda da li je pisalo: „11 jul dan oslobođenja Srebrenice. Hvala vojsci Republike Srpske“ svjedok odgovorio da se ne sjeća tačnog teksta, ali da se sjeća da je tako nešto pisalo i napomenuo je da kao Bošnjak kao i svi drugi Bošnjaci ne smatraju da je Srebrenica oslobođena 11.07.

Dana 26.06.2024. godine 22.10.2024. godine i dana 21.01.2025. godine kao dokaz odbrane svjedočio je svjedok Brano Lazić koji je tom prilikom izjavio da je zaposlen u MUP RS, kao komandir PS Bratunac od marta 2023. godine, te da se sjeća da je Udruženje građana „ Istočna alternativa“ podnijelo obavještenje da dana 11.07.2023. godine planira aktivnosti, a kako obavještenje nije bilo potpuno, urađena je dopuna i dostavljena je prijava. Naveo je da je on pozvao Vojina Pavlovića s kojim je obavio razgovor koje aktivnosti planira za dan 11.07.2023. godine. Svjedok je saslušan po prijedlogu odbrane opet dana 21.01.2025. godine gdje je na ovu okolnost, a na upit tužioca detaljno pojasnio da je poučio prilikom razgovora Vojina Pavlovića da će ukoliko dođe do bilo kakvog incidenta on lično i Istočna Alternativa biti odgovorni, a što je svjedok potvrdio, navodeći da je organizator onaj koji je odgovoran. Ovaj svjedok je potvrdio da je o prednjem obavijestio PU Zvornik i nije bio prisutan na aktivnostima vezanim za skup, ali je od svojih policajaca čuo da je održan, da su ljudi zastajali na kratko i da nije bilo incidenata.

Dana 21.01.2025. godine po prijedlogu odbrane ponovno je pozvan i saslušan isti svjedok koji je potvrdio sve ranije izjavljeno. Odbrana je od ovog svjedoka tokom oba saslušanja insistirala na pitanjima koja se odnose na načelnika Opštine gospodina Lazara Prodanovića, kao i na pitanja da li je PS Bratunac zaprimala prijave od strane Bošnjaka vezano za predmetni skup, te na činjenici da se u kritično vrijeme održavaju i skupovi u Domu kulture, parohijskom domu, kako bi se obilježilo stradanje Srba s tog područja. Svjedok je na te upite prilikom oba saslušanja ostao dosljedan izjavljenom da vjeruje da se održavaju različite komemoracije, ali je posebno istakao da dana 09.07. krene Marš mira koji etapno prolazi i da se vrši redovno obezbjeđivanja te kolone od strane MUP RS. Potvrdio je da svaka subota u julu protiče u obilježavanju od strane boračkih udruženja, ali da to koordinira Vlada Republike Srpske koja određuje datum kada će komemoracija biti održana.

Navodi ovog svjedoka apsolutno su potkrijepljeni materijalnim dokazima Tužilaštva, i to hronološki posmatrano iz dokaza uloženog u sudski spis pod brojem DT-5, DT-6 i DT-7 vidljivo je da je optuženi Vojin Pavlović podnio prijavu za održavanje skupa, te da je ista po zahtjevu MUP RS uređena i precizirana, a što je nedvosmisleno izjavio i svjedok Brano Lazić, koji je obavio razgovor sa Vojinom Pavlovićem i tom prilikom ga upozorio da svu odgovornost za moguće negativne događaje snosi lično on i Udruženje Istočna alternativa, a to osim iz iskaza svjedoka proizilazi i iz dokaza uloženih u sudski spis pod brojem DT-8 i DT-9.

Nadalje, Tužilaštvo ističe da je svjedok S.L., saslušan kao ovlašteno službeno lice Državne agencije za istrage i zaštitu, kao i svjedok S.M. potvrdio je radnje koje je preduzeo postupajući po naredbama Tužilaštva BiH. Ovaj svjedok je nedvosmisleno izjavio da je optuženi Vojin Pavlović prišao vozilu Državne agencije za istrage i zaštitu dok su vršili uviđaj i da mu je rekao da je to kiosk njegovog brata, te da je on zalijepio plakate. Također, ovaj svjedok je rekao da su oprativnim provjerama, odnosno razgovorom sa komandirom PS Bratunac saznali da je zaista plakate postavljao Vojin Pavlović.

Na pretresu je svjedočio kao svjedok oštećeni V.D. koji je tom prilikom izjavio da je kao i svake godine dana 11.07.2023. godine bio na dženazi u Srebrenici, te da je lično na neki način uključen u organizaciju komemoracije i to kao redar. Izjavio je da se sjeća da je bila najava predmetnog skupa i promocija filma, a skup je bio najavljen. Sjeća se da je kritičnog dana vraćajući se sa dženaze sjeo da popije kafu nedaleko od mjesta gdje se održavao skup, te da je vidio film koji se reprodukuje na skupu, da je tu vidio sliku svoje pokojne sestre. Napomenuo je da on nije ostao do kraja, a zna da je na početku skupa bila uvodna riječ da nije počinjen genocid, da je bilo puštanja muzike i to pjesme: „Siđi Rašo sa planine...“, a po njegovoj procjeni u tom trenutku je na trgu bilo oko 200 ljudi, a ispred bine 50tak. Svjedok je pojasnio da je u njegovoj porodici ubijeno 54 lica, te da se pokuša zamisliti kako se on lično osjećao u tom trenutku. Istakao je da je bio uznemiren. Sjeća se dan je 12.07. nazvao komandira PS Bratunac i da je s njim razgovarao zašto se dozvoljava da se to dešava. Istakao je da zbog kolektivne dženaze u to vrijeme dođu svi preživjeli koji su prije rata živjeli u Srebrenici i Bratuncu, da kroz Bratunac prolazi mnogo ljudi. Nakon što mu je prezentovan dio iz izjave date u toku istrage, svjedok je potvrdio navode vezano za plakate.

Svjedok oštećeni E.R. je prilikom saslušanja pred Sudom izjavio da je zaposlen u Opštini Bratunac, te da je kritičnog dana bio u Srebrenici i oko 17:00 časova se vratio u svoje selo Glogova. Sjeća se da ga je narod zaustavljao i pitao šta se to desilo 11.07. u Bratuncu. Svjedok je izjavio da je znao da će biti taj događaj, ali poslije su mu ljudi govorili da je bio skup i da je bilo nacionalističke muzike. Svjedok je istakao da mu je u tim trenucima bilo teško, da to dira u najdublje rane Bošnjaka, majke i očevi nemaju snage da ponovo proživljavaju to što je Vojin Pavlović kritičnog dana/noći puštao, a veliki broj je uznemiran i razmišlja da napusti Bratunac jer ovakvo ponašanje ne doprinosi suživotu. Svjedok je na kraju izjavio da se sjeća da je vidio plakate, ali se nije mogao sjetiti šta je na njima pisalo.

Kao svjedok saslušan je i oštećeni E.M. koji je tom prilikom izjavio da je lično uključen u organizaciju i pripreme za Marš mira za maratonce i goste. Svjedok se nije mogao izjasniti u pogledu sadržaja natpisa na plakatima, ali se sjeća da je bilo govora o „vraćanju Srebrenice“. Na upit odbrane svjedok je izjavio da je od mjesta održavanja skupa bio udaljen nekih 100 m, da je skup bio u večernjim satima u sumrak, ali da se vidjelo, sjeća se da je čuo glas optuženog Vojina Pavlovića, a potvrdio je da je tu bila policija koja nije spriječila održavanje tog skupa. Napomenuo je da Vojin Pavlović nije čuo da je isti nekoga riječima uvrijedio, ali jeste svojim postupcima. Takođe, kao svjedok Tužilaštva je saslušana i oštećena H.R. koja je tom prilikom rekla da kritičnog dana nije bila u Bratuncu, a da je u večernjim satima počela zaprimati pozive da Vojin Pavlović održava skup, pušta muziku, a sve se radilo o „oslobađanju Srebrenice“, Svjedokinja je navela da je predsjednica udruženja, da je obnašala i političku funkciju zbog čega joj se ljudi obraćaju s različitim problemima i strahovima. Svjedokinja nije prisustvovala skupu, ali je navela da su joj ljudi govorili, a to je da su uznemireni, preplašeni, najviše stariji građani, a svjedokinja se sama osjećala neprijatno, kako kaže „nije čovjeku svejedno“. Svjedokinja je u tom kontekstu navela koliko članova porodice je izgubila, uključujući i dvogodišnju kćerku. Svjedokinja H.R. je u toku svog svjedočenja bila vidno uznemirena, potrešena, ali ostala je dosljedna vlastitim navodima.

Tužilaštvo BiH je izvelo i dodatne dokaze u vezi sa Optužnicom T20 0 KT 0024277 23, i to: Naredba Tužilaštva Bosne i Hercegovine Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj: T20 0 KT 0024277 23 od 21.01.2025. godine; Izvještaj Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-17-04-1-6233-24/23 od 10.02.2025. godine sa priložima: Izvještaj o postupanju po naredbi, broj 16-17-04-1-6233/23 od 10.02.2025. godine; CD - video snimak „ Genocid u Srebrenici: Ulazak generala Ratka Mladića u Srebrenicu“ snimci iz Srebrenice, TV Srbija sa linka: <https://youtube.be/g8FEXCL27yA>; Foto-dokumentacija, broj: 08-06/3-7-03.6-1-453/25 od 04.02.2025. godine sa CDE-om Foto-dokumentacija u koloru broj: 453/25; Službena zabilješka broj: 16-17/1-341/25 od 07.02.2025. godine- transkripti izgovorenih riječi; Službena zabilješka, broj: 16-17/1-369/25 od 10.02.2025. godine- identifikacija lica na snimku.

Tužilaštvo BiH ovim dodatnim dokazima dokazivalo je da je sam odabir dana 11.07.2023. godine od strane optuženog, kao i termin „ oslobađanje Srebrenice“ izabrano svjesno, jer je iz predloženih dokaza, odnosno video zapisa nesporno vidljivo da je Ratko Mladić, lice koje je pravomoćno presuđeno pred MKSJ i koja presuda je izvedena kao dokaz Tužilaštva u konkretnom predmetu, prilikom ulaska u Srebrenicu 1995. godine odmah pri ulasku obaviješten od strane NN vojnika: „ Ovo je slobodno“, te na 00:12:00 minuti snimka lično izjavio: „*Evo nas 11. jula 1995. godine u srpskoj Srebrenici. Uoči još jednog velikog praznika srpskog, poklanjamo srpskom narodu ovaj grad i napokon došao je trenutak da se posle buna protiv dahija turcima osvetimo na ovom prostoru*“, te u razgovoru sa ženskom osobom na 00:13:20 minuti snimka istoj čestita grad govoreći: „*Ti si znači odavde rodnom...e pa nek' ti je onda srećan grad...*“

Iz naprijed navedenog, odnosno iz predloženih dokaza vidljivo je da Ratko Mladić na dan 11.07.1995. godine „*poklanja Srebrenicu srpskom narodu*“, te da neposredno nakon toga izdaje naredbu: „*pravac Bratunac!*“, te se isto ima dovesti u vezu sa samim nazivom skupa i natpisa na plakatu „11. jul dan oslobođenja Srebrenice“ na koji Tužilaštvo ima namjeru pobiti navode i dokaze odbrane da je sve organizirano kako bi se obilježilo stradanja Srba na tom području, pri čemu ističe da Tužilaštvo BiH ne spori stradanje, ali spori konkretan datum i navode odbrane za isti.

Iz naprijed navedenih dodatnih dokaza Tužilaštvo smatra da je nesumnjivo dokazalo da je 11.07.1995. godine Ratko Mladić kojeg je MKSJ osudio i zbog krivičnog djela genocida, zajedno sa VRS kojom je komandovao došao u Srebrenicu, da pred kamerom TV Srbije tog dana daje izjavu u kojoj govori da „poklanja Srebrenicu srpskom narodu“ decidno navodeći dan 11.07.1995. godine, što apsolutno ukazuje da je lice koje je presuđeno za genocid smatralo dan 11.07. danom kada se nakon etničkog čišćenja nesrpskog stanovništva sa područja Srebrenica dan kada treba slaviti, a što optuženi Vojin Pavlović apsolutno prihvata kao takvo, pa organizira skup pod nazovom „ 11.JULI DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE“. Posebno u ovom dijelu Tužilaštvo ističe da prilikom davanja iskaza pred Sudom optuženi Vojin Pavlović niti u jednom momentu nije ukazao da mu je nešto sporno u vezi tog teksta.

Iz iskaza svih naprijed nabrojanih svjedoka prema stavu Tužilaštva nesumnjivo se može zaključiti da je Vojin Pavlović kao predsjednik udruženja Istočna Alternativa na dan 11.07.2023. godine u večernjim satima organizirao i održao skup pod nazivom „11.jul dan oslobođenja Srebrenice. Hvala vojsci Republike Srpske“. Naime, tokom postupka je nesumnjivo utvrđeno da je optuženom, kao i svekolikoj domaćoj i međunarodnoj javnosti poznato, da se na dan 11.07. održava komemoracija i ukop žrtava srebreničkog genocida, te je odabir ovog datuma dao dodatnu težinu počinjenim radnjama. Tokom ispitivanja svjedoka odbrana je pokušala (svjedok Brano Lazić) ukazati da je to taj dan ili približan dan kada se obilježava stradanje žrtava srpske nacionalnosti, međutim kako je to svjedok Brano Lazić nesumnjivo oba puta kada je saslušavan istakao, da datum održavanja spomena određuje Vlada Republike Srpske. Prilikom ispitivanja svjedoka od samog optuženog je nesumnjivo utvrđeno da komemoracije organiziraju boračka udruženja, a što Udruženje građana Istočna Alternativa svakako nije. Ni svjedoci odbrane nisu mogli potvrditi da je 11.07. dan kada se obilježava stradanje Srba sa područja Podrinja, već su ukazivali da je to uglavnom 12.07. Također, Tužilaštvo BiH ističe u ovom dijelu da je pogrešna teza odbrane koja se kroz cijeli postupak pokušava inputirati da je održavanje komemoracija srpskom narodu na području Srebrenice i Bratunca uopće bitno za ovaj krivični postupak. Na teret se optuženom ne stavlja da je održavao komemoraciju srpskim žrtvama, nego se na teret stavlja da je umanjio zločin Genocida počinjen nad bošnjačkim stanovništvom, te da je u tom kontekstu, a vidljivo iz radnji kontinuirano preduzimao radnje u cilju veličanja ratnih zločinaca. Naime, po plakatima koji su od strane Državne agencije za istrage i zaštitu uviđajem zabilježeni, za koje niti u jednom momentu u toku postupka optuženi nije negirao da je iste napravio i zalijepio vidljivo je da se 11.07. od strane optuženog smatra „danom oslobođenja Republike Srpske“ uz napomenu da se zahvaljuje Vojsci Republike Srpske. Tužilaštvo BiH ističe da je kao dodatni dokaz izvelo snimak TV Srbija u kojem se vidi ulazak presuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića u Srebrenicu gdje isti konstatira da je Srebrenica oslobođena, a što se ima dovesti u vezu sa natpisima na plakatima postavljenim lično od strane optuženog.

Tužilaštvo se detaljno osvrnulo i na iskaze koji su pokušali osporiti navode iz Optužnice, međutim u tome nisu uspjeli, stav je optužbe.

Optuženi VOJIN PAVLOVIĆ je dana 18.03.2025. godine iznosio odbranu pred Sudom i tom prilikom je nedvojbeno izjavio da Udruženje „Istočna alternativa“ djeluje u pravcu dokazivanja srpskog stradanja, da organiziraju skupove protiv NATO-a i slično. Izjavio je da je lično izabrano snimke koji će biti emitovani, htio je da skrene pažnju i njega čudi što ljudi nisu došli, a on je ovim činom htio podsjetiti porodice onih koji su izgubili svoje. Izjavio je da je on uzeo fotografije stradalih iz arhiva i puštao je uz pjesme. Tokom iskaza optuženi je navodio da je bilo „strašno malo ljudi“ i da mu čak ni sin nije tom prisustvovao. Naveo je da je imao 10 plakata ukupno, da je pet (5) poslao u Kravicu da se postave i u Bjelovce. U Bratuncu je on lično zalijepio tri (3) plakata, i to jedan na kiosk ispod strehe. Rekao je da mu je poznato da je H.R. Lazar Prodanović obećao nešto „ako se ovo desi Vojinu“, a da je Lazar Prodanović prevario H.R.. Istakao je da je u dobrim odnosima sa Bošnjacima, da trenira dječiji fudbalski klub „Kravice“ i da uvijek na treningu bošnjačkoj djeci daje da prva piju vode. Također pričao je o Bošnjaku koji ga zove „kume“. Na upit

Tužioca Vojin Pavlović je nesporno potvrdio da je na plakatima bio natpis kako je to navedeno u Optužnici, te je na upit Suda pojasnio da je on kako navodi „ zamislio“ plakate, ali ih nije on dizajnirao , nego je isto dobio iz R Srbije. Poslije je optuženi pokušao da objasni da nije on tražio da na plakatima stoji „ 11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE“, ali je tačno da je vidio šta piše i decidno je izjavio da „nije vidio ništa sporno u tom tekstu“, nije smatrao da ima išta sporno u tekstu i nije smatrao da to može uvrijediti Bošnjake, te da nije znao ni da su pjesme izvođače Bajce Malog Knindže uvredljive, jer su sve te pjesme već ranije izvođene na raznim političkim skupovima koji su kako kaže „ u tom fazonu“

Tužilaštvo se posebno osvrnulo na ovaj iskaz prevashodno što iz istog nesporno proizilazi svijest optuženog, ali i vrlo značajan momenat koji se inače potencirao od strane odbrane, a to je određeni diskriminatorni karakter. Naime, optuženi Pavlović nešto što u zdravom, civiliziranom, demokratskom društvu kao redoslijed kojim se pije voda na dječijem treningu apsolutno ne predstavlja temu bilo kojeg razgovora, ukazuje na to stanje uma optuženog koje stanje je očigledno konstantno i samim tim je i prožet predmetni skup, tim diskriminatornim karakterom, isticanjem različitosti i predstavljanje nacionalne pripadnosti kao nešto o čemu se i na dječijem igralištu kao vodi računa. Diskriminatornost je faktički u osnovi elemenata bića krivičnog djela 145a. Krivičnog zakona BiH, a optuženi nedvojbeno svakodnevno živi diskriminirajući druge i predstavljajući to kao pohvalnu radnju, stav je Tužilaštva.

Teze odbrane su sezale od ispitivanja na okolnost lica Lazar Prodanović- načelnik Općine Bratunac, pa sve do ratnih zbivanja, kao i da li je na skupu bilo incidenata što implicira da ako nije bilo nereda javni red i mir nisu mogli biti ugroženi, pri čemu niti jedna od navedenih okolnosti ne samo da ne sadrži ili odgovara na elemente bića krivičnog djela koje se optuženom stavljaju na teret, nego iste nisu ni na koji način doprinijele razjašnjenju činjenica i okolnosti u konkretnom predmetu, a niti su i na koji način dovele u pitanje dokaze izvedene od strane Tužilaštva.

Odbrana je tokom postupka svjedocima pokušala utvrditi da je film o kojem svjedoci govore baš konkretno film koji je prikazan, bez da je bilo kojim drugim dokazom izuzev kazivanja svjedoka apsolutno dokazala da je film o kojem svjedoci govore zaista film ili jedini film koji je emitovan tom prilikom. Naime, svi svjedoci su saglasni da su bili neki inserti ili izjave određenih lica, međutim niti jedan svjedok nije cijelo vrijeme boravio na licu mjesta, ili nije dobro čuo ili nije zapamtio šta je emitovano prije slika stradalih Srba, pri čemu se ukazuje na izjavu svjedoka V.D. koji potpuno čvrsto, samouvjereno i bez ikakve sumnje tvrdi da je među slikama identificirao i svoju nestalu sestru.

Tužilaštvo se posebno osvrnulo na opšte okolnosti pod kojima je djelo iz Optužnice broj: T20 0 KT 0024277 23 počinjeno, kao i same okolnosti počinjenog djela i posljedicama do kojih je moglo doći na način kako to predmetni član Krivičnog zakona propisuje, te dati zaključak ličnosti optuženog.

Tužilaštvo BiH predlaže da Sud BiH osudi optuženog imajući u vidu sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti iz člana 48. KZBiH, imajući u vidu stepen krivnje, pobude iz kojih

je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinitelja, njegove lične prilike i njegovo držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na osobu učinitelja.

Način kako se optuženi držao tokom postupka, da ni na koji nije način nije odugovlačio isti, može se cijeliti kao olakšavajuća okolnost. Činjenica jeste da optuženi ranije nije kažnjavao, što se može uzeti kao uslovno olakšavajuća. Posebno treba cijeliti činjenicu da se očigledno radi o organiziranom djelima putem Udruženja Istočna Alternativa, kojim predsjedava optuženi, te o opetovanom činjenju istih ili istovrsnih krivičnih djela.

Nadalje, godine života optuženog se ne mogu cijeliti kao olakšavajuća okolnost s obzirom da je isti u radnom odnosu, odnosno ne radi se o licu starije životne dobi.

Nadalje, vezano za stepen krivične odgovornosti, van razumne sumnje je utvrđeno da je optuženi krivična djela počinio sa umišljajem, da je bio saglasan sa posljedicima, da je ista počinio vrlo transparentno, tj. javno postavljanjem banera, najavljujući skup pri čemu je sam plakat kojim je najavljivao skup takve prirode da se u njemu apsolutno ogledaju elementi bića krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, odnosno takve prirode da skup i nije bio održan, optuženi je plakatima na kojima navodi da je 11.07. „dan oslobođenja Srebrenice“ počinio krivično djelo, a osim toga na skupu organizovanom povodom istog „dana oslobođenja Srebrenice“ i reprodukujući muziku koja po svom sadržaju apsolutno ne poziva na mir, suživot, razumijevanje i praštanje, nego potpuno suprotno tome, potreba kažnjavanja ovakvih učinioaca krivičnih djela je veća u odnosu na prosječne učinioce krivičnih djela.

Vezano za druge okolnosti Tužilaštvo ističe da su svjedoci saglasno svi izjavili da se radilo o rodoljubivim i patriotskim, odnosno nacionalističkim, zavisno koje nacionalnosti je svjedok, što govori u prilog tvrdnji da se i muzikom koja je puštana na predmetnom skupu isticala u najmanju ruku netrpeljivost prema određenoj grupi, odnosno Bošnjacima u konkretnom slučaju.

Naime, Tužilaštvo smatra da se optuženom treba kao otežavajuća okolnost uzeti u obzir činjenica da je optuženi lice koje djeluje kao predsjednik udruženja građana na području gdje je pitanje raznolikosti posebno osjetljivo postavljeno zbog prošlosti, a naročito zbog genocida u Srebrenici, da je isti bio politički aktivan, da mu je apsolutno poznato da na području Bratunca žive kako Srbi, tako i Bošnjaci koji su svi povratnici, bio je upoznat sa osjećajem nesigurnosti koji vlada među Bošnjacima kao manjinskog povratničkog naroda, a zbog ranijih političkih angažmana, kao i zbog činjenice da cijeli život živi na tom području. Reprodukovanjem pjesama koje kao pjesma „Marš na Drinu“ sadrži tekst sadržaja: *„U boj krenite i ne žalite život svoj, Cer da čuje tvoj, Cer nek vidi boja, rijeka Drina slavu i hrabrost i junačku ruku srpskog sina...krv je tekla, krv se lila Drinom zbog slobode“*, ili kao pjesma „Siđi Rašo sa planine“ sa tekstom u potpunosti posvećenom presuđenim ratnim zločincima Radovanu Karadžiću i Ratku Mladiću koji glasi: *„Od Manjače pa do Romanije, sve su straže onog koga traže, siđi Raši, siđi sa planine...ide merdžo preko Trebevića i on vozi Rašu Karadžića... U pećini gore Romanije, Rašo s Ratkom rujno vino pije... Radovane u tebe gledamo, srpsku zemlju nikome ne damo...“*

Vrati nam se Karadžiću Rade, srpska vojska da ti raport dade... Romanijo naša majko draga, Radovana sačuvaj od Haga...“.

Iz prednje navedenih tekstova pjesama koji su potpuno javno dostupni, a čije reprodukcije tokom skupa su potvrdili apsolutno svi svjedoci vidljivo je da se i kroz muzički program slala poruka upućena putem plakata „11. jul Dan oslobođenja Srebrenice“, i to na način da se poziva na boj, da se priziva krvava Drina, da se pruža podrška Radovanu Karadžiću, da se poziva na stražu, da se navodi da se srpska zemlja nikome ne da, a što sve kada se dovede u međusobnu vezu ukazuje da optuženi iako svjestan prostora na kojem živi, radi, djeluje i organizuje skupove, potpuno svjestan značaja datuma 11.07. za Bošnjake i njegove komšije, baš ciljano na taj dan reprodukuje muziku ovakvog sadržaja na dan kolektivne dženaze u Srebrenici na skupu koji je organizovao kao proslavu dana oslobođenja Srebrenice, pri čemu se naročito naglašava da sam naziv skupa „11. jul Dan oslobođenja Srebrenice“ i muzički repertoar apsolutno nisu prikladni niti uopće upotrebljivi za obilježavanje stradanja Srba ili bilo koga drugog.

Tužilaštvo je takođe istaklo nekoliko vrlo važnih elemenata, prvi i svakako najvažniji jeste činjenica da optuženi Vojin Pavlović i njegova odbrana niti u jednom momentu nisu negirali da je optuženi preduzeo radnje koje mu se stavljaju na teret. Nije niti jednom u toku postupka negirano da je sačinio i postavio plakate, nije negirao da je prišao pripadnici Državne agencije za istrage i zaštitu i rekao im da je on postavio plakate, nije negirao da je organizirao predmetni skup.

Međutim, tvrdio je da na skupu nije bilo incidenata i da je isti organizovan u cilju obilježavanja spomena na srpske žrtve. Tužilaštvo prije svega ističe da biće krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret ne podrazumijeva da je do incidenta došlo, već da je radnja objektivno podobna da izazove određeni incident, a da je takva opasnost realno postojala osim iskaza svjedoka koji su kazivali da nisu smjeli prići skupu, do toga da u to vrijeme Bošnjaci i Srbi se međusobno izbjegavaju, ali naročito činjenice da je PS Bratunac uputila više policijskih službenika da obezbjeđuje trg i šire područje održavanja skupa, do toga da je komandir PS Bratunac obavijestio nadređene o bezbjedonosno interesantnom događaju, a što je vidljivo iz Službene zabilješke, broj: 19-03/01-222-371/23 od 23.06.2023. godine, MUP RS, i da je lično obavio razgovor sa Vojinom Pavlovićem kako bi ga upozorio da u slučaju incidenata on biva odgovoran što je vidljivo iz Službene zabilješke MUP RS, broj: 19-03/01-222-SI/23 od 26.06.2023. godine, što govori u prilog činjenici da su nadležni policijski organi i građani Bratunca smatrali da može doći do poticanja na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv Bošnjaka.

Nadalje, optuženi je lice koje je itekako bilo svjesno da se 11.07. održava kolektivna dženaza u Potočarima, Srebrenica, kao što je to svjestan svaki drugi građanin Bosne i Hercegovine, a naročito građanin područja Bratunca i Srebrenice, pa je tako potpuno svjestan tog datuma postavio plakate i organizovao i održao skup, svjestan da se na teritoriji Općine Bratunac i Općine Srebrenica nalazi veći broj lica bošnjačke nacionalnosti, posjetilaca i povratnika, i drugih lica koja žele odati počast nastradalima, zbog čega je optuženi Vojin Pavlović bio svjestan da bi postavljanje plakata sa navedenim sadržajem, te održavanje skupa na Trgu Miloša Obilića u Bratuncu mogao

potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv grupe lica ili člana te grupe, a sa kojom posljedicom je bio saglasan. Činjenica da je na plakatima nesporno oglašeno da se dan počinjenja genocida obilježava kao dan oslobođenja Srebrenice, pri čemu se zahvaljuje Vojsci Republike Srpske čiji su najviše činovani vojni dužnosnici kao i određeni broj vojnika pravomoćno presuđeni za zločin genocida pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Den Haagu i pred Sudom BiH, ukazuje da je optuženi svjesno i voljno izvršenje krivično djela genocida odobrio, ističući plakate i održavajući skup kao da je to dan oslobođenja Srebrenice, te je na taj način ujedno pokušao i opravdati zločin genocida.

Zaštitni objekat krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret je svakako pravo na jednakost, ustavni poredak, konstitutivnost, zajednički život, tolerancija, nacionalnost, etnicitet, vjerska i rasna jednakost, kao i odluke međunarodnih i domaćih sudova, a počinitelj može biti svaka osoba. Optuženi je svojim radnjama koje je svjesno preduzeo ispunio svaki mogući način izvršenja krivičnog djela, plakatima, govorom, muzikom, nazivom manifestacije, odabirom datuma održavanja, odabirom lokacije održavanja i slično, ali svima je zajedničko da su preduzete radnje takve da kod određene skupine mogu izazvati ili pojačati postojeću potrebu za nasiljem ili mržnjom usmjerenu protiv bošnjačkog stanovništva.

Što se tiče generalne i specijalne prevencije, Tužilaštvo ističe da je potreba za kažnjavanjem optuženog visoko postavljena, s obzirom na sve okolnosti koje su detaljno iznesene, a posebno cijeneći ne samo zaštitni objekat, nego i činjenicu da su djela koje je optuženi počinio djela koja duboko narušavaju slobode i prava čovjeka i građanina, te da je apsolutno neizostavna potreba uticaja na druge da ne čine slična ili ista krivična djela. Vezano za specijalnu prevenciju ističe se da optuženi niti jednom nije pokazao kajanje za izvršeno krivično djelo, da počinjenjem ovog krivičnog djela pokazuje da ne poštuje odluke institucija pravosuđa koje se odnose na presude za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, da ne poštuje tuđe žrtve, da po njemu sve žrtve nemaju istu vrijednost, a što sve implicira da bi optuženi mogao ponoviti isto krivično djelo.

Dakle, cijeneći sve navedeno, Tužilaštvo BiH smatra da je u toku postupka pred Sudom BiH nesumnjivo dokazano da je optuženi Vojin Pavlović svojim radnjama u potpunosti ispunio elemente krivičnog djela iz člana 145a. st. 3. i 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH, i to na način da je radnjama postavljanja plakata i održavanja skupa odobrio i pokušao opravdati zločin genocida, kojim radnjama je mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv grupe lica ili člana grupe. Da je ovo tačno govore iskazi svjedoka navedenih u činjeničnom opisu optužnice, koji su vrlo decidno opisali kako su se osjećali, kao i iskazi Brane Lazića koji je i sam događaj smatrao bezbjedonosno interesantnim, što ga čini događajem koji je mogao potaknuti na nasilje ili mržnju. To je potvrdio svjedok Novaković Petar koji je bio redar na održanom skupu kojem je lično Vojin Pavlović skrenuo pažnju kako postupiti u slučaju problema. Dakle, policijski organi, ali i sam optuženi su smatrali da u konkretnom postoji objektivna mogućnost neželjenih posljedica, koje Krivični zakon predviđa u obliku "nasilja" ili "mržnje". Sama činjenica da je skup imao naziv "11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE" i da se plakatima na isto pozivalo, zajedno sa svim provedenim dokazima i dodatnim dokazima nedvojbeno

ukazuje da je optuženi odobrio, odnosno pokušao opravdati zločin genocida u Srebrenici.

Zaključno, Tužilaštvo BiH ističe da je cijeneći sve izvedene dokaze, kako optužbe tako i odbrane, jedino moguća odluka kojom se optuženi oglašava krivim, i na taj način bi institucije Bosne i Hercegovine poslale čvrstu i jasnu poruku javnosti da Bosna i Hercegovina štiti svoje građane, da će počinioči krivičnih djela biti kažnjeni, da se u demokratskom društvu neće tolerirati negiranje, odobravanje ili umanjeње zločina genocida, da će se poštovati prava svih lica bez obzira na nacionalnu, rasnu, vjersku pripadnost, te da će učinioči krivičnih djela biti kažnjeni, a da će građani biti zaštićeni od svih oblika netolerancije, bezakonja i promoviranja nedemokratskih vrijednosti koje su svojstvene civiliziranom društvu.

Stoga, cijeneći sve naprijed izloženo, Tužilaštvo BiH je predložilo ovom Sudu da optuženog oglasi krivim za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a stav 6. Krivičnog zakona BiH i člana 145a. stav 3. i stav 4. u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, počinjenim na načine opisanim u izrekama činjeničnih opisa precizirane Optužnice, broj: T20 0 KT 0023763 23, i Optužnice, broj: T20 0 KT 0024277 23, te istom izrekne kazne zatvora adekvatne težini počinjenih krivičnih djela i zaprijećenoj kazni, primjenom pravila o sticaju.

3.2. Izlaganje odbrane – završne riječi branitelja i optuženog

Odbrana je u završnom izlaganju prvenstveno istakla prigovor nezakonitosti predmetne optužnice tvrdeći da djela koja se optuženom stavljaju na teret nisu zakonom propisana kao krivično djelo.

Stav je odbrane da treba poći od opšte poznate činjenice da u savremenim, demokratski uređenim državama, djelo može biti krivično djelo samo ukoliko je takvo djelo propisano zakonom usvojenim od strane nadležnog parlamenta države, a ne nametanjem izvana od bilo kog pojedinca koji je izvan sistema institucija države određenih njenim ustavom. Ovo je imperativno pravno načelo međunarodnog prava koje najprije propisuje Povelja UN. Ona u članu 2. najprije propisuje da svaka država članica UN (a to je i BiH od maja 1992. godine) uživa pravo na suverenost koja, prema istom članu, znači zabranu kako Organizaciji UN (bilo kojem njenom organu), tako i svim drugim državama i pojedincima da se na bilo koji način miješaju u unutrašnje odnose i pitanja bilo koje države članice UN, a to znači i zabranu Organizaciji UN ili bilo kojim državama (pojedinačno ili udruženim jedna sa drugom) da nameću bilo kojoj državi članici UN svoju volju kao njen zakon, niti da bilo kojeg pojedinca ovlaste da to radi umjesto njih. Ova zabrana je posljedica ne samo zabrane iz člana 2. Povelje UN, već i onoga što je propisano članom 78. Povelje UN kojim je propisana zabrana da se nad državom članicom UN ne smije uspostavljati starateljstvo u bilo kom obliku, pa ni u obliku koji su svojom praksom u BiH protivpravno (suprotno Povelji UN, Ustavu BiH i Dejtonskom sporazumu u cjelini) uspostavili Savjet za primjenu mira i visoki predstavnici (OHR).

To su, stav je odbrane, imperativna opšta pravna načela međunarodnog prava, propisana Poveljom UN kao najvišim pravnim aktom međunarodnog prava, a koja su i sastavni dio pravnog poretka BiH, što je izričito propisano članom 3.3b) Ustava BiH, jer je tom ustavnom odredbom propisano: „*Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta*“. Na taj način Ustav BiH određuje suverentitet BiH propisujući citiranim riječima da je jedino BiH kao država suverena na svojoj teritoriji, čime Ustav BiH propisuje i zabranu bilo kojem pojedincu i drugim državama (bez obzira da li to te države hoće činiti samostalno ili udružene jedna sa drugom, pa i u obliku Savjeta za primjenu mira) da oni nameću Bosni i Hercegovini svoju volju kao zakon, jer zakon u BiH prema Ustavu BiH mogu donositi samo nadležne institucije Bosne i Hercegovine kao države, u skladu sa ustavnom raspodjelom nadležnosti između BiH i njenih entiteta.

Zato, stav je odbrane, da ni zakon po kojem je optužen i po kojem se goni optuženi u ovom krivičnom predmetu nije i ne može biti zakon, odnosno krivično djelo, jer ga je, suprotno Povelji UN, zatim suprotno članu 3.3b) Ustava BiH, kao i suprotno Dejtonskom sporazumu u cjelini nametnuo pojedinac (Valentin Incko), a nije ga usvojila Parlamentarna skupština BiH. Drugim riječima, Incko je to učinio povređujući Povelju UN (njena navedena imperativna pravna načela), zatim povređujući Ustav BiH (navedeni član 3.36), te povređujući Dejtonski sporazum u cjelini, uključujući i Aneks 10. tog sporazuma, jer Aneks 10. nijednim slovom ne dozvoljava Visokom predstavniku da u BiH nameće bilo koje pravne akte, a to znači ni bilo kakve zakone.

Zbog tih razloga ni djela koja se optuženom stavljaju na teret predmetnim optužnicama nisu propisana zakonom kao krivična djela i zato optuženog Sud treba osloboditi od obje optužnice, po osnovu člana 284. tačka a) ZKPBiH, jer djela za koja je optužen nisu zakonom države BiH propisana kao krivična djela. Svako drugo postupanje bilo kog suda u BiH, pa i Suda BiH u ovom predmetu, tj. postupanje koje bi prihvatilo da Visoki predstavnik može nametati zakone i krivična djela u BiH i da to sudovi primjenjuju u svom odlučivanju kao zakon, biće očigledno i ozbiljno kršenje Ustava BiH i Dejtonskog sporazuma u cjelini, i to, nažalost, ni manje, ni više do od sudova BiH.

Sve i da je Parlamentarna skupština BiH predmetna djela svojim zakonom propisala kao krivična djela, stav je odbrane, ni tada ona ne bi bila izvršena u ovom konkretnom slučaju. Odbrana tvrdi da ni u jednom od tih slučajeva opisanih u obje optužnice nije učinjeno krivično djelo, „*sve i da ga je kao takvo propisao Parlament BiH*“.

Vezano za obje potvrđene optužnice i provedene dokaze, odbrana je na slijedećim stavovima:

1. Optužnicom, broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, optuženom se stavlja na teret da je: „....*postavio transparent sa likom bivšeg komandanta Vojske Republike Srpske Ratka Mladića, na kojem je bila ispisana poruka 'Srećan Rođendan Živi i Zdravi Bili', svjestan danavedenom radnjom veliča Ratka Mladića.... te da takvo njegovo djelo može uzrokovati nacionalnu, vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost, pristajući na*

takvu posljedicu“, te da je taj baner navodno „...po svom sadržaju izazvao uznemirenost i strah dijela stanovnika na tom području“.

Iz ovoga tužilac izvodi pravno neosnovan zaključak da je optuženi navodno veličao lice koje je osuđeno presudom MKSJ. Pravna neosnovanost ovakvog zaključka predmetne optužnice proizlazi iz dvije ključne činjenice:

Kao prvo, predmetni baner sadrži samo riječi čestitke rođendana i želju, na čije ostvarenje ima pravo svaki čovjek, pa i onaj koji je osuđen presudom MKSJ, da bude živ i zdrav. Ništa više od toga, od takve čestitke i želje nije napisano na predmetnom baneru. Stoga takve riječi objektivno nisu, niti objektivno mogu biti veličanje onoga kome su upućene, jer veličanje predstavlja radnju glorifikovanja nekog lica koja se može učiniti samo riječima poput riječi „Živio heroj Mladić“, „Živio junak Mladić“, „Mladiću veliki ratniče, srećan ti rođendan“, ili drugim sličnim sadržajima glorifikacije kojih nema u ovom baneru, a nikako običnom čestitkom rođendana i željom za dug i zdrav život kojima se lice kojem je upućena takva čestitka ne glorifikuje na bilo koji način.

Kao drugo, tužilac namjerno ispušta iz vida činjenicu, koju je odbrana dokazala tokom glavnog pretresa, zbog kojeg razloga je optuženi postavio predmetni baner. Kada se te dokazane činjenice uzmu u obzir, očigledno je da ta radnja nije preduzeta radi vrijeđanja, niti radi veličanja bilo koga, već iz sasvim drugih razloga. Naime, na glavnom pretresu odbrana je dokazala daje optuženi postavio predmetni baner na kojem je i fotografija Milorada Dodika, i to ne da vrijeđa Bošnjake niti da veliča nekoga, već da Lazara Prodanovića, načelnika opštine Bratunac sa kojim je optuženi u snažnom sukobu, natjera da skidanjem takvog banera skine i sliku svog partijskog šefa Milorada Dodika, što je Lazar Prodanović i učinio ubrzo po postavljanju banera. Tu činjenicu potvrdio je u svom iskazu ne samo optuženi, nego i svjedok očevidac diplomirani elektro inženjer Miloje Jovanović, rukovodeći radnik, u lokalnoj Elektro distribuciji, koji je izjavio da je lično Lazar Prodanović izdao naredbu komunalnoj policiji da se ukloni predmetni baner i da se za to angažuju stručna lica i vozilo Elektro distribucije.

Prema tome, stav je odbrane, uzimajući u obzir sve prethodno iznijete argumente i dokaze, očigledno je da navedeni baner svojim sadržajem ne predstavlja veličanje lica osuđenog pravosnažnom presudom MKSJ, niti je postavljen u namjeri da bilo koga uvrijedi, veliča ili da na bilo koji drugi način izaziva nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost, zbog čega je predmetna optužnica pravno neosnovana, sve i da je predmetno djelo Parlament BiH propisao kao krivično djelo.

2. Optužnicom, broj T20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, optuženom se stavlja na teret da je: „...odobrio i pokušao odobriti zločin genocida na način da je organizovao održavanje javnog skupa, za koji je izradio plakate na kojima je bilo ispisano "11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE", koje plakate je polijepio na području Opštine Bratunac, koja graniči sa Opštinom Srebrenica, i time ih učinio dostupnim stanovnicima“ kao i da je 11.07.2023. godine od 19:30 sati u Bratuncu, na Trgu Miloša Obilića, organizovao skup na kojem „...je Vojin Pavlović držao govor, te je javno reprodukovana nacionalistička muzika“.

U završnom izlaganju odbrana skreće pažnju najprije na to da u citiranoj optužnici, niti u jednom dijelu njenog činjeničnog opisa djela, nije navedeno šta je optuženi kazivao u tom svom govoru, niti šta je bio sadržaj muzike, tako da optuženi ne zna od čega se u tom dijelu brani čime je povrijeđeno njegovo pravo na odbranu. Osim toga, ovakav propust predmetne optužnice u stvari govori da ni tužilac tom optužnicom (njenim činjeničnim opisom) ne tvrdi, a time nije ni dokazao, da je optuženi u svom govoru kritičnom prilikom rekao bilo šta što bi bilo odobravanje, opravdavanje, umanjivanje zločina na koje se odnose presude MKSJ, niti je tužilac istom optužnicom (njenim činjeničnim opisom) tvrdio, a time nije ni dokazao, da su muzika i video zapisi (video zapisi se i ne navode u činjeničnom opisu djela iz optužnice već u njenom pravnom opisu) koja je puštana tokom skupa svojim sadržajem na bilo koji način značila odobravanje, opravdavanje, umanjivanje zločina na koje se odnose presude MKSJ.

Kada je riječ o predmetnom plakatu iz ove optužnice ni on se svojim prethodno citiranim sadržajem ni na koji način ne dotiče presuda MKSJ. S tim u vezi odbrana ističe da se biće ovog djela, sve i da ga je kao krivično djelo propisao Parlament BiH, sastoji u „javnom odobravanju, poricanju, grubom umanjivanju ili opravdavanu zločina utvrđenih presudama MKSJ“.

Iz citiranog sadržaja predmetnog plakata toliko je očigledno, stav je odbrane, da tome ne treba poseban dokaz, niti opširna argumentacija, kako taj plakat svojim sadržajem ni na koji način nema bilo kakav odnos prema bilo kojoj presudi MKSJ, tj. iz sadržaja tog plakata nijedan njegov objektivni čitalac i posmatrač ne mogu, a da to bude pravno utemeljeno, izvesti zaključak da se takvim plakatom na bilo koji način javno odobrava, poriče, grubo umanjuje ili opravdava bilo koji zločin utvrđen bilo kojom presudom MKSJ ili bilo kog drugog suda.

Stoga, stav je odbrane, uzimajući u obzir sve prethodno iznijete argumente i dokaze, očigledno je da ni u slučaju ove druge optužnice optuženi nije učinio djelo koje mu se tom optužnicom neosnovano želi nametnuti, pa ga i za to djelo Sud treba osloboditi od optužbe.

Konačno, polazeći od svega što je navedeno, odbrana predlaže Sudu da optuženog oslobodi od predmetnih optužbi. To su, dakle, imperativna opšta pravna načela međunarodnog prava, propisana Poveljom UN kao najvišim pravnim aktom međunarodnog prava, a koja su i sastavni dio pravnog poretka BiH, što je izričito propisano članom 3.3b) Ustava BiH, jer je tom ustavnom odredbom propisano: „*Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta*“. Na taj način Ustav BiH određuje suverentitet BiH, propisujući citiranim riječima da je jedino BiH kao država suverena na svojoj teritoriji, čime Ustav BiH propisuje i zabranu bilo kojem pojedincu i drugim državama (bez obzira da li to te države hoće činiti samostalno ili udružene jedna sa drugom, pa i u obliku Savjeta za primjenu mira) da oni nameću Bosni i Hercegovini svoju volju kao zakon, jer zakon u BiH prema Ustavu BiH mogu donositi samo nadležne institucije Bosne i Hercegovine kao države, u skladu sa ustavnom raspodjelom nadležnosti između BiH i njenih entiteta.

Zato, stav je odbrane, „zakon“ po kojem je optužen i po kojem se goni optužni u ovom krivičnom predmetu nije i ne može biti zakon, odnosno krivično djelo, jer ga je, suprotno Povelji UN, zatim suprotno članu 3.3b) Ustava BiH, kao i suprotno Dejtonskom sporazumu u cjelini nametnuo pojedinac (Valentin Incko), a nije ga usvojila Parlamentarna skupština BiH. Drugim riječima, Incko je to učinio povređujući Povelju UN (njena navedena imperativna pravna načela), zatim povređujući Ustav BiH (navedeni član 3.36) te povređujući Dejtonski sporazum u cjelini, uključujući i Aneks 10 tog sporazuma, jer Aneks 10 nijednim slovom ne dozvoljava visokom predstavniku da u BiH nameće bilo koje pravne akte, a to znači ni bilo kakve zakone.

Zbog tih razloga ni djela koja se optuženom stavljaju na teret predmetnim optužnicama nisu propisana zakonom kao krivična djela i zato optuženog Sud treba osloboditi od obje optužnice, po osnovu člana 284. tačka a) ZKPBiH, jer djela za koja je optužen nisu zakonom države BiH propisana kao krivično djelo. Svako drugo postupanje bilo kog suda u BiH, pa i Suda BiH u ovom predmetu, tj. postupanje koje bi prihvatilo da visoki predstavnik može nametati zakone i krivična djela u BiH i da to sudovi primjenjuju u svom odlučivanju kao zakon, biće očigledno i ozbiljno kršenje Ustava BiH i Dejtonskog sporazuma u cjelini, i to, nažalost, ni manje ni više do od sudova BiH.

Sve i da je Parlamentarna skupština BiH predmetna djela svojim zakonom propisala kao krivično djelo, stav je odbrane, ni tada ona ne bi bila izvršena u ovom konkretnom slučaju. Ni u jednom od tih slučajeva nije učinjeno krivično djelo, sve i da ga je kao takvo propisao Parlament BiH.

Polazeći od svega što je prethodno navedeno, odbrana je predložila Sudu da optuženog oslobodi od predmetnih optužbi.

Poglavlje 4. SLOBODA IZRAŽAVANJA I GOVOR MRŽNJE

4.1. Uvod

Ovo četvrto poglavlje sadrži razmatranje problematike slobode izražavanja i slobode govora, te stim u vezi djela tzv govora mržnje sa osvrtom na određenu relevantnu pravnu teoriju i sudsku praksu u Bosni i Hercegovini, te na određenu teoriju i praksu Evropskog suda za ljudska prava i drugih međunarodnih institucija, sa težištem na krivična djela iz člana 145a Krivičnog zakona BiH.

Sloboda izražavanja predstavlja jedno od temeljnih prava u svakom demokratskom društvu i garantovana je brojnim međunarodnim dokumentima, uključujući član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i nacionalnim ustavnim normama.

Međutim, ovo pravo, iako ključno za pluralizam mišljenja, političku debatu i slobodno društvo, nije apsolutno. Njegovo ostvarivanje nosi sa sobom odgovornosti i ograničenja, posebno kada sloboda izražavanja prelazi u govor koji ugrožava dostojanstvo, sigurnost i prava drugih, potiče mržnju ili negira zločine protiv čovječnosti, djela tzv govora mržnje,

naročito kada su u pitanju djela negiranja genocida i veličanja pravosnažno presuđenih ratnih zločinaca.

Sloboda izražavanja jedno je od temeljnih ljudskih prava, zagarantirano brojnim međunarodnim i domaćim pravnim aktima, ali ova sloboda nije apsolutna. Kada govor prelazi u negiranje genocida i/ili veličanje osuđenih ratnih zločinaca, kada postaje govor mržnje pravo države da intervenira postaje ključno. U ovom dijelu obrazloženja presude razmatra se pravna ravnoteža između slobode govora i zaštite društva od govora mržnje, s posebnim osvrtom na djela negiranja genocida i veličanje osuđenih ratnih zločinaca u kontekstu Bosne i Hercegovine.

U savremenoj pravnoj teoriji i praksi postoji prilično jasno diferenciranje između legitimne kritike ili izražavanja mišljenja s jedne strane, i govora mržnje s druge, naročito onog koji cilja ranjive skupine i koji ima za posljedicu podsticanje ili normalizaciju nasilja, diskriminacije i poricanja istorijskih činjenica. Među najtežim oblicima govora mržnje spadaju zasigurno djela negiranja genocida i djela veličanja počinilaca takvih zločina. Tako, pojedini teoretičari (David Luban) negiranje genocida vide kao dio "*strukturalnog nasilja*" koje služi održavanju ideologija koje su prethodno dovele do zločina, dok mnogi negiranje genocida i veličanje ratnih zločinaca povezuju sa "*memoricidom*" (uništavanjem sjećanja) i "*kulturom nekažnjivosti*". U takvim slučajevima sloboda izražavanja ustupa pred potrebom zaštite društva od ponovnog širenja ideologija i političkih narativa koji su doveli do najtežih zločina protiv čovječnosti.

U tom svjetlu posebno se razmatra pitanje da li i u kojoj mjeri izrečene izjave ili objave predstavljaju oblik govora koji izlazi iz okvira zaštićene slobode izražavanja i prelazi u zonu kazneno odgovornog ponašanja. U analiziranom predmetu, Sud se suočava sa nužnošću da odlukom izbalansira pravo na slobodu izražavanja s imperativom zaštite društva od govora mržnje koji negira presuđeni genocid u Srebrenici i veliča odgovornog komandanta vojske koja je taj genocid izvršila.

4.2. Sloboda mišljenja, izražavanja i govora

Nakon provedenog dokaznog postupka pretresno vijeće nalazi dokazanim u ovom predmetu da je optuženi javnim isticanjem transparenata, kojima se negira genocid u Srebrenici i veliča pravosnažno osuđeni ratni zločinac Ratko Mladić, počinio teški oblik govora mržnje. Takav govor, s obzirom na njegovu društvenu štetnost, duboku povredu dostojanstva žrtava i potencijal za poticanje daljnjih podjela i nasilja, ne može biti zaštićen pod okriljem prava na slobodu izražavanja.

O govoru mržnje nije moguće govoriti i pisati bez prethodnog, barem kratkog, osvrta na slobodu izražavanja kao jedno od temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Sloboda mišljenja je pravo na slobodu lične autonomije da se misli i vjeruje po vlastitom izboru koja je neodvojiva od slobode očitovanja, slobode izražavanja, prava da se javno demonstriraju svoje misli ili uvjerenja, te bi trebala uživati apsolutnu zaštitu u demokratskim državama sa vladavinom zakona, kako je to naveo i Komitet Ministara

(Komitet ministara Vijeća Evrope): „*sva ograničenja ovog prava smatraju se nespojivima sa prirodom demokratskog društva*”.

Sloboda govora je pravo izražavanja vlastitih stajališta i razmišljanja pojedinca govorom bez straha da će ga neko u tom pokušati spriječiti ili zbog toga kazniti. Naziva se često i slobodom izražavanja, što je vrlo sličan pojam, ali širi jer se ne odnosi samo na govor. Opšti je stav da države ne smiju pokušavati da indoktriniraju svoje građane i ne treba im se omogućiti da prave razliku između pojedinaca na osnovu posjedovanja nekog mišljenja: „*štaviše, promovisanje jednostranih informacija od strane države može da predstavlja tešku i neprihvatljivu prepreku za slobodu posjedovanja mišljenja*”.

Sloboda mišljenja, izražavanja te stim u vezi govora, kao jedna od temeljnih ljudskih prava garantiraju se i štite međunarodnim propisima, poput Opšte deklaracije o ljudskim pravima (1948.), Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1976.), Povelje o temeljnim pravima Evropske unije (2010.), kao i Evropske Konvencije za zaštitu ljudskih prava (EKLJP, Konvencija, 1950).

Sloboda izražavanja garantovana je odredbom čl. 10. st. 1. EKLJP na slijedeći način: „*Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne spriječava države da zahtijevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća*”.

Definicija govora mržnje prema Vijeću Evrope (Preporuka R(97)20): *Govor mržnje podrazumijeva sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promoviraju ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u obliku agresivnog nacionalizma i etnocentrizma, diskriminacije i neprijateljstva prema manjinama, migrantima i osobama migrantskog porijekla.*

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (MPGPP), član 19 jamči slobodu izražavanja, ali član 20(2) obavezuje države da zakonom zabrane *”svaki govor mržnje koji predstavlja podsticanje na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju”*.

Član 10. EKLJP garantuje slobodu izražavanja, ali stav 2. istog člana jasno predviđa da se ta sloboda može ograničiti ako je to „neophodno u demokratskom društvu” radi zaštite prava drugih, javnog reda ili sprječavanja zločina.

Sloboda izražavanja predstavlja jednu od ključnih osnova demokratskog društva, jedan od osnovnih uslova njegovog napretka i razvoja svakog čovjeka. U skladu sa citiranim članom 10. stav. 2 Konvencije *„to je primjenjivo ne samo na “informacije” ili “ideje” koje su općenito prihvaćene ili se smatra da nikog ne ugrožavaju, odnosno da su bezelene, već i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju državu ili bilo koji dio populacije. Takvi su zahtjevi pluralizma, tolerancije i slobodoumlja bez kojih nema “demokratskog društva”*.

Sloboda izražavanja, odnosno sloboda govora se razumije kao višeslojno pravo koje uključuje ne samo pravo izražavanja, ili širenja informacija i ideja, već i tri različita stanovišta: pravo na traženje informacija i ideja, pravo na primanje informacija i ideja, te pravo davanja informacija i ideja.

Ustavom Bosne i Hercegovine (član II/3.h), zajedno s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima koja je sastavni dio Ustava BiH, garantuje se sloboda izražavanja, ali ta sloboda, kako propisuje citirani član 10(2) Konvencije, koja je sastavni dio Ustava, može biti podvrgnuta ograničenjima radi zaštite prava drugih, javnog reda i sprječavanja nereda ili zločina.

4.3. Govor mržnje

Govor mržnje se uobičajeno označava kao javno izražavanje koje širi, potiče, promovira ili opravdava mržnju, diskriminaciju ili neprijateljstvo prema određenoj grupi ili pojedincu, ono uključuje pogrдне komentare, slike, video materijale i sl. u kojima se poziva na mržnju i nasilje. Bez obzira na terminološki izraz, govor mržnje nije ograničen samo na riječi: lako su potonje najčešći slučaj (pisane, izrečene, pojedinačno ili u sintagmama), može se raditi i o simbolima, slikama, gestama, muzici, video uradcima i dr, a usmjerenima izražavanju predrasudnog, nasilnopoticajnog mišljenja, kako se to zapaža u teoriji.

Bilo ko može biti metom govora mržnje. Takvi govori mogu biti usmjereni protiv pojedinaca, određenih skupina, nacija. Riječ je o vrijeđanju, klevetama, prijetnjama ili huškanju pojedinaca, grupa, naroda. Njegov cilj nije samo uvrijediti ili poniziti određenu društvenu skupinu i njene pripadnike zbog njihovog biološkog, historijskog ili društveno uvjetovanog grupnog identiteta, nego ih i ušutkati, zastrašiti, segregirati i getoizirati od drugih članova šire društvene zajednice, negirati im pravo na jednakost i ravnopravnost. Ukratko, cilj je stvoriti društveno okruženje pogodno za različite oblike i prakse njihove diskriminacije, pa čak i nasilje.

U konkretnim slučajevima nije uvijek jednostavno jednostavno utvrditi granicu između slobode govora i govora mržnje, niti svaki govor mržnje ima jednaku težinu, te stoga traži i drugačiju regulaciju, tj. drugačiji stepen limitacije slobode govora. Komparativnom analizom međunarodnih propisa je vidljivo da neki oblici govora mržnje mogu predstavljati krivično djelo, a neki mogu spadati pod prekršaj. Neki blaži oblici govora mržnje mogu spadati u područje povrede etičkih načela ili pravilnika u novinarstvu i izdavaštvu, te tako mogu imati drugačiji vid sankcije.

Sloboda govora potiče raspravu, dok govor mržnje potiče nasilje.

Kod uočavanja govora mržnje važno je prepoznati sadržaj sporne izjave, u kojoj formi i na koji način se on iznosi, da li se ponavlja, te je također vrlo je važan društveni i vremenski kontekst u kojem se izjava događa. Govor mržnje je zapravo zloupotreba slobode govora, kao takav je u pravilu krivično djelo i u tome je suština. U tom slučaju

važno je poznavati razliku između ta dva pojma i na koji način zadržati slobodu izražavanja, a s druge strane kako spriječiti širenje govora mržnje.

Svako demokratsko društvo treba osvještenu kritičku javnost i slobodne medije, ali vremenom se ove potrebe zloupotrebljavaju i usmjeravaju ka ostvarivanju individualnih, političkih ili drugih degradirajućih ciljeva. Često se dešava da se govor mržnje ponovo pojavljuje na javnoj sceni i u medijima i društvu uopće. Pravo na slobodno izražavanje se vrlo često zloupotrebljava. Nerijetko se i fizički sukobi generišu na osnovu učestalog govora mržnje, što predstavlja prijetnju ne samo na razvoj demokratije u zemlji, već i za opštu sigurnost građana.

Jasno da veliki izazov zakonskom sankcionisanju govora mržnje predstavlja poštivanje slobode izražavanja kao jednog od temeljnih ljudskih prava u svim demokratskim društvima. Govor mržnje se ne može brzo i lako iskorijeniti. Nažalost, on je u Bosni i Hercegovini kontinuirano prisutan i na neki način postao je dio kulture naše sredine, ali i regiona.

U sociologiji, govor mržnje se posmatra kao društveni fenomen koji odražava i pojačava strukturalne nejednakosti, predrasude i društvenu isključenost. Ima stigmatizirajuću funkciju, cilja marginalizirane ili ranjive grupe (etničke, vjerske, seksualne manjine itd.), širi kolektivne stereotipe, izaziva društvenu polarizaciju i često prethodi fizičkom nasilju. Ne posmatra se samo kao individualni čin, već kao refleksija sistemskih i historijskih odnosa moći.

U političkom diskursu, govor mržnje označava retoriku koja raspiruje netrpeljivost i prijeti demokratskim vrijednostima kao što su tolerancija, pluralizam i jednakost. Koristi se za mobilizaciju "svojih" demonizacijom "drugih", čest je u populističkim i ekstremističkim pokretima, te može biti oružje političke propagande. Granica između slobode izražavanja i govora mržnje često je predmet zloupotrebe.

U pravnom smislu, govor mržnje se definiše užim, normativnim jezikom. On zakonski propisan uključuje svaki oblik izražavanja koji širi, podstiče, promovise ili opravdava mržnju, nasilje ili diskriminaciju prema osobi ili grupi na osnovu identiteta (nacija, rasa, vjera, pol, seksualna orijentacija itd.). Postaje krivično djelo kada se kao takvo propiše zakonom zbog javno izraženog karaktera, cilja zaštite zaštićene grupe zbog opasnosti da može dovesti do nasilja, netrpeljivosti ili ozbiljne destabilizacije, te zbog zaštite prava i sloboda pojedinaca, grupa i, konačno, vladavine prava.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (MPGPP), član 19. MPGPP garantuje slobodu izražavanja, ali član 20(2) izričito propisuje: „*Svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje koje predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje biće zakonom zabranjeno.*“

Zaključujemo stoga da sloboda izražavanja nije apsolutna, ona podliježe ograničenjima, ukoliko postoje legitimni ciljevi u jednom demokratskom društvu. Njih nalazimo u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. (u daljem

tekstu: EKLJP), ali i u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima iz 1966.12 (u daljem tekstu: MPGP)P. Konačno, slobodu izražavanja štite i Opšta deklaracija o ljudskim pravima, te Povelja Evropske unije o temeljnim pravima, pri čemu su ograničenja generalno formulisana kao “zabrana zloupotrebe prava”.

Jedan od ključnih UN-ovih dokumenata koji razlaže problematiku i odnose slobode govora i govora mržnje prema Konvenciji, jeste tzv. Rabat plan u koje se navodi određeni stepeni pojavnosti govora mržnje – “u *smislu općih načela, trebalo bi napraviti jasnu razliku između tri vrste izraza: izraz koji predstavlja krivično djelo; izraz koji nije kazneno kažnjiv, ali može opravdati parničnu tužbu ili administrativne sankcije; izraz koji ne izaziva kaznene, građanske ili administrativne sankcije, ali ipak izaziva zabrinutost u pogledu tolerancije, uljudnosti i poštivanja prava drugih.*” Također, u istom dokumentu se razlaže tzv “šestorazinski test”, koji daje smjernice za prepoznavanje najtežih oblika govora mržnje koji podliježu kaznenim sankcijama.

Dakle, slobodu izražavanja moguće je ograničiti kada se radi o govoru mržnje, pritom se misli na opisani govor koji vrijeđa druga temeljna ljudska prava, poput dostojanstva. Definicija govora mržnje i njegovo zakonsko omeđivanje su još uvijek sporni, iako u evropskom pravnom prostoru postoji konsenzus kako “*govor mržnje spada u izričaje koji nisu zaštićeni slobodom izražavanja i mogu se ograničiti*”.

Poruka koja sadržava govor mržnje ima dvostruku svrhu: prva je poniziti, izolirati, ušutkati i diskriminirati pripadnike određene skupine, a druga bi bila homogenizirati pripadnike mrzilačkih skupina kako bi mogle imati svoje sljedbenike. To znači da govor mržnje može imati velike i nesagledive posljedice za pojedinca ili društvo. U društvu u kojem je uobičajeno izgovarati riječi kojima se potiče, širi ili opravdava mržnja, posebno prema manjinskim skupinama i njihovim pripadnicima, predstavlja društvo u kojem i nasilje postaje normalno. U takvom društvu zapravo nisu ugrožena samo prava manjina, nego i svih građana tog društva. Govor mržnje za posljedice može imati i one koje su fizičke prirode, jer poznato je da govor mržnje može potaknuti na fizičko nasilje. Žrtva govora mržnje može se ili sama povrijediti jer vjeruje u ono što je rečeno ili zbog toga može iskaliti ljutnju na nekome drugome. Svakako da govor može imati i snažan uticaj na socijalne odnose, na profesionalnu saradnju, na odnose u društvu, pa čak i među državama.

Prema navodima u publikaciji: “Govor mržnje online i u drugom javnom prostoru“, autora Sanja Tadić-Stojisavljević i dr. sc. Davor Trlin (Izdavač: JU Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine): ovaj *„termin se prvi put javio u Sjedinjenim Američkim Državama (eng. „hate speech“) krajem osamdesetih godina među pravnicima koji su htjeli da preciznije objasne određenu vrstu rasističkog govora koji je štetan, a kojim su se do tada bavile razne pravne tradicije. Ovaj pojam se proširio po svijetu, a njegova slobodna upotreba i često i pogrešno definisanje šta sve spada pod opseg sadržaja njegovog pojma, dovela je do toga da ne postoji univerzalna definicija govora mržnje“.*

Mnogo je rasprava o slobodi govora, govoru mržnje i zakonima o govoru mržnje. Zakoni nekih zemalja opisuju govor mržnje kao govor, geste, ponašanje, pisanje ili prikaze koji

potiču na nasilje ili štetne radnje protiv grupe ili pojedinaca na osnovu njihovog članstva u grupi, ili koji omalovažavaju ili zastrašuju grupu ili pojedinci na temelju njihovog članstva u grupi. Zakon može identificirati grupu na temelju određenih karakteristika. U mnogim zemljama govor mržnje nije pravni pojam. Osim toga, u nekim zemljama, uključujući Sjedinjene Države, veliki dio onoga što spada u kategoriju "govora mržnje" ustavno je zaštićen. U drugim zemljama, žrtva govora mržnje može tražiti odštetu prema građanskom zakonu, krivičnom zakonu ili oboje. Zakoni protiv govora mržnje mogu se podijeliti u dvije vrste: one namijenjene očuvanju javnog reda i one namijenjene zaštiti ljudskog dostojanstva. Zakoni osmišljeni da zaštite javni red zahtijevaju da se prekrši viši prag, pa se ne sprovode često.

Većina razvijenih demokratija ima zakone koji ograničavaju govor mržnje. Sjedinjene Države (Sjedinjene države, SAD) nemaju zakone o govoru mržnje, budući da je američki Vrhovni sud više puta presudio da zakoni koji kriminaliziraju govor mržnje krše jemstvo slobode govora sadržano u Prvom amandmanu na Ustav SAD. U Sjedinjenim Državama govor mržnje zaštićen je Prvim amandmanom. Sudovi proširuju ovu zaštitu na temelju toga što Prvi amandman zahtijeva od vlade da strogo štiti snažnu raspravu o pitanjima od javnog interesa čak i kada se takva rasprava pretvori u neukusan, uvredljiv ili govor mržnje koji uzrokuje da drugi osjećaju tugu, bijes ili strah. (Odluka Vrhovnog suda u predmetu Snyder protiv Phelps daje primjer ovog pravnog obrazloženja.) Prema sadašnjoj SAD jurisprudenciji Prvog amandmana, govor mržnje može se kriminalizirati samo kada izravno potiče neposrednu kriminalnu aktivnost ili se sastoji od specifičnih prijetnji nasiljem usmjerenih protiv osobe ili skupina

Dakle, Prvi amandman Ustava SAD-a gotovo apsolutno štiti slobodu govora, čak i ako je govor uvredljiv, šokantan ili mrzilački. Vrhovni sud SAD-a postavio je visoke standarde za ograničavanje govora. Govor mržnje nije sam po sebi zabranjen, osim ako: poziva na neposredno nasilje i postoji realna i neposredna opasnost (clear and present danger), ili predstavlja direktnu prijetnju nasiljem prema određenoj osobi (true threat), ili je vezan za krivično djelo (npr. uznemiravanje, govor koji provocira nasilje neposredno na javnom mjestu – tzv. fighting words). Stoga, u pravnom sistemu SAD Govor mržnje je legalan ako ne prelazi prag direktnog podsticanja nasilja ili drugih jasno definisanih izuzetaka.

Za razliku od SAD, zakonodavstva evropskih država i Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) priznaju slobodu izražavanja (član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima), ali je ograničavaju radi zaštite drugih prava, poput: dostojanstva žrtava, zaštite javnog reda, suzbijanja rasizma, fašizma i govora koji vodi ka nasilju ili diskriminaciji. Član 17. Konvencije (zabrana zloupotrebe prava) isključuje zloupotrebu slobode izražavanja za uništavanje drugih prava – npr. veličanje genocida, neonacistička propaganda, negiranje holokausta itd.

Ne postoji propis koji jasno definira gdje završava sloboda izražavanja i kada se izraženo počinje smatrati govorom mržnje. Iako postoje brojni zakoni koji štite i jamče slobodu izražavanja i dalje nije usvojena univerzalna definicija govora mržnje, pa tako nije uspostavljena ni jasna granica između slobode izražavanja i govora mržnje, te je teško je jasno razlučiti njezine granice, granica je poprilično tanka.

Veoma važnu ulogu pritom imaju i subjektivne percepcije slobode izražavanja i govora mržnje. Ono što je za nekoga govor mržnje, za drugoga je samo izražavanje vlastitog mišljenja. Upravo se zato pred pravosuđe postavlja zahtjev za određivanjem univerzalne definicije govora mržnje, kao i adekvatnih kazni za širenje i poticanje na isti.

Pojedini autori ističu da pritom treba obratiti pažnju na ustaljenu praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj se pravo na slobodu izražavanja ne odnosi samo na blagonaklone i neškodljive izjave i informacije, nego i na one izjave i informacije koje „*vrijeđaju, šokiraju i uznemiruju*“. U predmetu Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Evropski sud za ljudska prava (ECHR, ESLJP) smatrao je da pravo na slobodu izražavanja, kako je predviđeno člankom 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima, „*štiti ne samo izraze koji su pozitivno prihvaćeni, već i one da 'vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju'*“.

Nadalje, takvi autori naglašavaju da je kod takvog govora, koji vrijeđa, šokira ili uznemiruje zaštita slobode izražavanja krucijalna jer sloboda ne postoji ako ne uključuje i takav govor. Ipak, član 10. stav 2. ranije spomenute Konvencije naglašava da ostvarivanje slobode izražavanja obuhvaća dužnosti i odgovornosti, te da stoga ono može biti podvrgnuto formalnostima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom.

Nema jedinstvene i opšteprihvaćene definicije govora mržnje, no u raspravama se najčešće spominje Preporuka Vijeća Evrope koja govor mržnje definira kao „*sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i druge oblike mržnje temeljene na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, imigrantima ili ljudima imigrantskog porijekla.*“

Iako sam izraz „govor mržnje“ upućuje na verbalnu komponentu kao glavnu karakteristiku govora mržnje, pod tim se pojmom podrazumjevaju i neverbalni izrazi poput slika, znakova, simbola, gesti i sl. Govor mržnje je takođe svaka „*vrsta govora kojom se širi, potiče ili opravdava nacionalna i rasna netrpeljivost, ksenofobija, antisemitizam, vjerski i drugi oblici mržnje temeljeni na nesnošljivosti*“, pa se uopšteno rečeno pod govorom mržnje smatra verbalno izražavanje agresivnosti prema manjinskim skupinama. Pod govorom mržnje se takođe podrazumijeva napadački govor kojim se širi mržnja i nesnošljivost te takođe poziva na nasilje protiv skupine ljudi koja se može identificirati po rasi, etničkom podrijetlu, nacionalnosti, boji kože, vjeroispovijesti, spolu ili nekim drugim značajkama.

Opšta preporuka br. 15, „Borba protiv govora mržnje“ Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije, pod govorom mržnje podrazumijeva „*upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja – naime, zastupanje, promociju ili poticanje na omalovažavanje, mržnju ili osudu neke osobe ili skupine ljudi, kao i uznemiravanje, uvrede, negativne stereotipe, stigmatizaciju ili prijetnje toj osobi ili osobama i bilo kakvo opravdavanje svih ovih oblika izražavanja – koji se zasniva na ilustrativnom popisu osobnih obilježja ili statusa koji uključuju rasu, boju, jezik, vjeru ili uvjerenje, nacionalnost ili nacionalno,*

etničko ili drugo podrijetlo, dob, invaliditet, spol, rod, rodni identitet i seksualnu orijentaciju”.

Izložene definicije u svojoj srži sadrže pojedine jednake komponente. Može se uočiti da je u većini definicija naglasak stavljen na verbalnu komponentu, no, također se naglašava da se pod govorom mržnje podrazumijeva i poticanje na samu mržnju ili diskriminaciju. Nadalje, eksplicitno se spominju manjinske skupine (dobne, polne, nacionalne, rasne...), kao ciljane skupine kojima je govor mržnje upućen.

Dakle, u međunarodnom pravu nema jedinstvene općeprihvaćene definicije govora mržnje. No, poznata Preporuka Komiteta ministara Vijeća Europe br. R (97)20 o govoru mržnje, usvojena 30. oktobra 1997., takvo što nastoji premostiti određujući da takav govor *„pokriva sve oblike izražavanja⁵⁶ koji šire, podstiču, promoviraju ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje koja se temelji na netoleranciji, uključujući netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminaciju i neprijateljstvo prema manjinama, migrantima i osobama imigrantskog porijekla.“*

Iako je uočeno da su definicije različitih autora u mnogočemu slične, ipak se u određenim segmentima razlikuju, te stoga postoji tendencija da izraz „govor mržnje“ dobije univerzalnu i opšteprihvaćenu definiciju. Takva bi definicija uvelike doprinijela zakonodavnim tijelima u donošenju odluka i presuda.

U Bosni i Hercegovini, kao i u svim ostalim državama i demokratskim društvima koja poštuju, pokušavaju poštovati ili bi trebali poštovati principe vladavine prava i temeljna ljudska prava, sloboda izražavanja predstavlja jednu od ključnih vrijednosti zaštićenih Ustavom i međunarodnim ugovorima. Međutim, ta sloboda nije apsolutna i može biti podvrgnuta ograničenjima, naročito kada prelazi u govor mržnje ili podsticanje na nasilje, mržnju i diskriminaciju. Ovaj problem u svom rješavanju ističe zahtjev za pravni i etički balans zaštite slobode govora kao temelja demokratskog društva i potrebe za sprječavanjem govora koji ugrožava dostojanstvo, sigurnost i prava drugih jer može podsticati na nasilje ili rehabilitaciju totalitarnih režima.

Bosna i Hercegovina je u skladu sa međunarodnim okvirom usvojila niz propisa kojima reguliše govor mržnje, te uspostavila institucije koje imaju zadatak da se bore protiv ove pojave. Govor mržnje se kao pojam, jezički izraz eksplicitno ne nalazi u krivičnim zakonima BiH, ali se ovi slučajevi podvode pod *“izazivanje vjerske i nacionalne mržnje i netrpeljivosti”*.

Problematika negiranja genocida i veličanja presuđenih ratnih zločinaca predstavlja jedan od najosjetljivijih problematike odnosa prava na slobodu izražavanja i zabrane govora mržnje.

4.4. Sloboda govora i govor mržnje u kontekstu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca

Sloboda govora je temelj demokratije, ali ona prestaje tamo gdje počinje negiranje zločina protiv čovječnosti i glorifikacija njihovih počinitelja. Pravo žrtava zločina protiv čovječnosti na dostojanstvo i kolektivni mir ima veću pravnu težinu od "prava" pojedinca da relativizira genocid ili veliča njegove počinitelje.

Međutim, poricanje genocida kao takvo nije priznato kao zasebno međunarodno krivično djelo u nekom posebnom međunarodnom ugovoru pod okriljem Ujedinjenih nacija.

Negiranje genocida i veličanje presuđenih ratnih zločinaca predstavlja ekstremnu formu govora mržnje koja uglavnom ne uživa zaštitu prava na slobodu izražavanja u modernim demokratskim pravnim poretcima, posebno ne u Evropi. Među nacionalnim zakonodavstvima u Evropi ne samo da nema ujednačenosti u pogledu kriminaliziranja negacije holokausta i genocida, nego se u pojedinim zemljama otvoreno nedostatak inkriminacije ističe kao goruće pitanje (Enis Omerović, Amna Hrustić; "Sloboda izražavanja i govor mržnje: odgovor države bosne i hercegovine")

Nema sumnje da poricanje genocida možemo promatrati kao teški oblik govora mržnje. Prema pojedinim autorima: *"u pogledu pravnih odgovora na poricanje genocida u svijetu postoji nekoliko skupina država – poput onih koje su usvojile posebne zakone zabranjujući poricanje genocida i holokausta; država koje su zabranile poricanje genocida u svojim krivičnim zakonima; država koje uopšte nisu inkriminirale poricanje genocida; kao i onih država koje nemaju propis o zabrani poricanja genocida, ali takva djela kažnjavaju na temelju zabrane govora mržnje. Među onima koje su inkriminirale odnosna ponašanja postoje dvije skupine država: one koje zabranjuju javno osporavanje (negiranje, poricanje postojanja ili ozbiljnosti zločina), opravdavanje, odobravanje, veličanje, grubu trivijalizaciju, zanemarivanje, omalovažavanje, znatno umanjivanje počinjenog zločina, ismijavanje genocida uopće (zaista su nepresušni izrazi koji su predviđeni u domaćim propisima država) i na one koje su zabranile sve, više njih ili samo poneku prethodno navedenu radnju... u te oblike sadržajno svrstavamo negiranje, opravdavanje, trivijaliziranje genocida ili pak holokausta, odnosno "nacističkoga genocida". Navodi se čak da je ta vrsta govora razmjerno najzastupljenija u Evropi. Riječ je o govoru koji smjera na zatiranje prava drugih, odnosno specifičnim izjavama koje su u izravnoj koliziji s vrijednostima promoviranim u EKLJP-u. Takve agresivne verbalizacije mogu imati različite sadržaje: manifesti totalitarističkih doktrina, negacionistički ili revizionistički govor, govor mržnje po rasnoj osnovi te onaj ksenofobne ili pak antisemitske naravi i slično. Tako imamo četiri opcije: prva skupina zemalja uopće nema inkriminaciju koja se odnosi na negiranje povijesnih događaja ovog tipa (riječ je o Danskoj, Finskoj, Španjolskoj, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu). Druga skupina zemalja inkriminira samo negiranje holokausta i "nacističkih zločina" (to su Austrija, Belgija, Francuska, Njemačka, Nizozemska i Rumunjska). Treća skupina zemalja kažnjava negiranje nacističkih i komunističkih zločina (Češka i Poljska), a četvrta skupina zemalja inkriminira negiranje svakoga genocida (Andora, Cipar, Mađarska, Latvija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Makedonija, Malta, Slovačka, Slovenija i Švicarska). Posljednjoj skupini zemalja pripada i Hrvatska. Naime, hrvatski Kazneni zakon u čl. 325. (Javno poticanje na nasilje i mržnju) st. 4. određuje kažnjavanje onoga tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina*

protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine." ("Tvorba novih standarda u slučajevima teških oblika govora mržnje: Negiranje genocida pred europskim sudom za ljudska prava", doc. dr. sc Barbara Herceg Pakšić, 2016.).

U pravnim državama koje su prošle kroz ratne zločine, kao što je Bosna i Hercegovina, aktivna zaštita istine i pravde kroz zakonske zabrane govora mržnje nije samo dozvoljena – ona je dužnost države.

Ova vrsta govora ima visok potencijal štetnosti jer direktno napada dostojanstvo žrtava, promiče netrpeljivost, osporava međunarodno pravo i ugrožava društveni mir, često proizlazi iz nasilja i potiče na diskriminaciju i nasilje, te konačno nije "nevin istorijski stav" već je politički akt sa jasnom namjerom revizije istorije i rehabilitacije zločinačkih režima ili ideologija.

Dok je sloboda rasprave o istoriji, čak i o kontroverznim temama bitna, međunarodno i domaće pravo pravilno razlikuje i razumije razliku između zaštićene akademske debate ili političke kritike i nezaštićenog govora koji aktivno negira temeljne ljudske vrijednosti, potiče mržnju i nasilje te osporava nepobitne presude međunarodnih sudova.

Međunarodni pravni okvir za zabranu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca čine više pravnih dokumenta: Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), koja ne propisuje eksplicitnu zabranu negiranja, ali implicira obavezu sprečavanja genocida, uključujući i kroz suzbijanje njegovog poricanja, dakle, ne sadrži izričitu odredbu o zabrani negiranja genocida, ali utvrđuje genocid kao zločin međunarodnog prava i obavezuje države na njegovo sprečavanje i kažnjavanje; Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966), čl. 19 garantira slobodu izražavanja, ali čl. 20(2) propisuje: *"Svaka propaganda za rat i svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje koje predstavlja poticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje biće zakonom zabranjeno"*;

Tumačenja UN Komiteta za ljudska prava omogućuju primjenu na negiranje genocida kada ono prelazi prag "mržnje" i "poziva na nasilje"; Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP): Sloboda izražavanja iz čl. 10 može se ograničiti radi zaštite javnog reda, prava drugih i sprečavanja zločina; Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) je u više presuda (npr. *Garaudy v. France*) zauzeo stav da negiranje holokausta nije zaštićeno slobodom izražavanja, dok *Presuda Perinçek v. Switzerland* pokazuje kompleksnost kada se radi o "spornim" istorijskim narativima, ali zadržava mogućnost ograničenja slobode govora kada je u pitanju govor mržnje"; Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ): presude u slučajevima *Krstić*, *Mladić*, *Karadžić* i dr. nedvosmisleno utvrđuju genocid u Srebrenici (1995), iako MKSJ nije krivično gonio akte negiranja genocida, njegove presude čine osnov za zabranu revizionizma u nacionalnim zakonodavstvima; Međunarodni sud pravde (ICJ) – *Presuda Bosna i Hercegovina protiv Srbije* (2007), utvrđeno je da se u Srebrenici dogodio genocid, ICJ: Srbija nije direktno

odgovorna, ali nije spriječila genocid niti kaznila odgovorne. Evropska unija, Okvirna odluka Vijeća EU 2008/913/PUP: Obavezuje članice da krivično sankcionišu javno negiranje, umanjivanje, opravdavanje ili odobravanje genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, kada su utvrđeni presudom međunarodnog suda.

Dakle, nacionalna i međunarodna zakonodavstva, te praksa sudova (posebno ECHR-a), pokazuju snažan konsenzus da takve ekstremne oblike izražavanja prelaze granice dopuštenog u demokratskom društvu koje štiti prava svih svojih građana. Balans je težak, ali zaštita žrtava i prevencija budućeg nasilja čine se prioritetnijim od zaštite prava na širenje takvih ekstremnih poruka.

U presudama poput *Perinçek v. Switzerland*, Evropski sud za ljudska prava je zauzeo stav da negiranje istorijski utvrđenih genocida i glorifikacija zločina može biti ograničeno kada to vrijeđa žrtve i ima potencijal da podstakne mržnju.

Član 4. UN Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (ICERD) obavezuje države da zabrane i sankcionišu svako širenje ideja koje se zasnivaju na superiornosti ili mržnji prema etničkim grupama, kao i glorifikaciju zločina počinjenih iz takvih pobuda. Ova presuda konkretno odgovara tom standardu jer kažnjava čin koji implicira poruku da je zločin nad jednom etničkom grupom bio opravdan i vrijedan proslave.

Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i njegov nasljednik MICT su pravosnažnim presudama jasno utvrdili da je genocid u Srebrenici historijska i pravna činjenica, te da Ratko Mladić snosi individualnu krivičnu odgovornost. Oslanjanje na te presude u domaćem pravosuđu predstavlja primjenu načela komplementarnosti – domaće pravosuđe preuzima dužnost zaštite pravde i pomirenja, umjesto da prepušta tu odgovornost isključivo međunarodnim sudovima.

U svojim smjernicama, UN eksperti ističu da govor koji negira zločine protiv čovječnosti, kao i veličanje njihovih počinilaca, predstavlja ozbiljan oblik govora mržnje, posebno u kontekstu ranjivih i preživjelih zajednica. Prema tzv. „Rabat Planu akcije“ (OHCHR), upravo kontekst, status govornika i uticaj govora su ključni elementi za određivanje granice između dozvoljene kritike i zabranjenog govora mržnje — u ovom slučaju, svi elementi su prisutni: javni prostor, lider udruženja, simbolika zločina, vrijeme i mjesto.

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) u svojoj bogatoj jurisprudenciji dosljedno ističe da sloboda izražavanja, iako suštinski važna za demokratski poredak, ne štiti izraze koji negiraju utvrđene činjenice o zločinima protiv čovječnosti niti one koji veličaju njihove počinioce. Praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) ima nekoliko značajnih presuda koja se bave ovom problematikom: a) presuda *Perinçek v. Switzerland* (GC, 2015): Iako se ESLJP u ovom slučaju usredsredio na negiranje genocida nad Armencima, Sud je potvrdio legitimnost državne zabrane revizionističkog govora, ali istakao potrebu da se takva zabrana striktno vezuje za kontekst, nivo društvene opasnosti i potencijal za izazivanje mržnje ili nasilja.; b) Presuda *Lehideux and Isorni v. France* (1998): Sud je u ovoj presudi naglasio da sloboda izražavanja ne uključuje pravo na revizionizam u vezi sa zločinima protiv čovječnosti, te da je zaštita istorijske istine i

dostojanstva žrtava legitimni cilj ograničenja tog prava. ESLJP je u slučajevima koji se odnose na negiranje Holokausta (npr. Garaudy v. France) zauzeo čvršći stav: negiranje zločina utvrđenih međunarodnim presudama predstavlja zloupotrebu prava na slobodu govora.

Sud naglašava da se poricanje zločina kao što su genocid ili holokaust, pogotovo kada dolazi u obliku historijskog revizionizma motivisanog mržnjom, ne nalazi pod okriljem člana 10 Konvencije. Takav govor se, prema članu 17 Evropske konvencije o ljudskim pravima – tzv. klauzuli o zloupotrebi prava – smatra zloupotrebom slobode izražavanja jer ima za cilj negaciju samih vrijednosti na kojima Konvencija počiva.

4.5. Pregled međunarodnih i domaćih presuda relevantnih za zabranu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), Sud Bosne i Hercegovine, regionalni i drugi sudovi osudili su više od pedeset osoba za zločine počinjene u Srebrenici. Od dvadeset presuda MKSJ za zločine počinjene u Srebrenici, sedam uključuje i presude za zločin genocida. Sud BiH je donio 25 presuda za zločine počinjene u Srebrenici, od čega je trinaest za zločin genocida. U Republici Srbiji doneseno je pet presuda koje se odnose na Srebrenicu, uključujući presude za ratne zločine protiv civilnog stanovništva i kršenje zakona i običaja ratovanja. Njemačka je sudila četvorici za genocid u ratu u Bosni i Hercegovini nakon što su lišeni slobode na njenom teritoriju. Jedna osoba je oslobođena krivnje, jedna je osuđena za genocide, dok su ostala dvojica proglašena krivim.

Pregled ključnih presuda koje se odnose na genocid i ratne zločine u Srebrenici, međunarodnih i domaćih sudova:

4.5.1. Međunarodni i strani sudovi (ICTY / MKSJ / MRMKS / ICJ i dr.)

Radislav Krstić (2001/2004): Prva presuda koja je potvrdila genocid u Srebrenici. Krstić, komandant Drinskog korpusa VRS, osuđen je na 35 godina zatvora za pomoć i podsticanje genocidu. Apelacijom presuda je preinačena iz "genocida" u "pomoć genocidu", ali je genocid kao čin potvrđen.

Vidoje Blagojević i Dragan Jokić (2005): Obojica osuđena za učešće u genocidu (Blagojević na 15 godina, Jokić na 9 godina). Jokić je priznao krivicu za deportacije i ubistva.

Ljubiša Beara, Vujadin Popović, Ljubomir Borovčanin (2010): Osuđeni za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine. Popović i Beara dobili doživotni zatvor, Borovčanin 17 godina.

Dragan Nikolić (2005): Osnovna presuda: 23 godine za pomoć genocidu i progone.

Zdravko Tolimir (2012): Pomocnik Ratka Mladića, osuđen na doživotni zatvor za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine.

Momir Nikolić – 20 godina zatvora (žalbeno sniženo) (2003-2006).

Dragan Obrenović – 17 godina zatvora (2003), kasnije ranije pušten zbog saradnje .

Dražen Erdemović – 5 godina zatvora (1996) za direktno učešće u masovnom streljanju zarobljenih Bošnjaka iz Srebrenice.

Radovan Karadžić, Predsjednik Republike Srpske: Doživotna kazna (2019) potvrđena 2021 pred MRMKS za genocid, uključujući Srebrenicu, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine.

Ratko Mladić, Komandant VRS: Doživotna kazna (2017 potvrđeno 2021) za genocid u Srebrenici i zločine protiv čovječnosti.

Međunarodni sud pravde (ICJ) – 2007. godine potvrdio da se u Srebrenici dogodio genocid i da je Srbija propustila spriječiti i kazniti ga.

4.5.2. Regionalne presude

Predmet “Škorpioni” (R. Srbija), 2007.: Četvorica pripadnika osuđena na ukupno 53 godine za ubistva Srebreničana.

R. Hrvatska: Dvojica pripadnika „Škorpiona“ osuđena na po 15 godina zbog ubistava srebreničkih Bošnjaka.

4.5.3. Ostale strane presude

Nizozemska

Država protiv Nizozemske (2019): Vrhovni sud presudio da je Nizozemska djelimično odgovorna za smrt 350 Bošnjaka u Srebrenici, jer je njen bataljon UN (Dutchbat) omogućio njihovu evakuaciju iz sigurne zone, znajući za rizik.

4.5.4. Sud BiH – presude za genocid i pomaganje

Milorad Trbić – osuđen za pomaganje u genocidu (2011).

Brano Džinić, Velibor Maksimović, Aleksandar Cvetković – za masovna ubistva u julu 1995.

Momir Pelemiš i Slobodan Medić – osuđeni za pomaganje u genocidu (2014).

Nedeljko Milidragović, Miroslav Borojević, Petar Mitrović – u vezi strijeljanja u Branjevu i Pilici.

Željko Ivanović – Osuđen 2012. (13 godina) za zločine protiv čovječnosti povezano sa Srebrenicom.

Ostoja Stanišić – 2018. osuđen na 5 godina za pomaganje u genocidu: sudjelovao u nadzoru i gušenju zarobljenika (15. juli 1995.).

Rade Garić – Okrivljen za učešće u zločinima nad Bošnjacima iz Srebrenice i Vlasenice, dobio 17 godina zatvora.

Srećko Aćimović – Prvostepeno osuđen na 9 godina (2020), drugostepeno na 7 godina (2021) za pomaganje u genocidu u Kozluku, uključujući ubistvo 818 muškaraca 15. jula 1995.

Duško Jević i Mendeljev Đurić – Osuđeni za genocid pred Sudom BiH za zločine u Srebrenici. Neđo Ikonić oslobođen.

Slijedi analiza krivičnih djela iz člana 145a Krivičnog zakona BiH

Poglavlje 5. ANALIZA KRIVIČNIH DJELA

Slijedi analiza krivičnih djela iz člana 145a Krivičnog zakona BiH (KZBiH) koja su optuženom stavljena na teret, za koja je nakon provedenog dokaznog postupka osuđen. Sud se prilikom ove analize i komentara krivičnih djela iz člana 145a Krivičnog zakona BiH koristio, pored drugih stručnih djela, posebno stručnim analizama i komentarima iz dva djela: (1) Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini Sarajevo, Izdavač: Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija 2005 (Komentari), te (2) monografija “Krivična djela iz mržnje i krivična djela izazivanja mržnje - Komentar relevantnih zakonskih odredaba”, Treće izdanje Autor: Dr. sci. Ljiljana Filipović Izdavač: Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovine (Monografija).

Krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a Krivičnog zakona BiH

Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu je dana 22. 07. 2021. godine, koristeći se ovlaštenjima koja su mu data članom Aneksa 10 (Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora) Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, donio Odluku kojom se donosi Zakon o dopuni Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH). Odluka je objavljena na internetskoj stranici Ureda visokog predstavnika dana 23. 07. 2021. godine, te u “Službenom glasniku BiH”, broj 46/21 od 27. 07. 2021. godine

Ova dopuna KZBiH se odnosi na član 145a. Zakona kojim je propisano krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti i sastoji se u propisivanju kao krivičnog djela: podstrekavanja na nasilje i mržnju (član 145a. stav 2.), javnog odobravanja, poricanja, grubog umanjivanja ili pokušaja opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina (član 145a. stav 3.), učinjenja ovih

krivičnih djela činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala (član 145a. stav 4.) i veličanja osoba osuđenih pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin (član 145a. stav 6.):

Norma

(1) Ko javno izaziva ili raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima, kao i drugima koji žive ili borave u Bosni i Hercegovini, kazniće se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Ko javno podstrekne na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, ako takvo ponašanje ne predstavlja krivično djelo iz stava (1) ovog člana, kazniće se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(3) Ko javno odobri, porekne, grubo umani ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od 8. avgusta 1945. ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe lica ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe lica ili člana takve grupe, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Ko krivično djelo iz stava (1) do (3) ovog člana izvrši tako da javnosti učini dostupnim ili joj distribuira letke, slike ili druge materijale, kazniće se kaznom zatvora od najmanje jedne godine.

(5) Ako je krivično djelo iz stava (1) do (3) ovog člana počinjeno na način kojim se može poremetiti javni red i mir ili je prijeteće, zlostavljajuće ili uvredljivo, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje tri godine.

(6) Ko dodijeli priznanje, nagradu, spomenicu, bilo kakav podsjetnik ili bilo kakvu privilegiju ili slično licu osuđenom pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili imenuje javni objekat kao što je ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, opština ili grad, naselje i naseljeno mjesto, ili slično, ili registruje naziv po ili prema licu osuđenom pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili na bilo koji način veliča lice osuđeno pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, kazniće se kaznom zatvora od najmanje tri godine.

(7) Počinitelj krivičnog djela iz stava (1) do (4) ovog člana koji je dužnosnik ili odgovorno lice ili zaposlenik u instituciji vlasti ili bilo kojem organu koji se finansira putem javnog budžeta, kazniće se kaznom zatvora od najmanje tri godine."

Prilikom donošenja ovih propisa, Visoki predstavnik je istaknuo, pozivajući se u svojoj odluci na političke i pravne akte iz kojih proizilazi njegovo ovlaštenje za donošenje dopuna KZBiH, „da govor mržnje, veličanje ratnih zločinaca i revizionizam ili otvoreno negiranje genocida, zločinâ protiv čovječnosti i ratnih zločina utvrđenih pravosnažnim sudskim odlukama ugrožavaju vladavinu prava i predstavljaju direktnu prepreku miru,

pomirenju i izgradnji povjerenja i na kraju ugrožavaju izgleda za sigurnu, mirnu budućnost Bosne i Hercegovine“

Kako se to pregledno navodi u Monografiji “Krivična djela iz mržnje i krivična djela izazivanja mržnje - Komentar relevantnih zakonskih odredaba”, Visoki predstavnik za BiH je donio Odluku kojom se donosi Zakon o dopuni KZBiH od 22. jula 2021. godine, koristeći se ovlaštenjima koja su mu data članom V Aneksa 10 (Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora) Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, prema kojem je visoki predstavnik konačni autoritet u zemlji u pogledu tumačenja tog Sporazuma, posebno uzevši u obzir njegov član II.1. (d) prema kojem visoki predstavnik *„pruža pomoć, kada to ocijeni neophodnim, u iznalaženju rješenja za sve probleme koji se pojave u vezi sa civilnom implementacijom“*.

Uz navedeno, u uvodu Odluke visoki predstavnik se pozvao na stav XI.2. Zaključaka Vijeća za implementaciju mira koje se sastalo u Bonu 9. i 10. decembra 1997. godine, a u kojem je Vijeće pozdravilo namjeru visokog predstavnika da iskoristi svoj konačni autoritet u zemlji u pogledu tumačenja navedenog Sporazuma *„donošenjem obavezujućih odluka, kada to bude smatrao neophodnim“* u vezi sa određenim pitanjima, uključujući (u skladu sa tačkom (c) ovog stava) i *„mjere u svrhu osiguranja implementacije Mirovnog sporazuma na čitavoj teritoriji Bosne i Hercegovine i njenih entiteta“*.

Visoki predstavnik je takođe podsjetio da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda u više navrata potvrdilo svojim rezolucijama donesenim na osnovu poglavlja VII Povelje Ujedinjenih naroda da uloga Visokog predstavnika kao konačnog autoriteta u zemlji u pogledu implementacije Aneksa 10. Dejtonskog mirovnog sporazuma, uključuje *„ovlaštenje za donošenje obavezujućih odluka kada ocijeni da je to neophodno o pitanjima koja je Vijeće za implementaciju mira razmatralo u Bonu 9. i 10. decembra 1997. godine“*, na izjavu Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira donesenu u junu 2015. godine, u kojoj je ovaj odbor potvrdio da se genocid u Srebrenici, ratni zločini i zločini protiv čovječnosti počinjeni u toku sukoba u Bosni i Hercegovini ne smiju zaboraviti ili poricati, na činjenicu da se u preambuli Ustava Bosne i Hercegovine, koja čini sastavni dio Općeg okvirnog sporazuma za mir, izražava odlučnost *„da se osigura puno poštivanje međunarodnog humanitarnog prava“*, te da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda u Rezoluciji 808 (1993), kojom je uspostavljen Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, iskazalo svoju uvjerenost da je potrebno uspostaviti poseban sud za procesuiranje osoba koje su počinile masovna ubistva i „etničko čišćenje“ te da će takva procesuiranja doprinijeti obnovi i održavanju mira.

Pri donošenju Odluke kojom se donosi Zakon o dopuni KZBiH, Visoki predstavnik se pozvao i na pravosnažne presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, pravosnažne presude Odjela za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine i brojne izjave međunarodne podrške radu tih institucija, naglasio da pomirenja ne može biti bez priznanja zločina i odgovornosti, te da govor mržnje, veličanje ratnih zločinaca i revizionizam ili otvoreno negiranje genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina utvrđenih pravosnažnim sudskim odlukama ugrožavaju vladavinu prava i predstavljaju

direktnu prepreku miru, pomirenju i izgradnji povjerenja i na kraju ugrožavaju izgleda za sigurnu, mirnu budućnost Bosne i Hercegovine; iskazao zabrinutost zbog toga što istaknuti pojedinci i javne vlasti u Bosni i Hercegovini i dalje poriču da su akti genocida, zločini protiv čovječnosti i ratni zločini bili počinjeni tokom oružanog sukoba, što pojedinci i organi vlasti javno dovode u pitanje legitimitet presuda koje su donijeli Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju i Sud Bosne i Hercegovine i da pojedinci i organi vlasti slave ili veličaju osuđene ratne zločince, te uvjerenost da takvo ponašanje stvara znatne poteškoće za civilnu implementaciju Opšteg okvirnog sporazuma.

Slijedi kratka analiza sa komentarima krivičnih djela koja su optuženom stavljena na teret, za koja je nakon provedenog dokaznog postupka osuđen, nakon kraće analize osnovnog oblika krivičnog djela djela izazivanja nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZBiH. Komentari su preuzeti iz Monografije "Krivična djela iz mržnje i krivična djela izazivanja mržnje - Komentar relevantnih zakonskih odredaba", Treće izdanje Autor: Dr. sci. Ljiljana Filipović Izdavač: Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovine (Monografija).

5.1. Osnovni oblici krivičnih djela izazivanja nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZBiH

"(1) Ko javno izaziva ili raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima, kao i drugima koji žive ili borave u Bosni i Hercegovini, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine".

Prema Komentarima i Monografiji, radnje učinjenja, kao i drugi elementi zakonskog opisa ovog krivičnog djela, su postavljeni alternativno tj. u više oblika. Upotreba veznika „i“ u nazivu ovog krivičnog djela ne može dovesti u pitanje stav da se radi o alternativno propisanim zakonskim elementima (Lj. Filipović). Pri tumačenju krivičnopravne norme, osim gramatičke metode, potrebno je koristiti i druge metode, pa između ostalih, i logičko tumačenje. Primjenom ove metode, analizom značenja ovih pojmova i njihovim međusobnim povezivanjem, logički proizilazi da za postojanje krivičnog djela nije nužno izazivanje ili raspaljivanje i nacionalne (narodnosne) i rasne i vjerske mržnje, odnosno i mržnje i razdora i netrpeljivosti. Za ostvarenje krivičnog djela potrebno je da se ostvari jedna od propisanih alternativa. U slučaju da je ostvareno više alternativa, i dalje će postojati samo jedno krivično djelo, a ne sticaj krivičnih djela.

Radnja učinjenja ovog krivičnog djela određena je kao izazivanje ili raspirivanje (raspaljivanje) nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti. Alternativno je, dakle, određena ne samo samâ radnja učinjenja (izazivanje ili raspirivanje, odnosno raspaljivanje), nego i njeni dodaci koji određuju predmet izazivanja ili raspaljivanja.

Pri propisivanju radnji učinjenja ovih krivičnih djela, zakoni koriste nesvršene zakonske oblike određujući da krivično djelo čini onaj ko izaziva ili raspiruje odnosno raspaljuje, a ne onaj ko je izazvao ili raspirio, odnosno raspalio nacionalnu (narodnosnu), rasnu i vjersku mržnju, razdor i/ili netrpeljivost. Stoga će radnja učinjenja biti ostvarena i u

slučaju kada nacionalna (narodnosna), rasna i vjerska mržnja, razdor i/ili netrpeljivost nije, odnosno nisu izazvani ili raspireni odnosno raspaljeni. Dovoljno je da su preduzete radnje koje po svom sadržaju i značaju mogu imati takav učinak. S obzirom na nesvršeni glagolski oblik koji je upotrijebljen pri određivanju radnje učinjenja ovog krivičnog djela, te da pri svakom (gramatičkom) tumačenju krivičnopravne norme treba poći od jezičkog značenja izraza upotrebljenih pri definiranju zakonskih obilježja određenog krivičnog djela, izazivanje kao radnja učinjenja ovog krivičnog djela ima se shvatiti kao uzrokovanje, pobuđivanje ili podsticanje nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti. Nužnost oslanjanja na opšte jezičko značenje pojma pri određivanju značenja izazivanja kao radnje učinjenja ovog krivičnog djela proističe iz činjenice da odnosni krivični zakoni ne određuju posebno značenje, u smislu tih zakona, izraza upotrijebljenih pri propisivanju ovih krivičnih djela.

Zbog izostanka, u zakonskom opisu ovih krivičnih djela, posebne namjere izazivanja ili raspirivanja nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, nije isključena mogućnost učinjenja ovog krivičnog djela i s eventualnim umišljajem. Učinitelj osnovnog oblika ovog krivičnog djela može biti svaka osoba.

Odredba člana 35 KZBiH propisuje materijalno pravni institut Umišljaj: *“(1) Krivično djelo može biti učinjeno s direktnim ili eventualnim umišljajem. (2) Počinilac postupa s direktnim umišljajem kada je bio svjestan svog djela i htio njegovo učinjenje. (3) Počinilac postupa s eventualnim umišljajem kada je bio svjestan da zbog njegovog činjenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posljedica, ali je pristao na njeno nastupanje”*.

Slijedi kratka analiza sa komentarima krivičnih djela koja su optuženom stavljena na teret, za koja je nakon provedenog dokaznog postupka osuđen.

5.2. Javno odobravanje, poricanje, umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina kao oblik krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 3. KZBiH

Ovo krivično djelo se optuženom stavlja na teret po Optužnici Tužilaštva BiH, br. T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, potvrđenoj dana 26.04.2024. godine, kada je u pitanju javno postavljanje i distribucija plakata sa sadržajem “11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, pod bliže opisanim okolnostima, čime bi počinio prema stavu Tužilaštva krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4., u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Norma:

(3) Ko javno odobri, porekne, grubo umanji ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od 8. avgusta 1945. ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe lica ili člana grupe određene

s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe lica ili člana takve grupe, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

5.2.1. Analiza, bitna obilježja

1. Objektivna obilježja: a) Radnja izvršenja predviđa više alternativno određenih radnji: „javno odobri“ – izražavanje pozitivnog stava ili simpatije prema zločinu (npr. „ponosan sam na ono što su uradili“), „porekne“ – potpuno negiranje postojanja zločina (npr. „genocida nije bilo“), „grubo umanji“ – minimiziranje razmjera ili značaja zločina na način koji poništava sudski utvrđene činjenice (npr. tvrditi da je bilo „nekoliko poginulih“ kad presuda govori o hiljadama ubijenih), „pokuša opravdati“ – traženje racionalizacije za zločin (npr. „morali su to učiniti da bi se odbranili“). Sve ove radnje moraju biti učinjene javno, što znači da su dostupne ili upućene neodređenom broju lica ili putem medija, društvenih mreža, govora na javnom skupu itd.

2. Objekat: radnja mora biti usmjerena prema zločinu koji je pravosnažno presuđen kao genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin. Dakle, presuđeni karakter zločina je odlučujući – djelo se ne odnosi na negiranje događaja koji nije pravosnažno kvalifikovan kao zločin. Usmjerenost protiv određene grupe: izjava mora biti usmjerena protiv grupe ili člana grupe određene po: rasi, boji kože, vjeroispovijesti, porijeklu, nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti.

3. Potencijalna posljedica: radnja mora biti sposobna da potakne na nasilje ili mržnju prema toj grupi. Nije potrebno da do nasilja ili mržnje faktički dođe – dovoljna je apstraktna opasnost, tj. da je izjava takve prirode da može izazvati takvu reakciju u javnosti.

4. Subjektivna obilježja: Krivično djelo se čini s umišljajem: a) Direktni umišljaj: izvršilac zna da iznosi izjavu koja negira, opravdava itd. zločin, te je svjestan njenog potencijala da izazove mržnju ili nasilje i želi, hoće posljedicu; b) Eventualni umišljaj: moguća je i forma eventualnog umišljaja ako je počinilac svjestan da izjava može izazvati mržnju ili nasilje, te pristaje na tu mogućnost. Međutim, ako je izjava data s nepažnjom ne obuhvata ovu normu. Takođe, ako je data u naučnom, akademskom, novinarskom ili umjetničkom kontekstu, a ne radi izazivanja mržnje, može biti isključena odgovornost, ali samo ako se dokaže izostanak umišljaja i izostanak javne opasnosti.

5.2.2. Komentari

Zakonom o dopuni KZBiH koji je donio visoki predstavnik u julu 2021. godine, član 145a. KZBiH kojim je propisano krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, dopunjen je citiranim stavom 3. kojim je određeno da ovo krivično djelo čini i onaj ko javno odobri, porekne, grubo umanji ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od

8. avgusta 1945. ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe.

Time je u KZBiH izvršena kriminalizacija javnog odobravanja i negiranja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnog zločina, ali samo pod uvjetima propisanim u toj odredbi.

Za postojanje ovog krivičnog djela nije neophodno i da su preduzete radnje potaknule na nasilje ili mržnju protiv grupe prema kojoj su one bile usmjerene ili člana takve grupe. Dovoljno je da je način na koji su radnje preduzete podoban da potaknu na nasilje ili mržnju protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost.

Da li su one takvog karaktera cijeniće se s obzirom na sadržaj tih izjava, način njihovog iznošenja, kontekst (društveni, istorijski, geografski) u kojem su iznijete, okolnosti koje se odnose na ličnost učinitelja i publiku kojoj su te izjave bile upućene.

Učinitelj krivičnog djela može biti bilo koja osoba, a ako je učinitelj dužnosnik ili odgovorna osoba ili zaposlenik u instituciji vlasti ili bilo kojem organu koji se finansira putem javnog budžeta, postojaće kvalificirani oblik ovog krivičnog djela propisan u članu 145a. stav 7. KZBiH.

Krivično djelo se može učiniti samo sa umišljajem koji mora obuhvatiti ne samo svijest o radnji učinjenja (svijest da se radi ili svijest o mogućnosti da se radi o odobrenju, poricanju, grubom umanjenju ili pokušaju opravdanja tačno određenih zločina – zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina) nego i da je riječ o zločinima koji su utvrđeni pravosnažnom odlukom navedenih sudova, da je radnja po svom sadržaju usmjerena protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, te da ta radnja potiče ili bi mogla potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe. Pobuda ili cilj učinitelja nisu zakonski elementi ovog krivičnog djela.

U zakonskom opisu ovog krivičnog djela ne traži se da su radnje učinjenja preduzete u određenom cilju. Kao što je rečeno, na to ne upućuje ni dio zakonske dispozicije „a usmjereno je protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost“ jer se taj dio zakonskog opisa odnosi na sam sadržaj javnog odobravanja, poricanja, grubog umanjenja ili pokušaja opravdanja navedenih zločina. Stoga za ustanovljenje ovog krivičnog djela nije neophodno utvrditi da je krivično djelo učinjeno, naprimjer, iz mržnje prema grupi osoba ili članu grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost niti da je radnja preduzeta u cilju poticanja na nasilje ili mržnju protiv takve grupe osoba ili člana takve

5.3. Učinjenje oblika krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 1-3. KZBiH činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala iz člana 145a. stav 4. KZBiH

5.3.1. Norma

(4) Ko krivično djelo iz stava (1) do (3) ovog člana izvrši tako da javnosti učini dostupnim ili joj distribuira letke, slike ili druge materijale, kazniće se kaznom zatvora od najmanje jedne godine.

5.3.2. Komentari

Zakonom o dopuni KZBiH, član 145a. KZBiH (Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti) dopunjen je u stavu 4. inkriminiranjem izvršenja krivičnih djela iz stava 1. do stava 3. tog člana učinjenjem dostupnim javnosti ili distribuiranjem javnosti letaka, slika ili drugog materijala.

Propisano je, dakle, kažnjavanje onoga ko javno izaziva ili raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima, kao i drugima koji žive ili borave u Bosni i Hercegovini (stav 1.), onoga ko javno podstrekne na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, ako time ne čini krivično djelo iz stava 1. tog člana (stav 2.) te onoga ko javno odobri, porekne, grubo umanju ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od 8. avgusta 1945. ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe (stav 3.) činjenjem dostupnim javnosti ili distribuiranjem javnosti letaka, slika.

U Zakonu o dopuni KZBiH ovaj oblik krivičnog djela odnosi se na tri oblika krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 1-3. KZBiH. Budući da se nacionalna, rasna i vjerska mržnja, razdor i netrpeljivost mogu javno izazivati, osim verbalno (usmeno i pismeno) i raznim drugim oblicima izražavanja (kao i javno podstrekavanje na nasilje ili mržnju te javno odobravanje, poricanje, grubo umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina): slikama, pokretima, simbolima, postavlja se pitanje razgraničenja krivičnih djela iz stava 1-3. člana 145a. KZBiH i onog iz stava 4. člana 145a. KZBiH, kada je učinitelj radnju učinjenja preduzeo učinjenjem javnosti dostupnim ili javnim distribuiranjem letaka, slika ili drugog materijala.

Osnov za posebnu kriminalizaciju javnog izazivanja i raspirivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje odnosno javnog izazivanja i podsticanja nasilja ili mržnje činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala obično se nalazi u namjeri

kriminaliziranja učinjenja javnosti dostupnim materijala kojima se poziva na nasilje ili mržnju prema određenoj osobi ili grupi osoba zbog određene njihove karakteristike u slučajevima kada učinitelj nije autor tog materijala.

U takvom slučaju, onaj ko učini javnosti dostupnim takav materijal biće kriv ukoliko je njegovim umišljajem bila obuhvaćena sadržina letka, slike ili drugog materijala te ukoliko je bio svjestan da je činjenje javnosti dostupnim tog materijala pogodno da izazove nasilje ili mržnju prema određenoj grupi ili članu te grupe. Ako je pak onaj ko učini javnosti dostupnim ili joj distribuira takav materijal, autor tog materijala, on bi trebao odgovarati za samo izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje odnosno za javno podstrekavanje na nasilje ili mržnju ili za javno odobravanje, poricanje, grubo umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina usmjereno protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost.

U stavu 4. člana 145a. KZBiH propisana je znatno teža kazna za učinitelja krivičnih djela iz st. 1 - 3. tog člana ako su ona izvršena učinjenjem javnosti dostupnim ili distribuiranjem javnosti letaka, slika ili drugog materijala. Naime, za krivična djela iz stava 1. i 2. člana 145a. KZBiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, za krivično djelo iz stava 3. KZBiH kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je za krivično djelo iz stava 4. KZBiH propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine (što znači, kazna zatvora od jedne do dvadeset godina). To bi ukazivalo da donositelj zakona krivično djelo iz stava 4. člana 145a. KZBiH smatra kvalificiranim oblikom krivičnih djela iz st. 1 - 3. člana 145a. KZBiH.

Učinitelj ovog krivičnog djela može biti bilo koja osoba. Krivično djelo se može izvršiti samo s umišljajem. Pošto posebna namjera ili cilj nije zakonski element ovog krivičnog djela, krivično djelo se može učiniti i s eventualnim umišljajem. Svijest učinitelja mora se odnositi i na sadržaj letaka, slika ili drugog materijala i njihovu pogodnost da izazovu nasilje ili mržnju, ali je dovoljno da je učinitelj svjestan te mogućnosti i da pristaje na nju. Krivično djelo je svršeno kada je materijal učinjen dostupnim javnosti ali za postojanje krivičnog djela nije neophodno da je učinitelj preduzetim radnjama potaknuo drugoga na nasilje ili mržnje.

5.4. Veličanje osoba osuđenih pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH

Ovo krivično djelo se optuženom stavlja na teret po Optužnici Tužilaštva BiH, broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, potvrđenoj dana 30.01.2024. godine, izmijenjenja podneskom Tužilaštva BiH, isti broj od 24.03.2025. godine, da je počinio, kada je u pitanju postavljanje transparenta sa likom bivšeg komadanta vojske Republike Srpske, generala Ratka Mladića u Bratuncu, pod bliže opisanim okolnostima, čime bi po stavu Tužilaštva BiH počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

5.4.1. Norma

(6) Ko dodijeli priznanje, nagradu, spomenicu, bilo kakav podsjetnik ili bilo kakvu privilegiju ili slično licu osuđenom pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili imenuje javni objekat kao što je ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, opština ili grad, naselje i naseljeno mjesto, ili slično, ili registruje naziv po ili prema licu osuđenom pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili na bilo koji način veliča lice osuđeno pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, kazniće se kaznom zatvora od najmanje tri godine.

5.4.2. Analiza, bitna obilježja krivičnog djela

1. Objektivna obilježja, radnja izvršenja: radnja se može manifestovati na više načina, a zakon ih nabroja kumulativno i alternativno: Dodjeljivanje priznanja, nagrade, spomenice, podsjetnika, privilegije ili sličnog, u formalizovanom, simboličnom ili faktičkom obliku; Imenovanje javnog objekta, ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, opština, grad, naselje i dr.; Registracija naziva, pravnih lica, udruženja, fondacija, organizacija i sl., po imenu osuđenog lica; bilo koji način veličanja uključuje govore, objave, javne nastupe, obilježavanja, promotivne aktivnosti, spomenike, murale, ploče, plakate, društvene mreže itd.

Karakteristika radnje: sve ove aktivnosti imaju zajednički cilj – pozitivno predstavljanje i glorifikaciju lica koje je pravosnažno osuđeno za teška međunarodna krivična djela, čime se sekundarno širi poruka netrpeljivosti i negira patnja žrtava.

2. Posljedica djela: Zakon u ovom stavu ne traži konkretno nastupanje posljedice jer je riječ o krivičnom djelu apstraktne opasnosti, sama radnja po svojoj prirodi ugrožava ili može ugroziti javni red, povjerenje u pravdu i međunacionalne odnose. Dakle, dovoljno je da je radnja pogodna za izazivanje mržnje, razdora i netrpeljivosti, a nije neophodno dokazivati da je do konkretne mržnje ili nasilja zaista došlo.

3. Subjektivni element: djelo se može počiniti samo sa direktnim umišljajem (član 7. KZBiH). To znači da je učinilac bio svjestan da lice koje veliča ima pravosnažnu presudu za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin; htio radnju izvršenja, odnosno htio da javno oda priznanje, da imenuje objekat po tom licu, da ga javno istakne i promoviše, ili da ga na drugi način glorifikuje; prihvatio posljedice takvog čina kao društveno značajne i svjesno ih izazvao, bez obzira na to što ih može maskirati kao "čin kulture", "tradicije" ili "ličnog pijeteta". Djelo nije moguće počiniti iz nehata. Nema mjesta tvrdnji da počinilac "nije znao" za pravosnažnu presudu, jer su takve presude javne i evidentirane u domaćim i međunarodnim bazama.

4. Subjekt djela (počinilac): počinilac može biti svako fizičko lice, bez obzira na funkciju. Ipak, u praksi su najčešće:

5.4.3. Komentari

Zakonom o dopuni KZBiH, član 145a. dopunjen je i stavom 6. kojim je propisan poseban oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti. Čini ga onaj ko dodijeli priznanje, nagradu, spomenicu, bilo kakav podsjetnik ili bilo kakvu privilegiju ili slično osobi osuđenoj pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili imenuje javni objekat kao što je ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, općina ili grad, naselje i naseljeno mjesto, ili slično, ili registrira naziv po ili prema osobi osuđenoj pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili na bilo koji način veliča osobu osuđenu pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin.

Radnja učinjenja je veličanje osobe osuđene pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin.

Veličanje je bilo koja radnja kojom se glorificira, slavi, hvali ili uzdiže takva osoba. U zakonskoj dispoziciji su kao oblici radnje učinjenja odnosno veličanja osobe osuđene pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin navedeni dodjeljivanje priznanja, nagrade, spomenice, bilo kakvog podsjetnika ili bilo kakve privilegije ili slično osobi osuđenoj pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili imenovanje javnog objekta kao što je ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, općina ili grad, naselje i naseljeno mjesto ili slično ili registriranje naziva po ili prema osobi osuđenoj pravosnažnom presudom za genocid. Ti oblici veličanja koji su u zakonskom opisu određeni kao moguće radnje učinjenja ovog krivičnog djela ne predstavljaju konačnu listu mogućih radnji učinjenja krivičnog djela.

Riječ je o zakonskoj dispoziciji koja sadrži tzv. generalnu klauzulu, tj. određenje da se ovo krivično djelo može učiniti bilo kojom drugom radnjom kojom se veliča takva osoba. Radi osiguranja minimalne pravne sigurnosti, pri određivanju neke druge radnje (osim onih izričito navedenih u zakonskom opisu krivičnog djela) kao radnje veličanja osobe osuđene pravosnažnom presudom za navedene zločine mora se voditi računa o prirodi radnji učinjenja koje su izričito navedene.

Stoga, bilo koje druge radnje veličanja (osim onih izričito navedenih) kao radnje učinjenja ovog krivičnog djela bi trebale da se sastoje u nekoj sličnoj manifestaciji veličanja.

Za razliku od zakonskog opisa krivičnog djela iz stava 3. člana 145a. KZBiH, donositelj Zakona o dopuni KZBiH postojanje ovog krivičnog djela nije uvjetovao usmjerenjem radnji veličanja osobe osuđene pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerene protiv takve grupe ili člana takve grupe.

Zaključno, u vezi sa krivičnim djelima iz člana 145a stavovi (3) i (6) Krivičnog zakona BiH, postavlja se pitanje da li se radi o krivičnim djelima ugrožavanja i da li se zahtijeva nastupanje posljedice i da li ona mora biti obuhvaćena umišljajem.

Krivična djela ugrožavanja (tzv. apstraktna ugrožavajuća djela) su ona kod kojih zakon ne zahtjeva da nastupi konkretna šteta ili povreda, već je dovoljno da radnja stvara opasnost od takve štete. Njihova zaštitna svrha je preventivna, da se spriječi mogućnost nastanka npr. nasilja, mržnje, razdora.

Vezano za krivično djelo iz člana 145a stav (3) KZBIH, javno poricanje, opravdavanje ili umanjenje zločina, ovo je krivično djelo apstraktne ugrožavajuće prirode, jer Zakon propisuje izvršenje „na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju“ – dakle, nije nužno da nasilje ili mržnja stvarno nastupe, već da postoji opasnost od toga. Ta opasnost ne mora biti konkretna (npr. tuča, napad), već potencijalna i društveno opasna. Posljedica nije konstitutivni element djela, već dovoljna prijetnja njenim nastupanjem. Umišljaj je potreban samo za samu radnju i svjesnost da može izazvati mržnju, ali ne mora obuhvatiti stvarni nastup posljedice, jer ona nije uslov postojanja krivičnog djela. Ovo je krivično djelo ugrožavanja. Posljedica ne mora nastupiti, niti biti obuhvaćena umišljajem.

Vezano za krivično djelo iz člana 145a stav (6) KZBIH, dodjeljivanje priznanja, imenovanje objekata, veličanje zločinaca, ovdje imamo tzv. formalistički oblikovano djelo – zakon propisuje tačno određene radnje (npr. „ko dodijeli priznanje“, „ko imenuje objekat“, „ko veliča...“): ne zahtijeva se da veličanje dovede do mržnje, nasilja ili konkretnog razdora. Nema potrebe za konkretnom posljedicom, kažnjiva je sama radnja veličanja osuđenog ratnog zločinca. Sudska praksa ovo tretira kao tzv. formalno krivično djelo, što znači da je djelo dovršeno samim izvršenjem radnje. Umišljaj se traži samo u odnosu na radnju, da je počinitelj znao i htio da npr. postavi transparent s likom osuđenog zločinca u znak podrške, ali nema potrebe da zna ili želi da time izazove posljedicu. Ovo nije djelo ugrožavanja u klasičnom smislu, već formalističko djelo – kažnjava se čin veličanja kao takav. Posljedica se ne traži, a samim tim ne mora ni biti obuhvaćena umišljajem.

Dakle,

Krivično djelo iz stava (3) jeste krivično djelo ugrožavanja, posljedica ne mora nastupiti, niti biti obuhvaćena umišljajem – dovoljno je da postoji opasnost da radnja može dovesti do mržnje/nasilja.

Krivično djelo iz stava (6) nije djelo ugrožavanja, već formalističko djelo – kažnjava se sama radnja (npr. veličanje zločinca), bez potrebe za posljedicom ili umišljajem na posljedicu.

Naredni, šesti, ključni dio obrazloženja ove presude, bavi se suštinskim razlozima donošenja ovakve presude nakon izložene analize krivičnog djela i činjeničnog dijela optuženja kojim se obrazlažu sudske odluke.

Poglavlje 6. RAZLOZI PRESUDE

Slijedi analiza provedenih dokaza i razmatranih činjenica, činjenični zaključci i činjenična utvrđenja.

Sud je sve izvedene dokaze cijenio u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku BiH (ZKPBiH), prevashodno primjenjujući pretpostavku nevinosti propisanu članom 3. ZKPBiH, koja odredba propisuje da se optuženi smatra nevinim za krivično djelo dok se ne dokaže njegova krivnja, koju mora dokazati optužba, van razumne sumnje, jer u slučaju da postoji bilo kakva sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja bića krivičnog djela, donesena odluka mora ići u korist optuženog.

Sud je sa podjednakom pažnjom cijenio kako činjenice koje terete optuženog, tako i one koje mu idu u prilog, kako je to i propisano odredbom člana 14. ZKPBiH.

Sud podsjeća da član 15. ZKPBiH predviđa princip slobodne ocjene dokaza koji je jedino ograničen principom zakonitosti dokaza u smislu člana 10. ZKPBiH, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi *a priori* određivala vrijednost pojedinih dokaza, odnosno da vrijednost dokaza nije unaprijed određena, ni kvalitativno, niti kvantitativno. Ocjena dokaza obuhvata logičku i psihološku ocjenu, te iako ne postoje pravna, niti formalna pravila ocjene, ista je vezana za pravila ljudskog mišljenja i iskustva. Sud je kod ocjene dokaza dužan cijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, i na osnovu rezultata takve ocjene izvesti zaključak o tome da li je neka činjenica dokazana ili ne.

U skladu sa navedenim načelima Sud je pažljivo razmotrio sve dokaze koje su na glavnom pretresu izveli kako optužba, tako i odbrana, te svoju odluku zasnovao isključivo na relevantnim dokazima koji su provedeni na glavnom pretresu, upuštajući se u njihovu analizu u mjeri koliko je to neophodno i relevantno za donošenje konačne, zakonite i pravilne odluke. Pod pojmom relevantnog dokaza Sud podrazumijeva svaki dokaz temeljem kojeg je moguće utvrditi postojanje činjenica koje su od značaja za donošenje pravilne odluke.

Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su saslušani Sud je cijenio njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza, ispitao konzistentnost njihovih iskaza datih u sudnici, uporedio činjenice o kojima je određen svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te činjenicama utvrđenim materijalnim dokazima, a sve kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

Sud je vodio računa da navede jasne i razumljive razloge na kojima zasniva svoju odluku, a da pri tome nije u obavezi da daje detaljne odgovore na svako pitanje. Osim toga, pri odlučivanju Sud je imao u vidu praksu Evropskog suda za ljudska prava, da iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, Sud se ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku. Iz navedenog proizlazi da Sud

nije dužan baviti se svakim dokazom, već je u smislu odredbi čl. 15. i 281. ZKPBiH dužan da se bavi u prvom redu onim dokazima koji su nužni za ostvarenje svrhe presude.

Stoga, Sud je izvršio ocjenu svih izvedenih dokaza optužbe i odbrane, kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi, i to dokaze koji terete optuženog i dokaze koji idu u njegovu korist, uzimajući u obzir i istaknute prigovore, ali obrazloženje će se zasnivati samo na onim dokazima koji se odnose na odlučne činjenice, što je u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza, bez postojanja formalnih dokaznih pravila, uz postojanje samo jednog ograničenja – obaveze postupanja Suda u skladu sa principom zakonitosti dokaza.

Sud je izvršio spajanje postupaka povodom navedenih optužnica Tužilaštva BiH, te proveo jedinstveni postupak pred ovim pretresnim vijećem, pa je Sud nakon provedenog dokaznog postupka donio presudu po obje optužnice. Cijeneći navedenu procesnu karakteristiku, obrazloženje razloga donesene presude Suda će biti podijeljen u dvije cjeline.

Nakon prethodne analize sa komentarima krivičnih djela iz člana 145a Krivičnog zakona BiH (KZBiH) koja su optuženom stavljena na teret.

6.1. Tačka 1. Izreke presude koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH broj optužnici broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine

Tužilaštvo ovom optužnicom terete optuženog da je počinio krivično djelo

(1) Veličanje osoba osuđenih pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH,

koje krivično djelo se optuženom stavlja na teret po Optužnici optužnici Tužilaštva BiH, broj T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine, potvrđenoj dana 30.01.2024. godine, izmijenjenja podneskom Tužilaštva BiH, isti broj od 24.03.2025. godine, da je počinio, kada je u pitanju postavljanje transparenta sa likom bivšeg komadanta vojske Republike Srpske, generala Ratka Mladića u Bratuncu, pod bliže opisanim okolnostima, čime bi po stavu Tužilaštva BiH počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH).

Optuženom Pavlović Vojinu se, prema ovoj optužnici, stavlja na teret da je veličao Ratka Mladića, lice koje je pravosnažno osuđeno za krivično djelo genocid presudom Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, čime je počinio krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH

Prema odredbi stava 6. člana 145a. KZ BiH, ovo krivično djelo čini onaj ko, pored drugih alternativno opisanih radnji izvršenja, na bilo koji način veliča lice osuđeno pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin.

Naime, kako to iz činjeničnih navoda optuženja proizlazi dana 10.03.2023. godine, optuženi Pavlović Vojin je u Bratuncu, na javnom mjestu, postavio transparent na kojem su se nalazili likovi Ratka Mladića i Milorada Dodika, uz ispisanu poruku: „SREĆAN ROĐENDAN, ŽIVI I ZDRAVI BILI“.

Takvim postupanjem, optuženi je, prema navodima optužnice, ispunio zakonska obilježja ovog krivičnog djela, za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri, a najviše dvadeset godina.

Sud prvenstveno ukazuje na nesporne činjenice utvrđene tokom postupku, a prva od njih je činjenica da je Ratko Mladić pravosnažno osuđen za krivična djela: genocid, zločin protiv čovječnosti, kršenje zakona i običaja ratovanja, presudom Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju - MKSJ), broj IT-09-92-T od 22.11.2017. godine, a koja presuda je potvrđena presudom Međunarodnog rezidulanog mehanizma za krivične sudove broj MICT-13-56-A od 08.06.2021. godine.

Iako je riječ o opštepoznatoj i javno dostupnoj presudi, donesenoj nakon suđenja koje je skupa sa presudom, zbog svog značaja za istorijsku, političku i društvenu stvarnost Bosne i Hercegovine, bilo predmet široke medijske pokrivenosti i time postalo poznato svakom prosječnom građaninu, Sud napominje da se činjenica pravosnažne osude Ratka Mladića za krivično djelo genocida dodatno potvrđuje i kroz gore navedene presude koje je Tužilaštvo uložilo u dokazni materijal (DT-24).

S tim u vezi Sud zaključuje da je optuženi Pavlović Vojin u vrijeme izvršenja krivičnopravne radnje za koje se tereti (10.03.2023. godine) bio svjestan ove opšte poznate činjenice, odnosno da je bio svjestan pravnog statusa Ratka Mladića kao osuđenog ratnog zločinca za krivično djelo genocid, imajući u vidu protek vremena od donošenja presude, široku dostupnost informacija o predmetnom postupku i njegovom okončanju pred međunarodnim sudom, njegovoj medijskoj i javnoj vidljivosti, kao i značaju koji ova presuda ima u društvenom i političkom kontekstu Bosne i Hercegovine.

Nadalje, Sud je tokom postupka našao dokazanim da je optuženi Vojin Pavlović, u vrijeme i na mjestu, kako je to predmetnom optužnicom opisano, postavio transparent sa likom Ratka Mladića, kao i sa likom Milorada Dodika, sa tekstom sadržaja „SREĆAN ROĐENDAN ŽIVI I ZDRAVI BILI“.

Kod donošenja ovakvog zaključka, Sud je prvenstveno cijenio iskaze svjedoka koji su bili u neposrednoj prilici da lično vide sporni transparent, kao i materijalne dokaze iz kojih jasno proizlazi tvrdnja iz optužnice.

Tako je za Sud od posebnog značaja iskaz svjedoka Ostojića Steve koji je u ovom predmetu svjedočio po prijedlogu optužbe dana 15.05.2024 godine.

Radi se o neposrednom svjedoku, policijskom službeniku PS Bratunac, koji je dana 10.03.2023. godine, oko 16:30 časova, lično uočio postavljeni baner na raskrsnici ulica Svetog Save i Gavрила Principa u Bratuncu. Svjedok je vidio da se na transparentu nalaze fotografije Ratka Mladića i Milorada Dodika, uz ispisanu poruku: „*Srećan rođendan, živ i zdrav bio*“. Na licu mjesta je legitimisao lice koje je fotografisalo baner, a koje se identifikovalo kao Vojin Pavlović, te je tom prilikom izjavio (Vojin Pavlović) da je upravo on postavio baner (transparent) ispred pokreta „Istočna Alternativa“. Svjedok je o svemu sačinio službenu zabilješku, koju je potvrdio u sudnici, te je u sudnici pouzdano identifikovao optuženog kao osobu koja je postavila sporni transparent.

Sud je izvršio uvid u službenu zabilješku sačinjenu od strane svjedoka neposredno nakon predmetnog događaja (Policijska stanica Bratunac, broj: 19-3/01-222-504/23 od 10.03.2023. godine (DT-34)), koja je svjedoku predložena u sudnici na okolnosti konkretnog događaja. Tom prilikom je Sud utvrdio da je sadržaj navedene službene zabilješke u potpunosti usklađen sa iskazom svjedoka u pogledu ključnih i odlučnih činjenica ovog krivičnog postupka. Eventualne nedosljednosti zabilježene u dokumentu u odnosu na iskaz dat u sudnici, nisu od takve prirode niti intenziteta da bi mogle uticati na vjerodostojnost iskaza svjedoka.

Ove okolnosti, u pogledu zapažanja svjedoka Ostojića, dodatno proizlaze iz Izvještaja o poduzetim mjerama i radnjama Policijske stanice Bratunac, broj: 19-3/01-230-1193/23 od 06.11.2023. godine (DT-34), sačinjenog od strane svjedoka M.M.a, policijskog službenika PS Bratunac, koji je na glavnom pretresu i svjedočio o okolnostima nastanka navedenog Izvještaja. Sud je svjestan da Izvještaj ne predstavlja dokaz u procesnom smislu i da se ne cijeni kao dokazno sredstvo radi utvrđivanja činjeničnih navoda optužbe, ali je uzet u razmatranje kao materijal koji dodatno potvrđuje iskaz svjedoka Ostojića o činjenici da je o svim preduzetim radnjama obavijestio nadređene, te da je o tim radnjama sačinio odgovarajuću dokumentaciju u vidu službene zabilješke.

Pored iskaza svjedoka Ostojića, Sud je na okolnosti postavljenog transparenta sa spornim sadržajem, cijenio i svjedočenja građana, A.M.a i S.A.a, mještana naselja u opštini Bratunac, koji su na glavnom pretresu potvrdili da su nezavisno jedan od drugog lično vidjeli predmetni transparent i prepoznali lik Ratka Mladića na njemu.

Tako je svjedok A.M. na glavnom pretresu naveo da je dana 10.03.2023. godine u centru Bratunca lično vidio da je istaknut transparent sa likom Ratka Mladića i ispisanom porukom: „*Srećan rođendan, živi i zdravi nam bili*“. Svjedok je istakao da takve poruke i transparenti nisu neuobičajeni u Bratuncu, gdje se, prema njegovim riječima, često mogu vidjeti slični sadržaji koji veličaju ratne zločince.

Kada je u pitanju iskaz ovog svjedoka Sud ukazuje da je svjedok na glavnom pretresu prvobitno naveo da se sporni događaj desio 2005. godine. Međutim, nakon što mu je predložen Zapisnik o saslušanju u fazi istrage (Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KT 0023763 23 od 29.11.2023. godine (DT-1)), u kojem je jasno izjavio da se događaj dogodio 10.03.2023. godine, svjedok je potvrdio da je točan iskaz onaj dat tokom istrage, te je pojasnio da se na glavnom pretresu pogrešno izrazio. Sud je prihvatio ovaj iskaz kao

vjerodostojan, imajući u vidu da je svjedok nedvosmisleno ostao pri navodima iz istrage, i da je pogrešku na pretresu sam objasnio.

Svjedok S.A. je na glavnom pretresu naveo da se dana 10.03.2023. godine nalazio u Bratuncu, gdje često prolazi na putu prema mezarju Veljaci. Tom prilikom, prilikom prolaska kroz centar grada, na jedinom semaforu u Bratuncu uočio je transparent na kojem je bio ispisan natpis „*Srećan rođendan*“ te fotografija Ratka Mladića. Transparent je, prema njegovim navodima, bio razvučen iznad semafora, između dvije bandere.

Svjedok je naveo da je transparent vidio u jutarnjim satima i da je isti bio istaknut duže vrijeme, dok su drugi dokazi ukazali da je transparent postavljen kasno popodne i uklonjen u večernjim satima istog dana. Sud ukazuje da ove razlike u kazivanju ne umanjuju, niti dovode u pitanje odlučujuću činjenicu u ovom predmetu, da je transparent sa likom Ratka Mladića i ispisanom porukom „*Srećan rođendan, živi i zdravi bili*“ zaista bio postavljen na javnom mjestu u Bratuncu. Okolnosti na koje je svjedok ukazao, a koje se ne podudaraju sa zaključcima Suda, imaju sporedni karakter i ne utiču na utvrđeni činjenični osnov optužbe, čin postavljanja transparenta sa porukom i sadržajem koji je predmet optuženja.

Iskazi svjedoka Ostojić Steve, te A.M. i S.A. su u pogledu ključne činjenice, a to je postavljanje transparenta sa likom Ratka Mladića i pratećom rođendanskom porukom jasni, međusobno saglasni i u suštini u potpunosti vjerodostojni. Sud iskaze ovih svjedoka prihvata kao logične, dosljedne i potkrijepljene materijalnim dokazima, pri čemu su eventualna odstupanja u manje bitnim ocijenjena kao irelevantna.

Sud je kod ocjene iskaza svjedoka posebno imao u vidu reakcije svjedoka A.M. i S.M. koje su dodatno potvrdile vjerodostojnost njihovih opažanja. Svjedok S.M. je tokom svjedočenja s vidnim teškoćama i emotivnim naporom izgovarao ime Ratka Mladića, svjedočeći o dubokim psihološkim ranama i osjećaju poniženja koje je izazvalo samo prisustvo spornog transparenta. Svjedok S.M. je opisao osjećaje straha, nesigurnosti i nelagode koji su ga preplavili kada je ugledao lik Ratka Mladića uz čestitku, istakavši da takvi natpisi i likovi nisu neuobičajeni, ali da svaki novi primjer produbljuje osjećaj nesigurnosti među povratnicima.

Iz navedenog Sud je našao da su emocionalna stanja i reakcije ova dva svjedoka vjerodostojan odraz uticaja koji je transparent imao na lokalnu zajednicu, te da dodatno potvrđuju da je na spornom baneru bio istaknut upravo lik Ratka Mladića.

Na osnovu navedenih iskaza svjedoka i priloženih materijalnih dokaza, Sud je zaključio da nema mjesta sumnji u pogledu identiteta osobe prikazane na transparentu, te Sud stoga utvrđuje da se na transparentu radilo upravo o liku Ratku Mladiću, pored nespornog lika Milorada Dodika, predsjednika entiteta Republika Srpska.

Nadalje, Sud zaključuje da je tekst poruke na transparentu „*SREĆAN ROĐENDAN, ŽIVI I ZDRAVI BILI*“ imao sadržaj čestitke povodom rođendana obje prikazane osobe na transparentu, i Ratka Mladića i Milorada Dodika.

Kako to proizlazi iz izvedenih dokaza, sporni transparent je postavljen dana 10.03.2023. godine, u kasnim popodnevnim satima, dakle neposredno uoči 12. marta.

Upravo taj datum je značajan, jer su prema dostupnim podacima, na dan 12. marta rođeni i Milorad Dodik i Ratko Mladić. Iz dodatnog dokaza optužbe, Izvoda iz evidencije Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine (IDDEEA), utvrđeno je da je Milorad Dodik rođen 12.03.1953. godine (DDT-4). Takođe, iz uložene presude protiv Ratka Mladića (DT-24), u dijelu presude pod oznakom 11.3.2. „Lične prilike optuženog Ratka Mladića“, navodi se da je isti rođen 12.03.1942. godine (par. 5204.)

Iz navedenog Sud zaključuje da je optuženi Pavlović porukom ispisanom na transparentu uputio čestitku Ratku Mladiću, osobi koja je pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju pravomoćno osuđena, između ostalih djela, i za krivično djelo genocid.

Sud ukazuje da optuženi Pavlović ni u jednom trenutku nije osporavao da je, u ime udruženja „Istočna Alternativa“, postavio sporni transparent na lokaciji i u vremenu kako je to precizno opisano u optužnici, kao ni da je na njemu bila ispisana poruka rođendanske čestitke. Njegove primjedbe i teza odbrane odnosila na sadržaj samog transparenta, odnosno na identitet i prikaz lica čiji se lik navodno nalazio na transparentu, posebno u pogledu Ratka Mladića.

Odbrana je u nastojanju da ospori tvrdnju optužbe o identitetu druge osobe prikazane na predmetnom transparentu (pored nespornog lika Milorada Dodika) na pretresu izvodila dokaze subjektivne prirode, saslušavala svjedoke, pokušavajući uvjeriti Sud da se na transparentu pored lika Milorada Dodika ne nalazi lik Ratka Mladića, već navodno lik nepoznate starije muške osobe. Optuženi je u svom iskazu na pretresu u svojstvu svjedoka iznio tvrdnju da je riječ o neidentifikovanom licu koje „samo liči“, odnosno asocira na lik Ratka Mladića.

Ove tvrdnje odbrane da se na transparentu nalazio „neidentifikovani muškarac“ Sud smatra neutemeljenim, kontradiktornim i sračunatim na izbjegavanje odgovornosti.

Tako je svjedok odbrane Kojić Branimir naveo da je dana 10.03.2023. godine, u popodnevnom satima, uočio postavljeni baner razapet između dva stuba. Na baneru je prepoznao fotografiju predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika i tekst „*Srećan rođendan, živi i zdravi bili*“. Na drugom dijelu banera, po kazivanju svjedoka se nalazila fotografija nepoznatog muškarca, za kojeg je naveo da se ne radi o Ratku Mladiću.

Na identičan način o ovom događaju je svoj iskaz dao i svjedok odbrane Novaković Petar, koji je na glavnom pretresu izjavio da je 10.03.2023. godine, oko 17:30 sati, uočio transparent postavljen na uličnoj rasvjeti. Na transparentu je, prema njegovom kazivanju, bila ispisana poruka „*Srećan rođendan, živi i zdravi bili*“. Svjedok navodi da su se na plakatu nalazile dvije fotografije, prva koja se odnosila na osobu u odijelu, za koju smatra da je ličila na predsjednika Milorada Dodika, te druge starije osobe u bijeloj košulji, sličnog izgleda bolesničkoj odjeći, ali da se nije moglo prepoznati o kome se radi, navodeći da je rezolucija slike bila loša.

I svjedok odbrane Nedić Aleksandar je, govoreći o događaju od 10.03.2023. godine, naveo je da u periodu između 17:00 i 17:30 sati, u centru Bratunca uočio optuženog Vojina Pavlovića u blizini ulične rasvjete na kojoj je bio postavljen baner. Na upit o svrsi

njegovog prisustva, Pavlović mu je rekao da se radi o bilbordu postavljenom s ciljem da se čestita rođendan Miloradu Dodiku. Svjedok je nadalje naveo da je na transparentu vidio natpis „*Sretan rođendan, živi i zdravi bili*“, i da su se na istom nalazile dvije fotografije, na lijevoj strani lik Milorada Dodika, a na desnoj strani slika starijeg sijedog muškarca. Kako je svjedok naveo, fotografija drugog muškarca nije podsjećala na Ratka Mladića i nije mogao prepoznati o kome se radi.

Sud nalazi da su iskazi ovih svjedoka odbrane u cjelini usmjereni ka umanjenju odgovornosti optuženog. Naime, njihova kazivanja su u potpunosti usaglašena sa svjedocima optužbe (Ostojić Stevo, A.M., S.A.) i potvrđuju navode optužbe u pogledu vremena i mjesta postavljanja transparenta, sadržaja teksta („*Sretan rođendan, živi i zdravi bili*“) i prisustva lika Milorada Dodika, koje činjenice same po sebi nisu inkriminirajuće. Međutim, sva tri svjedoka ne potvrđuju isključivo identiteta druge osobe prikazane na transparentu, a upravo ta činjenica predstavlja ključni osnov inkriminacije.

Dakle, negiranje postojanja lika Ratka Mladića na transparentu je jedini element događaja od 10.03.2023. godine relevantan za pravnu kvalifikaciju djela koja se optuženom Pavloviću stavlja na teret. Takva nepodudarnost iskaza svjedoka, u kontekstu ostale potpune saglasnosti sa dokazima optužbe, ukazuje na pokušaj relativizacije odgovornosti optuženog, te Sud takve iskaze, u dijelu koji se odnosi na osporavanje identiteta druge osobe na transparentu ne smatra vjerodostojnim.

Kada se ovi iskazi uzmu u obzir u odnosu na druge izvedene dokaze koji nedvosmisleno potvrđuju da se, pored Milorada Dodika, na transparentu nalazio i lik Ratka Mladića, Sud nema razloga da sumnja u inkriminisani sadržaj transparenta.

Tako je Sud uzeo u obzir kao dokaz i iskaz koji optuženi Pavlović Vojnić dao u svojstvu svjedoka, prilikom podnošenja prijave o „navodnom“ otuđenju spornog transparenta 10.03.2023.godine. Naime, kako to iz zapisnika o saslušanju svjedoka Policijska stanica Bratunac broj 19-3/01-230-269/23 od 11.03.2023. godine (DDT-1), proizlazi, optuženi je u službenom zapisniku, sačinjenom od strane ovlaštenog policijskog službenika jasno naveo da se na transparentu, pored ostalih elemenata, nalazila i fotografija sa likom Ratka Mladića.

Optuženom je navedeni zapisnik predložen na glavnom pretresu tokom unakrsnog ispitivanja od strane Tužilaštva, pri čemu je optuženi potvrdio da se radi o njegovoj izjavi. Na upit u vezi s dijelom iskaza u kojem je naveo da se na transparentu nalazio i lik Ratka Mladića, optuženi je dao objašnjenje da je taj dio izjave predstavljao provokaciju upućenu načelniku opštine Bratunac, iako nije bio istinit.

Sud nije prihvatio kao istinitu tvrdnju optuženog da je svjesno dao lažan iskaz u pogledu identiteta osobe prikazane na transparentu, navodno u svrhu provokacije. Naime, svi dokazi izvedeni tokom postupka na okolnost identiteta likova na transparentu ne ostavljaju prostor za drugačiji zaključak, te Sud ocjenjuje da se radi o pokušaju optuženog da izbjegne krivičnu odgovornost. U krajnjem, Sud ukazuje da je u momentu kada je Pavlović Vojnić dao izjavu u svojstvu svjedoka, sporni transparent je već bio uklonjen sa mjesta na kojem je bio postavljen. Imajući to u vidu, tvrdnja da je optuženi dao izjavu o postojanju lika Ratka Mladića na transparentu isključivo radi provokacije tadašnjeg načelnika opštine Bratunac gubi svaki smisao i logičku osnovu.

Naime, u tom trenutku više nije postojala potreba da načelnik reaguje, niti je takva reakcija bila moguća, jer je transparent već bio uklonjen, što dodatno dovodi u pitanje istinitost i dosljednost tvrdnje odbrane.

Konačno, u pogledu utvrđivanja identiteta osoba čiji su likovi prikazani na spornom transparentu, Sud je uzeo u obzir i materijalni dokaz označen kao DT-28, koji je dostavljen kao prilog e-mailu upućenom Tužilaštvu Bosne i Hercegovine od strane građanke E.R.2, u formi krivične prijave. U prilogu navedene prijave nalazi se amaterska, crno-bijela fotokopija fotografije transparenta, za koju Sud nalazi da autentično prikazuje sadržaj relevantan za ovaj postupak. Na predmetnoj fotografiji jasno je vidljivo da se na lijevoj strani transparenta nalazi lik Milorada Dodika, dok se na desnoj strani nalazi prepoznatljiv lik Ratka Mladića, između kojih je ispisana poruka: „SREĆAN ROĐENDAN, ŽIVI I ZDRAVI BILI“.

Dakle, na osnovu provedenih dokaza, uključujući dosljedne i vjerodostojne iskaze svjedoka, relevantne materijalne dokaze te djelimično priznanje samog optuženog, Sud zaključuje da ne postoje nikakve sumnje u pogledu identiteta osobe prikazane na spornom transparentu. Sud utvrđuje da se nesporno radi o liku Ratka Mladića, uz jasno ispisanu poruku: „SREĆAN ROĐENDAN, ŽIVI I ZDRAVI BILI“, pri čemu je takođe nedvojbeno utvrđeno da je navedeni transparent, u vrijeme i na mjestu opisanim u optužnici, postavio upravo optuženi Vojin Pavlović.

Takođe, odbrana je tokom glavnog pretresa isticala tezu koja se može razumjeti kao uslovno priznanje da se na transparentu nalazio lik Ratka Mladića, ali uz tvrdnju da optuženi isti nije postavio s namjerom veličanja osobe pravosnažno osuđene za krivično djelo genocida, već isključivo radi provokacije tadašnjeg načelnika opštine Bratunac, Lazara Prodanovića. Prema navodima odbrane, cilj optuženog bio je da, zbog narušenih međuljudskih i političkih odnosa s načelnikom, koji pripada istoj političkoj opciji kao i Milorad Dodik, izazove reakciju kojom bi se načelnik doveo u situaciju da ukloni transparent na kojem se nalazi predsjednik političke stranke kojoj pripada.

Ovakva tvrdnja, osim što potvrđuje tezu optužbe o tome da je optuženi bio svjestan protivpravnosti postavljanja spornog transparenta, jer je, prema sopstvenim navodima, očekivao njegovo uklanjanje, istovremeno dovodi njegovu odbranu u očiglednu kontradiktornost. Naime, postavlja se logično i opravdano pitanje zbog čega bi bilo potrebno ukloniti transparent kojim se upućuje čestitka predsjedniku Republike Srpske Miloradu Dodiku ukoliko se na istom zaista ne nalazi i lik osobe čije javno prikazivanje može predstavljati krivično djelo? Upravo činjenica da je nadležna služba pristupila uklanjanju transparenta iz javnog prostora potvrđuje da je sadržaj istog prepoznat kao nezakonit, što dodatno potkrepljuje zaključak o postojanju inkriminisanog sadržaja, konkretno, lika Ratka Mladića.

Iz provedenih dokaza proizlazi da je sporni transparent uklonjen istog dana. O tome je svoj iskaz dao već pomenuti svjedok Ostojić Stevo, koji je potvrdio da je istog dana oko 19 časova, uočio vozilo Elektrodistribucije u centru Bratunca kako uklanja spomenuti transparent. I svjedok je Živanović Milivoje je na glavnom pretresu potvrdio, da je pregledavajući snimke sa nadzornih kamera, a postupajući po prijavi Pavlović Vojina o

otuđenju transparenta, uočio vozilo Elektrodistribucije Bratunac uz pomoć koje je, koristeći korpom za električare, uklonjen transparent.

Dakle, i sama tvrdnja odbrane da je postavljanje transparenta bilo usmjereno na izazivanje političkog protivnika, i očekivanje uklanjanje istog, implicira svijest optuženog o provokativnoj i društveno neprihvatljivoj prirodi sadržaja, što dodatno potvrđuje njegovu krivicu.

Odbrana je pokušala umanjiti efekte isticanja ovakvog transparenta jer je isticanje bilo kratko, da su vremenski uslovi bili loši zbog čega sa istim nije bio upoznat veći broj građana. Stim u vezi Sud zaključuje da vremenski ograničeno izlaganje transparenta, kao ni eventualna loša vidljivost usljed vremenskih uslova, ne umanjuju težinu djela ni psihološke posljedice koje je ono izazvalo kod građana. Sud smatra da čak i kratkotrajno javno izlaganje ovakvog sadržaja proizvodi ozbiljne posljedice i stvara atmosferu netrpeljivosti i nesigurnosti, čije se posljedice ne mogu relativizirati vremenskim trajanjem izloženosti.

O posljedicama koje je izazvao sporni transparent, iako posljedica nije bitno obilježje ovog krivičnog djela, neposredno svjedoče očevidci, kao što je već pomenuti svjedok S.A., povratnik u Bratunac, koji je tokom ratnih dejstava bio prisilno protjeran s tog područja, te je u ratu izgubio više članova uže porodice. Ovaj svjedok je na glavnom pretresu, vidno potresen, izbjegavao i samo izgovaranje imena Ratka Mladića, na osnovu čega je Sud zaključio da kod ovog svjedoka i samo spominjanje imena Ratko Mladić izaziva traumu, osjećaj gnjeva. Transparent je, prema njegovim riječima, kod njega izazvao strah i uznemirenost.

Sud je cijenio i pomenuti iskaz svjedoka A.M.a, povratnika u Bratunac, koji je tokom ratnog perioda izgubio više od 30 članova porodice, bio protjeran iz svog sela i više mjeseci proveo u logoru. Svjedok je opisao da je postavljanje spornog transparenta, kao i ranijih sličnih poruka i obilježja, na njega imalo snažan psihološki uticaj, jer je kod njega izazvao traumu, osjećaj straha, uznemirenosti i nesigurnosti, ne samo za vlastitu sigurnost, nego i za sigurnost njegove porodice.

Sud takođe zaključuje da je i kratko vrijeme tokom kojeg je sporni transparent bio javno istaknut bilo dovoljno da izazove snažne negativne emocije, u vidu osjećaja straha, uznemirenosti i nesigurnosti kod bošnjačkog stanovništva, o čemu svjedoči i činjenica da je prijava tog događaja Tužilaštvu Bosne i Hercegovine podnesena od strane lica koje ima boravište u Republici Hrvatskoj i to istog dana kada je transparent i postavljen (10.03.2023.godine), što dodatno potvrđuje koliko je sadržaj ovog transparenta bio uznemirujući i u kojoj mjeri je odjeknuo među osobama koje su direktno ili indirektno pogođene ratnim zbivanjima sa ovih područja.

Dakle, Sud je detaljno obrazložio svoje zaključke, ocijenivši da su tvrdnje i navodi odbrane neuvjerljivi, kontradiktorni, logički neodrživi i potpuno neutemeljeni. Sud smatra da su ti navodi isključivo usmjereni na izbjegavanje krivične odgovornosti, naročito imajući u vidu jasnoću, dosljednost i međusobnu usaglašenost dokaza koje je izvela optužba, uključujući iskaze očevidaca i priloženu materijalnu dokumentaciju, koje su podržale izjave svjedoka optužbe.

Na osnovu svega navedenog, i nakon pažljivog i cjelovite analize dokaznog postupka, Sud van razumne sumnje nalazi da radnja optuženog, koja se sastoji u javnom postavljanju transparenta većih dimenzija, na kojem je jasno i nedvosmisleno prikazana fotografija Ratka Mladića, osobe pravosnažno osuđene za krivično djelo genocida, te isticanju pratećeg teksta na prometnom i lako uočljivom mjestu u javnom prostoru, predstavlja čin kojim je očigledno veličana ličnost osuđena za jedno od najtežih krivičnih djela, genocid, čime Sud nalazo da su u radnjama optuženog ispunjena sva bitna obilježja krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZ BiH.

6.2. Tačka 2. Izreke presude, koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH broj T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine

Tužilaštvo je ovom optužnicom optužilo optuženog da je počinio krivično djelo

(2) Javno odobravanje, poricanje, umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 3. KZBiH, u vezi sa Učinjenje oblika krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 1-3. KZBiH činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala iz člana 145a. stav 4. KZBiH

koje krivično djelo se optuženom stavlja na teret po Optužnici Tužilaštva BiH, br. T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine, potvrđenoj dana 26.04.2024. godine, vezano za javno postavljanje i distribucija plakata sa sadržajem "11. JUL DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE", pod bliže opisanim okolnostima, čime bi počinio prema stavu Tužilaštva krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4., u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, slijedi izlaganje razloga ove presude analizom analizom dokaznog postupka po obje optužnice.

Ovo krivično djelo, iz stava 4. u vezi sa stavom 3. člana 145a. KZBiH, čini onaj ko, između ostalih alternativno propisanih radnji, javno odobri, porekne, grubo umanji ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe lica ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe lica ili člana takve grupe, i to tako da javnosti učini dostupnim ili joj distribuirati letke, slike ili druge materijale.

Naime, kako to iz činjeničnih navoda optuženja proizlazi optuženi Pavlović Vojin je u cilju promocije skupa planiranog za dan 11.07.2023. godine, pribavio i distribuirao letke/plakate na području Bratunca i njegove okoline, te ih učinio dostupnim javnosti, a

na kojim plakatima je bio ispisan tekst: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“.

Takvim postupanjem optuženi je, prema navodima optužnice, ispunio zakonska obilježja ovog krivičnog djela, za koje krivično djelo je propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine, djelo je dakle kažnjivo kaznom zatvora od jedne do 20 godina.

Sud prvenstveno ukazuje na nesporne činjenice utvrđene tokom postupka, a to je opštepoznata činjenica, potvrđena i sadržana u pravosnažnim presudama Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju - MKSJ), koje su izvedene kao dokaz u ovom predmetu, da je na području Srebrenice počinjen zločin genocida nad bošnjačkim stanovništvom, u čijem izvršenju su učestvovala pojedine jedinice Vojske Republike Srpske, pod komandom generala Ratka Mladića kao komadanta Glavnog štaba VRS, te Radovana Karadžića kao vrhovnog komadanta VRS.

Iako se radi o općepoznatoj činjenici koja kao takva pripada domenu opšte kulture i historijske svijesti, Sud ukazuje da je činjenica počinjenog genocida u Srebrenici tokom jula 1995. godine, u ovom postupku potvrđena i na osnovu pravosnažnih presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), donesenih protiv Ratka Mladića i Radovana Karadžića (DT-24 i DT-25).

Konkretno, presudom MKSJ broj IT-09-92-T od 22.11.2017. godine, koja je potvrđena presudom MRMKS broj MICT-13-56-A od 08.06.2021. godine, general Ratko Mladić je, između ostalih krivičnih djela, oglašen krivim za krivično djelo genocida na području Srebrenice nad bošnjačkim stanovništvom. Takođe, presudom MKSJ, broj IT-95-5/18-T 24.03.2016. godine, potvrđenom presudom, broj MICT-13-55-A od 20.03.2019. godine, Radovan Karadžić je, između ostalih krivičnih djela, takođe oglašen krivim za genocid počinjen nad bošnjačkim stanovništvom na području opštine Srebrenica tokom jula 1995. godine.

Nadalje, iz navedenih presuda jasno proizlazi da Vojska Republike Srpske nije formalno oglašena krivom, niti je bila subjekt krivičnog gonjenja u okviru navedenih postupaka, za razliku od pojedinaca poput Ratka Mladića i Radovana Karadžića, koji su pravosnažno osuđeni. Međutim, tokom suđenja pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u ovim postupcima, je utvrđeno da je Vojska Republike Srpske kao vojna, oružana formacija, u potpunosti organizovana i opremljena za izvršavanje naređenja i vojnih operacija, predstavljala ključni instrument u rukama tadašnjeg političkog i vojnog vrha Republike Srpske, prvenstveno Ratka Mladića i Radovana Karadžića. U postupcima pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju je utvrđeno da je upravo ta vojna struktura, djelujući pod njihovom komandom, imala ključnu, presudnu ulogu u izvršenju genocida nad bošnjačkim stanovništvom Srebrenice u julu 1995. godine.

Iz sadržaja navedenih presuda proizlazi da se datum 11.07.1995. godine identifikuje kao početak izvršenja genocida nad bošnjačkim stanovništvom Srebrenice. Ova činjenica je odavno prepoznata kao opštepoznata i istorijski priznata činjenica, kako u domaćoj, tako i u međunarodnoj javnosti. U tom smislu, uvid u relevantne presude ima karakter formalnopravne potvrde činjenice koja je utvrđena i priznata u javnom, stručnom i naučnom domenu.

Tokom ovog postupka dokazanom se našla i optužna tvrdnja da je optuženi Vojin Pavlović, kao predsjednik udruženja Istočna Alternativa, organizovao i održao skup u centru Bratunca na dan 11.07.2023. godine, kojom prilikom je optuženi, u cilju promocije navedenog skupa, pribavio i distribuirao letke/plakate na području Bratunca, te ih učinio dostupnim javnosti, a na kojima je bio istaknut tekst: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“.

Sud ukazuje da odbrana ni u jednom momentu nije osporavala optužnu tvrdnju da je optuženi Pavlović, kao predsjednik udruženja „Istočna Alternativa“, organizovao javni skup u centru Bratunca dana 11.07.2023. godine, niti je sporio da se predmetni skup zaista i održao u večernjim satima tog dana. Takođe, odbrana nije dovela u pitanje ni činjenicu da je upravo optuženi, u svrhu promocije navedenog skupa, prethodno pribavio letke/plakate sa natpisom: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, te da je iste distribuirao, kako lično, tako i putem drugih osoba, učinivši ih dostupnim javnosti. Ni sadržaj tih letaka, ni način njihove distribucije, niti vremenski i prostorni kontekst održavanja samog skupa nisu bili predmet osporavanja od strane odbrane, a ove okolnosti dodatno su potvrđene iskazima saslušanih svjedoka i relevantnom materijalnom dokumentacijom provedenom u toku glavnog pretresa.

Tako iz sadržaja dopisa podnesenog u ime udruženja „Istočna Alternativa“ nesporno proizlazi da je optuženi Pavlović, kao predsjednik udruženja, dana 09.06.2023. godine uputio zvaničan zahtjev Policijskoj stanici Bratunac radi obezbjeđenja javnog skupa koji se planirao održati dana 11.07.2023. godine na Trgu Miloša Obilića, sa početkom u 19:30 sati, a povodom, kako je navedeno u dopisu, „*dana oslobođenja Srebrenice*“ (DT-5).

Na okolnosti vezane za održavanje skupa dana 11.07.2023. godine, kao i ulogu optuženog Vojina Pavlovića kao organizatora istog, svoje iskaze su dali policijski službenici Policijske stanice Bratunac koji su saslušani na glavnom pretresu po prijedlogu i optužbe i odbrane. Njihove izjave su u cijelosti međusobno saglasne, a temelje se na neposrednim saznanjima koja su stekli prilikom obavljanja svojih redovnih službenih dužnosti.

Tako je svjedok Brano Lazić, komandir Policijske stanice Bratunac, potvrdio je da je bio upoznat sa prijavom javnog skupa koji je udruženje „Istočna Alternativa“ planiralo održati dana 11.07.2023. godine na Trgu Miloša Obilića u Bratuncu. Svjedok je naveo da je u ime organizatora postupao optuženi Vojin Pavlović, predsjednik udruženja, koji je lično najavio održavanje skupa, te objasnio da je cilj događaja prikazivanje

dokumentarnog filma o srpskim žrtvama iz prethodnog rata, uz eventualno obraćanje javnosti.

Svjedok Pavlović Aleksandar, policijski službenik PS Bratunac, izjavio je da dana 11.07.2023. godine radio poslijepodnevnju smjenu obavljajući redovne zadatke i preventivne mjere s obzirom na održavanje komemorativnog skupa u Potočarima, te velik broj građana prisutnih u opštini Bratunac. Bio je upoznat da se istog dana održava i skup udruženja „Istočna alternativa” na trgu Miloša Obilića, iako se ne sjeća zvaničnog naziva skupa. Po naređenju pretpostavljenih akcenat patrolnog djelovanja bio je upravo na prostoru trga zbog prisustva građana, ljetnog vremena i mogućih incidenata.

Svjedok Stojanović Marko, takođe policijski službenik je u odnosu na događaj, odnosno skup od 11.07.2023. godine na centralnom trgu u Bratuncu, izjavio da je tog dana bio u službi obilaska užeg dijela grada, uključujući i trg Miloša Obilića. Naveo je da je organizator skupa bilo udruženje „Istočna alternativa”. Patrolna služba povremeno se zadržavala u blizini skupa. Svjedok je primijetio da su govor držali Vojin Pavlović i još jedno lice, koje nije imenovao.

Kako je sam optuženi na glavnom pretresu potvrdio činjenične navode optužbe da je dana 11.07.2023. godine održao skup u centru Bratunca, odnosno kako odbrana te navode nije osporavala, Sud smatra da nema potrebe detaljno navoditi sve iskaze saslušanih svjedoka koji su potvrđivali isto. Naime, s obzirom na to da su svi svjedoci, u bitnim segmentima relevantnim za ovaj dio optužbe, vrijeme, mjesto i organizatorska uloga optuženog Pavlovića, dali međusobno podudarne i saglasne iskaze, Sud zaključuje da bi njihovo pojedinačno izlaganje u ovom dijelu presude predstavljalo nepotrebno ponavljanje.

Kada je riječ o optužnoj tvrdnji koja predstavlja radnju izvršenja ovog krivičnog djela, a to je tvrdnja da je optuženi Pavlović u cilju najave skupa javno distribuirao letke/plakate sa natpisom: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, Sud nalazi da je ova tvrdnja optužbe u potpunosti dokazana.

Sud konstatuje da odbrana ovu činjenicu nije ni osporavala. Naprotiv, optuženi je u iskazu datom tokom ranijeg svjedočenja i sam potvrdio da je navedene plakate lično, ali i putem drugih osoba, učinio dostupnim javnosti.

Optuženi je tokom davanja iskaza u svojstvu svjedoka naveo da je ukupno urađeno deset plakata, od kojih je četiri do pet dao osobama u mjestu Kravica da ih zalijepe. Takođe je naveo da je nekoliko plakata dao i u mjesto Bjelovac. Kada je riječ o distribuciji plakata u Bratuncu, optuženi je naveo da je lično zalijepio najmanje tri plakata. Dva plakata je zalijepio na kiosk koji je koristio njegov rođak, uz prethodno traženu dozvolu, a jedan plakat je postavio na oglasnu tablu, za koji tvrdi da je brzo uklonjen. Dodao je i da je nakon nekoliko dana ponovo otišao u Kravicu, gdje je utvrdio da lice kojem je predao plakate iste nije zalijepilo.

Optuženi je na poseban upit jasno i nedvosmisleno potvrdio da su na plakatima, kojima je najavljivao skup bili ispisani natpisi: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“.

Osim priznanja optuženog ovih činjeničnih tvdnji, Sud svoje zaključke temelji i na dokazima izvedenim tokom postupka, kako na iskazima svjedoka koji su neposredno vidjeli predmetne plakate, tako i na materijalnim dokazima, uključujući fotodokumentaciju sačinjenu radnjom uviđaja.

Tako je svjedok V.D. potvrdio da su 11.07.2023. godine u centru Bratunca postavljeni vidljivi plakati sa natpisom „11. JULI; DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE, HVALA VOJSCI RS“, kojima je najavljen skup na trgu Miloša Obilića u 19:30. Svjedok je naveo da mu je poznato da je plakate postavio Vojin Pavlović, predsjednik udruženja Istočna alternativa, koji je i ranije postavljao slične plakate.

Svjedok E.M. je takođe na glavnom pretresu potvrdio da su 11.07. 2023. godine u strogom centru Bratunca bili vidljivi plakati sa natpisom „11. JULI; DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE, HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE, TRG MILOŠA OBILIĆA“. Svjedok je naveo da je plakate postavio Pavlović Vojin, predsjednik udruženja Istočna alternativa, i da su plakati su bili vidljivi svim prolaznicima.

I svjedok S.A. je izjavio da mu je, kao i svim stanovnicima Bratunca, poznato da se na različitim mjestima u gradu često postavljaju plakati kojima se veličaju ratni zločinci, čestitaju im rođendani, kao i plakati koji obilježavaju „oslobođenje“ Srebrenice. Također je naveo da je 11.07.2023. godine, na najteži dan za Srebrenicu i Bratunac, obilježen dan „oslobođenja“ održanim skupom u večernjim satima na centralnom trgu u Bratuncu

Sud konstatuje da su ovi svjedoci tokom glavnog pretresa potvrdili svoje iskaze iz istrage u pogledu činjenica vezanih za sam sadržaj plakata i njegovu dostupnost građanima Bratunca. Sud je ovim svjedocima u potpunosti poklonio vjeru, budući da su u svim ključnim segmentima njihovi iskazi dosljedni i usklađeni sa činjenicama koje je Sud utvrdio ocjenom i drugih dokaza.

Sud je izvršio uvid i u materijalne dokaze, tačnije Izvještaj o uviđaju Državne agencija za istrage i zaštitu, broj 16-17/1-1/23 od 26.07.2023. godine (DT-18), i prateću Fotodokumentaciju sačinjenju od strane Sektora kriminalističke policije, Policijske uprave Zvornik od 26.07.2023. godine (DT-16), a na koje okolnosti je na glavnom pretresu svoj iskaz dao i S.L., ovlašteno službeno lice Državne agencije za istrage i zaštitu.

Svjedok S.L. je na glavnom pretresu opisao svoje postupanje tokom jula 2023. godine. Tužilaštvo BiH je obavijestilo Državnu agenciju za istrage i zaštitu (SIPA) o prijavi građanke Ferise Jašarević, koja je prilikom šetnje Bratuncem uočila plakate za koje je ocijenila da upućuju na moguće počinjenje krivičnog djela. Postupajući po naredbi Tužilaštva službenici SIPA-e izvršili su pregled mjesta događaja i provjeru navoda iz prijave. Tako su svjedok S.L. i još dva policijska službenika obišli uži centar grada

Bratunca, gdje su na kiosku STR Novak, smještenom na trgu Miloša Obilića, pronašli četiri plakata. Nakon pronalaska plakata službenici su o tome obavijestili Tužilaštvo, te opisali sadržaj plakata. Po instrukciji Tužilaštva BiH izvršen je uviđaj, u prisustvu krim-tehničara Policijske uprave Zvornik, prilikom čega su fotografisani plakati i lice mjesta.

Kada je u pitanju sam sadržaj plakata, svjedok je na glavnom pretresu potvrdio sadržaj Izvještaj o uviđaju (DT-18), a u čiji se sadržaj i ovaj Sud uvijerio.

Sud je razmotrio uloženi Zapisnik o uviđaju (DT-18) te našao da u istom u dijelu "pronađeni i fiksirani tragovi" navedeno je da je na kiosku, između ostalog, " ... zalijepljen plakat, dimenzija 48x33 cm na koje se nalazi zastava Republike Srpske sa grbom kao osnovom, dok se na crvenom polju iste nalazi tekst, ispisan velikim bijelim slovima na ćirilichnom pismu "11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE". Na plavom polju, sa lijeve strane grba Republike Srpske, stoji grafika, žute boje, koja svojim izgledom podsjeća na mapu Republike Srpske, dok se na istom polju sa desne strane nalazi natpis, ispisan bijelim slovima, na ćirilichnom pismu "Trg Miliša Obilića Bratunac 19:30h". Na bijelom polju zastave-plakata, ispod grba Republike Srpske, nalazi se natpis, ispisan velikim crvenim slovima, na ćirilichnom pismu "HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE". Identičan plakat se nalazi se na desnoj bočnoj strani kioska..."

Sud je izvršio detaljan uvid i u fotodokumentaciju sačinjenu prilikom obavljanja uviđaja (DT-16) te je utvrdio da su navodi iz Izvještaja o uviđaju u potpunosti tačni i istiniti. Opis plakata naveden u izvještaju u potpunosti odgovara sadržaju i izgledu spornog plakata prikazanog na fotografijama, čime se potvrđuje vjerodostojnost i preciznost zapisnika u pogledu pronađenih tragova.

Sud prihvata iskaz svjedoka S.L., i materijalnu dokumentaciju nadležnih policijskih agencija (Izvještaj o uviđaju i Fotodokumentaciju) kao vjerodostojne i relevantne dokaze u ovom postupku.

Dakle, Sud je na osnovu dosadašnjih dokaza, nepobitno utvrdio da je optuženi Pavlović organizovao i održao skup 11.07.2023. godine, na navedenom mjestu i vremenu, i da je u tu svrhu lično ili preko drugih osoba učinio dostupnim plakate sa sadržajem „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“.

Kada je riječ o sadržaju teksta na spornim plakatima, Sud zaključuje da upotreba izraza „DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE“ u kontekstu datuma 11. juli, uz isticanje zahvalnosti Vojsci Republike Srpske, predstavlja javno odobravanje i pokušaj opravdavanja genocida, kao najtežeg oblika međunarodnog zločina. Naime, kako je to i samom optužnicom stavljeno na teret optuženom Pavloviću, ovakav tekst na plakatima je svjesna i namjerna poruka kojom je optuženi genocid počinjen u Srebrenici odobrio i pokušao opravdati.

Sud je tokom glavnog pretresa, na prijedlog Tužilaštva, kao dodatni dokaz proveo i audio-vizuelni materijal, video snimak pod nazivom „Genocid u Srebrenici: ulazak Ratka Mladića u Srebrenicu“ (DDT-3). Radi se o autentičnom dokumentarnom snimku

koji prikazuje trenutak ulaska generala Ratka Mladića, tadašnjeg komandanta Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, u Srebrenicu tokom jula 1995. godine. Na snimku je jasno vidljiva njegova izjava i ponašanje, a posebno upotreba termina i retorike koje ukazuju na to da on, kao vojni komandant, ulazak Vojske Republike Srpske u Srebrenicu tretira i predstavlja kao „oslobođenje Srebrenice“.

Kako to iz pomenutog video snimka proizlazi, general Ratko Mladić je pred kamerom TV Srbije dao izjavu u kojoj, između ostalog, govori : *“... Evo nas 11. jula 1995. godine u srpskoj Srebrenici, uoči još jednog velikog praznika srpskoj, poklanjamo srpskom narodu ovaj grad ...”* te se malo kasnije obraća ženskoj osobi koja je prethodno rekla da je iz Srebrenice sa riječima. *“... e pa neka ti je onda srećan grad..”*

Sud ističe da ove izjave generala Ratka Mladića, date prilikom ulaska u Srebrenicu 11.07.1995. godine, predstavljaju uvod u događaje koji su neposredno uslijedili, a koji su rezultirali masovnim zločinima nad bošnjačkim stanovništvom, uključujući i djelo genocida. U tom kontekstu je Sud i cijenio činjenicu da je optuženi Vojin Pavlović, na plakatima kojima je najavljivao i promovisao javni skup održan 11.07.2023. godine, koristio upravo identičnu terminologiju koju je ranije upotrijebio Ratko Mladić.

Sud nalazi da je upotrebom termina „dan oslobođenja Srebrenice“, na istom datumu i u istom geografskom prostoru obraćanja generala Ratka Mladića 1995. godine, optuženi Pavlović preuzeo i javno promovisao retoriku i narativ koji su neposredno prethodili počinjenom genocidu, na osnovu čega Sud zaključuje da je takvim ponašanjem optuženi odobrio i pokušao opravdati izvršeni zločin genocida.

Kod donošenja takvog zaključka, Sud je cijenio širi kontekst radnji koje je optuženi preduzeo u inkriminirajućem periodu. Naime, plakati sa spornom porukom su javno distribuirani i istaknuti upravo na području opštine Bratunac koja se neposredno graniči sa opštinom Srebrenica, u relativnoj blizini mjesta na kojem se svake godine na dan 11. jula tradicionalno održava komemoracija i obavlja ukop identifikovanih žrtava genocida nad Bošnjacima, iz kojeg razloga u Bratuncu upravo na dan 11.jula bude prisutan veći broj građana, uključujući porodice žrtava i preživjeli, kao i druge osobe koje dolaze da odaju počast žrtvama genocida i ukopa posmrtnih ostataka žrtava genocida.

Organizacija javnog skupa u centru Bratunca, na dan koji u kolektivnoj svijesti bošnjačkog naroda nosi posebno emotivno i simbolično značenje, budući da predstavlja dan najveće tragedije i stradanja u savremenoj historiji tog naroda, puštanje nacionalističke muzike, kao i ukupna atmosfera u kojoj je događaj održan, dodatno pojačavaju poruku koju plakati prenose.

Uzimajući sve ove okolnosti u cjelini, uključujući društveni i istorijski kontekst, izbor lokacije i datuma, sadržaj plakata, kao i činjenicu da je sve to javno učinjeno na dan kada se odvija ukop identifikovanih žrtava genocida, Sud zaključuje da je opisano postupanje optuženog kritične prilike imalo sposobnost da izazove osjećaj poniženja,

uznemirenosti i straha kod pripadnika bošnjačkog naroda, te da je moglo podstaći netrpeljivost, tenzije, odnosno mržnju i nasilje.

U konkretnom slučaju, Sud nalazi da je sadržaj poruka koje je optuženi javno izložio i promovisao putem plakata uključujući poruke tipa „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, jasno usmjeren protiv bošnjačkog naroda, odnosno protiv žrtava genocida koji je, prema pravosnažnim presudama domaćih i međunarodnih sudova, počinjen upravo nad pripadnicima te nacionalne grupe.

Teza odbrane da je predmetni skup bio kratkog trajanja, slabo posjećen, te da muzika koja je puštana sa bine nije mogla doprijeti do svjedoka koji su na glavnom pretresu svjedočili o emitovanju nacionalističke muzike, po ocjeni Suda nije osnovana niti održiva. Odbrana je ove navode nastojala potkrijepiti iskazima svjedoka koji su lično prisustvovali predmetnom skupu, i to po pozivu optuženog Pavlović Vojina, te su na glavnom pretresu zaista potvrdili njegovu tvrdnju da je skup bio slabo posjećen.

Tako je svjedok Cvijetinović Momčilo izjavio da je na skupu, koji je organizovalo udruženje "Istočna alternativa", bilo više slučajnih prolaznika nego stvarnih učesnika, te da je odziv bio izuzetno slab.

Slično tome, i svjedok Novaković Petar, koji je na dan skupa obavljao dužnost redara, naveo je da se na licu mjesta okupilo između 10 do 15 osoba, uključujući i same redare. Svjedok je naveo i da muzika sa skupa nije bila glasna, te da se nije mogla čuti ni do kafića „Flamingo“, udaljenog oko 30 metara, a kamoli do semafora i zgrade općine. Naglasio je da su svi okolni kafići imali vlastitu muziku, što je dodatno onemogućavalo da se muzika sa skupa čuje.

Na identičan način broj prisutnih opisao je i svjedok Jovanović Miloje koji je također naveo da se skupu odazvalo svega oko 15 ljudi. Svjedok je takođe naveo da se muzika sa bine nije mogla čuti u kafićima u centru Bratunca, čak ni na udaljenosti od 100 metara, jer svaki lokal ima svoju muziku. Dodao je da je bina bila uvučena i zaklonjena drvećem i zelenilom, zbog čega je skup bio teško vidljiv i čujan.

Svjedok odbrane Nedić Aleksandar izjavio je da prema njegovom ličnom opažanju i procjeni, nije postojala ni teoretska mogućnost da se muzika sa bine mogla čuti do lokalnih kafića. Kao razloge za to naveo je postojanje više tzv. zvučnih barijera, uključujući prirodne prepreke poput drveća i zelenila, kao i činjenicu da su ugostiteljski objekti u tom dijelu grada puštali vlastitu muziku, što je dodatno umanjivalo zvuk sa bine.

Sud, čak i uz prihvatanje tvrdnje da je broj prisutnih bio manji od očekivanog, nalazi da ta okolnost ne umanjuje činjenicu da je skup zaista održan, da mu je prethodila javna najava putem spornih plakata i poziv građanima da prisustvuju, te da se isti odvijao u centru Bratunca na javnoj površini, u večernjim satima, u prisustvu organizovanog ozvučenja i pratećih sadržaja. Za Sud je pri donošenju zaključka o značaju skupa u

širem kontekstu djela koje se optuženom stavlja na teret, bilo od ključne važnosti to što je skup bio javan, što je održan upravo dana 11. jula, datuma prepoznatog kao dan komemoracije žrtvama genocida u Srebrenici, te što se odvijao u neposrednoj blizini tog mjesta, u gradu Bratuncu, čime je bio vidljiv i dostupan svakom građaninu koji se u tom trenutku nalazio na području grada.

Nadalje, Sud nalazi da, iako muzika sa bine možda nije bila izuzetno glasna, bila je dovoljno čujna da su je svjedoci optužbe, koji su se u tom trenutku nalazili u neposrednoj blizini mjesta održavanja skupa, jasno čuli i prepoznali njen sadržaj. Stoga Sud ne prihvata tvrdnje odbrane da se muzika nije mogla čuti izvan neposrednog prostora bine, jer izvedeni dokazi, uključujući iskaze oštećenih svjedoka, ukazuju na suprotno.

Tako je svjedok V.D. izjavio je da se 11.07.2023. godine, nakon prisustva kolektivnom ukopu žrtava genocida u Potočarima, nalazio u Bratuncu u kafiću „Flamingo“, u neposrednoj blizini skupa organizovanog od strane udruženja „Istočna alternativa“. Svjedok je nadalje naveo i da je bio prisutan na početku skupa, ali da ga je napustio prije kraja jer se osjećao iziritiranim. Prema njegovim riječima, poruka skupa bila je da nije počinjen genocid nad Bošnjacima 1995. godine. Tom prilikom čuo je govor optuženog Pavlović Vojina i puštanje muzičkog sadržaja, uključujući pjesmu „Siđi Rašo“ i druge, kojih se ne može tačno sjetiti.

Svjedok S.A. je takođe izjavio da je skup pratio nekoliko minuta sa udaljenosti i da je slušajući puštene pjesme, prepoznao pjesmu „Radovane, siđi sa planine“.

Svjedok E.M. je izjavio da je nakon kolektivnog ukopa u Potočarima, budući da mu brat živi i radi u centru grada, došao kod njega u aščinicu „Korzo“, koja se nalazi u centru Bratunca. Tamo su sjedili do kasnih popodnevni sati, kada je neko spomenuo da se nešto dešava u centru. Izlaskom van vidio je skup i čuo da se radi o promociji koju je organizovao Pavlović Vojin. Prisustvovao je dijelu skupa, uključujući govor Pavlović Vojina i prikazivanje filma, a skup je okupio oko 50 osoba, uz prolaznike. Muzika je, prema njegovom sjećanju bila „Marš na Drinu“.

Sud ovim svjedocima poklanja punu vjeru, smatrajući njihove iskaze vjerodostojnima, dosljednima i usaglašenima u ključnim činjenicama vezanim za održavanje skupa i sadržaj koji je tokom njega prezentiran.

Sud nalazi bitnim istaći, posebno imajući u vidu navode odbrane u pogledu svrhe održavanja skupa, da je organizovanje skupa bilo u cilju odavanja počasti žrtvama srpskog naroda sa područja Srebrenice, Bratunca i okolnih mjesta iz proteklog rata u BiH. Prema ocjeni Suda, sama aktivnost odavanja počasti žrtvama u ovom slučaju nije protivpravna i ne stavlja se na teret optuženom. Sud, iz poštovanja prema svim žrtvama, jasno naglašava da se optuženi ne tereti za održavanje skupa kao takvog, već za širi kontekst i sadržaj tog skupa posebno zbog elemenata koji su proizašli iz poruka koje su javno istaknute i distribuirane povodom održanog skupa, a koje su usmjerene na negiranje genocida i odobravanje ratnih zločina nad Bošnjacima.

Odbrana je, između ostalog, isticala da je skup protekao mirno, bez incidenata, te da je održan na dostojanstven način, što su potvrdili i neki svjedoci. Međutim, Sud naglašava, u skladu sa zakonskom normom i njenim tumačenjem, da za ostvarenje bitnih obilježja ovog krivičnog djela nije potrebno da do stvarnih posljedica nasilja ili mržnje zaista dođe ili da budu objektivizirane. Dovoljno je da preduzete radnje, objektivno posmatrano, imaju potencijal da izazovu ili potaknu nasilje ili mržnju usmjerenu prema određenoj grupi, u ovom slučaju prema pripadnicima bošnjačkog naroda. Stoga Sud zaključuje, da nepostojanje incidenata ne isključuje odgovornost optuženog jer su njegove radnje imale takav potencijal.

U tom smislu Sud je ponovo cijenio iskaze svjedoka V.D., E.M. i S.A. koji su neposredno bili prisutni u Bratuncu u momentu kada se pomenuti skup održavao, koji su lično imali priliku vidjeti plakate koji su najavljivali održavanje skupa sa spornom ispisanom porukom o 11. julu kao danu "oslobođenja Srebrenice", koji su čuli muziku koja je puštana sa razglasa a koja je imala nacionalističke konotacije.

Tako je svjedok V.D. koji je genocidu izgubio 54 člana šire porodice, posvjedočio da je cjelokupni događaj kod njega izazvao jak osjećaj uznemirenosti, da je zbog toga i razgovarao sa policijskim službenikom kojem je pokušao skrenuti pažnju na posljedice takvog događaja po povratnike bošnjačke nacionalnosti. I Svjedok S.A. je u svom iskazu u odnosu na ovaj događaj naveo da je bio u nevjerici da se u Bratuncu na dan kolektivnog ukopa žrtava genocida održava skup takve prirode, da se zbog toga osjećao ugroženo. Na isto način je i svjedok E.M. doživio ograničavanje javnog skupa, plakate i prateću nacionalističku muziku, smatrajući da takvo ponašanje jako uvrijedljivo prema bošnjačkom narodu.

O tome kakve je posljedice održani skup u njegovom širem smislu i značenju imao po pripadnike bošnjačkog naroda, posebno sadržaj teksta na plakatima, govore iskazi svjedoka koji nisu lično prisustvovali skupu, ali su bili upoznati da sadržajem teksta na plakatima, koji su posjedovali da je veliki broj Bošnjaka na tom području bio uznemiren tim događajem, iskazujući strah i ugroženost.

Tako je svjedokinja H.R. iz Bratunca, inače članica udruženja "Naše sjećanje", izjavila da je 11.07.2023. godine bila kod kuće kada su uslijedili telefonski pozivi više povratnika sa informacijama da se u Bratuncu održava skup koji je organizovao Pavlović Vojin, a tokom kojeg su puštane nacionalističke pjesme i prikazivan film koji je sugerisao obilježavanje „oslobođenja Srebrenice i Bratunca”. Svjedokinja je istakla da je ova situacija u njoj izazvala snažne emocionalne reakcije, s obzirom na lične tragedije koje je pretrpjela tokom rata, gubitak kćerke i supruga, te članova šire porodice. Kao ... navela je da joj je važno pružati podršku povratničkoj zajednici, ali da je zbog održavanja skupa i njegove poruke osjećala veliku zabrinutost i uznemirenost, budući da su takve aktivnosti izazivale ponovna sjećanja na strahote rata i postavljale pitanje mogućeg ponavljanja prošlih događaja.

Svjedok E.R.1., zaposlenik u Opštini Bratunac koji je po prirodi posla u redovnom kontaktu sa građanima Bratunca, izjavio je da je bio informisan o održavanju javnog skupa dana 11.07.2023. godine na trgu u Bratuncu, iako mu nije prisustvovao. Nakon događaja, građani bošnjačke nacionalnosti su mu se obraćali s pitanjima i izražavali uznemirenost zbog sadržaja skupa. Svjedok je naveo da se lično osjećao teško zbog održavanja takvog događaja, te je izjavio da održavanje takvog skupa ne doprinosi pomirenju među narodima u Bratuncu, već dodatno otvara i produbljuje rane bošnjačkog stanovništva. Posebno je naglasio da su starije osobe, roditelji žrtava, dodatno pogođene, te da mnogi razmišljaju o napuštanju Bratunca. Po njegovom mišljenju, ovakvi događaji mogu predstavljati oblik indirektnog pritiska i imaju potencijal da doprinesu daljem iseljavanju bošnjačke populacije. Svjedok je potvrdio da su mu se građani obraćali u pokušaju da preko njega reaguju.

Sud iskaze svjedoka H.R. i E.R.1. nije cijenio u pogledu neposrednih zapažanja samog održavanja skupa, s obzirom na to da mu nisu lično prisustvovali, već isključivo u kontekstu posljedica koje je predmetni događaj proizveo među bošnjačkim stanovništvom Bratunca. Naime, s obzirom na društveni status i poslove koje obavljaju, navedeni svjedoci su bili osobe kojima su se brojni građani bošnjačke nacionalnosti spontano obraćali povodom skupa održanog 11.07.2023. godine, izražavajući osjećaje uznemirenosti, straha i povrijeđenosti zbog održavanja skupa sa spornim sadržajem upravo na dan kolektivnog ukopa žrtava genocida. Stoga Sud njihove iskaze cijeni kao relevantne u pogledu potvrđivanja šireg društvenog konteksta i emocionalnog uticaja koji je predmetni skup imao na bošnjačke povratnike u Bratuncu, uključujući i svjedoke lično.

Sud posebno ističe da su svi ovi svjedoci pripadnici bošnjačke nacionalnosti, odnosno naroda nad kojim je počinjen genocid. Njihovi iskazi jasno pokazuju duboku emotivnu i psihološku bol izazvanu održavanjem spornog skupa upravo na dan i u trenutku kolektivne dženaze žrtava genocida u Potočarima, događaja koji nosi izuzetnu simboličku i moralnu težinu za bošnjačku zajednicu. Ovakve okolnosti dodatno potvrđuju koliko su radnje optuženog bile provokativne, uvredljive i potencijalno opasne za mir i osjećaj sigurnosti povratničke bošnjačke populacije. Cjelokupni događaj, posebno sadržaj teksta na plakatima, je kod ovih svjedoka koji su u genocidu izgubili mnogobrojne članove porodica, nesporno izazvao jaku uznemirenost i strah, jer saglasno navode kako su se u tim trenucima osjećali ugroženo, te da im je bilo teško za prihvatiti da se skup sa takvom konotacijom odobrava od strane opštinske vlasti i policije upravo na dan 11. juli, zbog čega su se osjećali nezaštićeno, te se tako podsjetili na strahote koje su kao Bošnjaci sa tog područja doživjeli tokom jula 1995. godine.

Sud nalazi da je cjelokupan skup, počevši od njegove najave, pa do isticanja i distribucije spornih plakata i drugih pratećih sadržaja, prepoznat kao potencijalno rizičan događaj koji bi mogao izazvati nacionalnu i vjersku mržnju, pa čak i dovesti do incidenata. Ovakav zaključak Suda proizlazi iz činjenice da je neposredno uoči održavanja spornog skupa komandir Policijske stanice Bratunac lično obavio razgovor s optuženim Pavlovićem. Tom prilikom, optuženi je kao formalni organizator skupa

zvanično upozoren da će snositi punu odgovornost za eventualne incidente tokom njegovog trajanja.

Sud je iz iskaza svjedoka komandira Policijske stanice Bratunac, Lazić Brane, zaključio da su i policijski organi bili svjesni osjetljivosti vremenskog konteksta održavanja navedenog skupa, budući da se on odvijao na sam dan komemoracije žrtvama genocida u Srebrenici koja se tradicionalno održava u Potočarima, te da su svi tehnički, materijalni i ljudski resursi Policijske stanice Bratunac, kao i drugih organizacionih jedinica, bili usmjereni na obezbjeđenje komemorativnog skupa u Potočarima, ali da su i pored tih obaveza policijski službenici bili prisutni na trgu u vrijeme održavanja skupa u cilju nadzora.

Na osnovu svega prethodno navedenog, te nakon pažljive i sveobuhvatne ocjene cjelokupnog dokaznog materijala, Sud je van razumne sumnje utvrdio da su radnje optuženog, koje se ogledaju u javnom postavljanju transparenata sa sadržajem: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE”, a koje su bile neposredno povezane sa organizacijom i održavanjem javnog skupa dana 11.07.2023. godine, imale za cilj odobravanje i pokušaj opravdanja zločina genocida koji je pravosnažno utvrđen presudama međunarodnih sudova. Sud je našao da je predmetnim postupanjem optuženi izrazio svoj odnos prema zločinu genocida koji je počinjen nad bošnjačkim stanovništvom Srebrenice, te da je takvo njegovo djelovanje nedvosmisleno bilo usmjereno protiv bošnjačkog naroda.

Takođe, Sud je našao da su, uzimajući u obzir sve okolnosti pod kojima je došlo do predmetnih radnji, uključujući vrijeme, mjesto i simbolički kontekst, postupci optuženog objektivno bili takvi da su mogli izazvati nasilje, mržnju ili netrpeljivost prema bošnjačkom narodu. Imajući u vidu sve prethodno utvrđeno, Sud je zaključio da su u radnjama optuženog ostvarena sva bitna obilježja krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH.

6.3. Zaključno

Obrana je, u odnosu na krivična djela iz obje optužnice, predložila Sudu da donese oslobađajuću presudu u skladu s odredbom člana 284. tačka a) ZKPBiH, kojom bi se optuženi Pavlović Vojin oslobodio od optužbe, uz tvrdnju da djela koja mu se stavljaju na teret nisu propisana zakonom kao krivična djela.

Obrana je iznijela stav da krivično *djelo „Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti“* iz člana 145a. Krivičnog zakona BiH, koje je u pravni poredak BiH uvedeno odlukom Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu ne može imati pravnu snagu jer ga nije donijela Parlamentarna skupština BiH, koja je jedina po Ustavu BiH nadležna da donosi zakone, uključujući i krivične. Shodno tome, obrana smatra da zakonodavna ovlaštenja Visokog predstavnika nisu ustavno zasnovana i da ne mogu proizvoditi pravno obavezujuće posljedice, te da samim tim član 145a. KZ

BiH, uveden odlukom Visokog predstavnika u krivično zakonodavstvo, ne može predstavljati valjanu osnovu za krivičnu odgovornost.

S tim u vezi Sud ističe da iz odluke Ustavnog suda Bosne Hercegovine, broj U-27/22 od 23.03.2023. godine, jasno proizlazi da Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, u skladu sa svojim mandatom definisanim Aneksom X Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum), relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija te zaključcima tzv. Bonske konferencije iz 1997. godine (Bonske ovlasti), ima pravo da interveniše u zakonodavni i institucionalni poredak Bosne i Hercegovine, kada procijeni da je to neophodno za provedbu mira i stabilnosti:

“U pogledu nadležnosti visokog predstavnika da donosi zakone, te nadležnosti Ustavnog suda da odlučuje o saglasnosti tih zakona s Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je već ranije izrazio svoj stav da ovlaštenja visokog predstavnika proizlaze iz Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma, relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i Bonske deklaracije, te da ta ovlaštenja nisu podložna kontroli Ustavnog suda, kao ni vršenje tih ovlaštenja. Međutim, kada visoki predstavnik intervenira u pravni sistem Bosne i Hercegovine, supstituirajući domaće vlasti, tada djeluje kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakoni koje donosi su prirode domaćih zakona te se moraju smatrati zakonima Bosne i Hercegovine, čija je saglasnost s Ustavom Bosne i Hercegovine podložna kontroli Ustavnog suda (vidjeti: Ustavni sud, Odluka broj U 9/00 od 3. novembra 2000. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 1/01, Odluka broj U 16/00 od 2. Februara, Predmet broj U-27/22 43, Odluka o dopustivosti i meritumu 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 13/01 i Odluka broj U 25/00 od 23. marta 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 17/01, Odluka Ustavnog suda BiH broj U-27/22 od 23.03.2025.godine, par. 72.)

Ustavni sud BiH je u odluci, broj U-15/21 od 14.07.2022. godine, koja odluka se indirektno odnosi upravo i na Zakon o dopuni Krivičnog zakona BiH koji je po Odluci Visokog predstavnika uveden član 145a. KZBiH, potvrdio ranije istaknut stav iz odluke, broj U 9/00 od 3.11.2000. godine kada je ispitivao ustavnost Zakona o državnoj graničnoj službi koji je takođe donio Visoki predstavnik, da Visoki predstavnik ima ovlaštenje da zamijeni domaće institucije vlasti, odnosno da donosi akte koji imaju pravni karakter zakona Bosne i Hercegovine. U takvim slučajevima, kako to navodi Ustavni sud BiH, Visoki predstavnik ne djeluje kao međunarodna institucija van sistema, već u okviru pravnog poretka Bosne i Hercegovine, preuzimajući nadležnosti domaćih zakonodavnih vlasti kad one ne mogu ili ne žele postupiti u skladu s obavezama iz mirovnog sporazuma:

“Razmatranje ovlaštenja visokog predstavnika da donosi zakone, kao i pravnu prirodu i status takvih zakona Ustavni sud je prvi put razmatrao u Odluci broj U 9/00 od 3. novembra 2000. godine kada je ispitivao ustavnost Zakona o državnoj graničnoj službi, a takve se prakse dosljedno držao i u svim ostalim odlukama koje su sadržavale iste ili slične prigovore kao u konkretnom slučaju (vidjeti: Ustavni sud, Odluka broj U 9/00 od 3. novembra 2000. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 1/01, Odluka

broj U 16/00 od 2. februara 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 13/01, Odluka broj U 25/00 od 23. marta 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 17/01 i U 26/01 od 28. septembra 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku“ broj 4/02). Stoga, u odnosu na prigovore iz odgovora na zahtjev koji se odnose na ovlaštenje visokog predstavnika da donosi zakone, kao i ostale prigovore u vezi s tim pitanjem, Ustavni sud se poziva na svoju praksu iz Odluke broj U 9/00 (tačke 5. i 6) kako slijedi:

“5. Zakon o državnoj graničnoj službi je nametnuo visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini 13. januara 2000. godine, nakon što Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine nije usvojila Nacrt zakona koji je 24. novembra 1999. godine predložilo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Uzimajući u obzir sveukupnu situaciju u Bosni i Hercegovini, pravni status visokog predstavnika kao predstavnika međunarodne zajednice nije izuzetak, već su slične funkcije poznate iz drugih zemalja u specijalnim političkim okolnostima. Relevantni primjeri su mandati pod režimom Društva naroda, i, u nekim pogledima, Njemačka i Austrija nakon Drugog svjetskog rata. Iako priznate kao suverene, dotične države su bile podvrgnute međunarodnom nadzoru, a strane vlasti su djelovale u tim državama u ime međunarodne zajednice, supstituirajući se za domaće vlasti. Akti koje su donosile međunarodne vlasti su često bivali donošeni u ime država pod kontrolom. Predmet broj U 15/21 13 Odluka o dopustivosti i meritumu. Takva situacija se svodi na neku vrstu funkcionalne dualnosti: jedna vlast jednog pravnog sistema intervenira u drugom pravnom sistemu, čime njene funkcije postaju dualne. Isto vrijedi i za visokog predstavnika: međunarodna zajednica mu je povjerila posebne ovlasti i njegov mandat je međunarodnog karaktera. U konkretnom slučaju, visoki predstavnik – čije ovlasti koje proizlaze iz Aneksa 10. Općeg okvirnog sporazuma, relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i Bonske deklaracije, nisu podložne kontroli Ustavnog suda, kao ni vršenje tih ovlasti – intervenirao je u pravni sistem Bosne i Hercegovine, supstituirajući domaće vlasti. U tom pogledu, on je, stoga, djelovao kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakon koji je on donio je prirode domaćeg zakona te se mora smatrati zakonom Bosne i Hercegovine.

6. Stoga, bez obzira na prirodu ovlasti dodijeljenih visokom predstavniku Aneksom 10. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, činjenica da je Zakon o državnoj graničnoj službi donio visoki predstavnik, a ne Parlamentarna skupština, ne mijenja njegov status zakona, ni u njegovoj formi, budući da je ovaj zakon objavljen kao takav u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ 26. januara 2000. godine („Službeni glasnik“ br. 2/2000), kao ni u njegovoj suštini, koja se, bio on ili ne u saglasnosti sa Ustavom, tiče sfere koja potpada pod zakonodavnu nadležnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine prema članu IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Parlamentarna skupština je slobodna da mijenja čitav tekst ili dio teksta ovog zakona u budućnosti, pod pretpostavkom da se ispoštuje odgovarajuća procedura.”

Dakle, nesporno je da je i u konkretnom slučaju, donošenjem Zakona o dopuni Krivičnog zakona BiH, visoki predstavnik supstituirao domaće vlasti, u konkretnom slučaju Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine, a zakon koji je donio ima

prirodu domaćeg zakona i smatra se zakonom Bosne i Hercegovine.” (Odluka Ustavnog suda BiH broj U-15/21 od 14.07.2022.godine, par. 27.-28.)

Kako je to jasno i detaljno obrazloženo u navedenim odlukama Ustavnog suda BiH, donošenjem odluke o donošenju Zakona kojim se donosi Zakon o dopuni Krivičnog zakona BiH, Visoki predstavnik djeluje kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakon koji donosi je prirode domaćeg zakona, te se mora smatrati zakonom Bosne i Hercegovine.

Kada su u pitanju odluke Ustavnog suda BiH ovaj Sud ističe da odluke Ustavnog suda BiH imaju poseban pravni karakter u ustavno pravnom poretku države. One su konačne, što znači da protiv njih ne postoji pravo žalbe niti bilo koji drugi redovni ili vanredni pravni lijek. Nadalje, odluke Ustavnog suda BiH su obavezujuće što znači da ih moraju poštovati svi organi vlasti na svim nivoima, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, kao i pojedinci i pravna lica. Ovakav pravni status odluka Ustavnog suda BiH potvrđuje njegovu ulogu kao vrhovnog tumača Ustava BiH i garanta zaštite ustavnosti i ljudskih prava. Poštovanje i izvršavanje njegovih odluka nije stvar diskrecije, već ustavna i zakonska obaveza, čije nepoštovanje povlači pravne i institucionalne posljedice.

Sud takođe u ovom dijelu ističe da je Zakon o dopuni Krivičnog zakona BiH, objavljen u „Službenom glasniku BiH”, broj 46/21, čime se ostvarila i njegova pravna valjanost, obavezujući karakter i direktna primjenjivost u domaćem pravnom sistemu.

Ovaj Sud zaključuje da je Zakon o dopuni Krivičnog zakona BiH, koji je donio Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, kojim je uveden član 145a. KZ BiH, ima status važećeg zakona Bosne i Hercegovine, pozitivnog propisa koji proizvodi sve pravne posljedice kao da je usvojen od strane Parlamentarne skupštine BiH.

Zaključno, Sud posebno ističe da je primjena Krivičnog zakona o zabrani negiranja genocida kojeg je donio Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, utemeljena ne samo na njegovim pravnim ovlaštenjima, već i na njegovom međunarodnom legitimitetu kao visokog predstavnika međunarodne zajednice za provedbu mira u Bosni i Hercegovini. Funkcija Visokog predstavnika uspostavljena je Aneksom 10 Dejtonskog mirovnog sporazuma, kojeg su potpisale sve strane u sukobu, te dodatno potvrđena kroz kontinuiranu podršku Vijeća za implementaciju mira (PIC), uključujući većinu demokratskih država članica Ujedinjenih nacija. Imenovanje trenutnog Visokog predstavnika, iako osporavano od strane određenih političkih aktera, uživa široko međunarodno priznanje i potporu ključnih država garanata Dejtonskog sporazuma, uključujući Sjedinjene Američke Države, Njemačku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Evropsku uniju. U tom kontekstu, Sud podsjeća da legitimnost međunarodnih aktera ne proizlazi isključivo iz formalne potvrde, već i iz njihove funkcionalne uloge, međunarodne podrške, te prihvaćenosti među većinom subjekata međunarodnog prava. Stoga Sud smatra da se ne može dovoditi u pitanje pravna valjanost, niti politička opravdanost zakona koji je Visoki predstavnik donio s ciljem očuvanja mira, sprječavanja revizionizma i zaštite temeljnih vrijednosti pravde i istine. Primjena ovog zakona, u konkretnom slučaju,

predstavlja neophodnu mjeru u odbrani dostojanstva žrtava i očuvanju demokratskog poretka u Bosni i Hercegovini.

Dakle, prigovor odbrane da zakon nije usvojen putem Parlamentarne skupštine BiH, što ovaj Sud ne spori, ne može dovesti u pitanje ustavnost zakona, niti spriječiti njegovu primjenu. Praksa Ustavnog suda BiH jasno potvrđuje da su zakoni koje donese Visoki predstavnik dio pozitivnog prava Bosne i Hercegovine i imaju jednak pravni učinak kao da su usvojeni od strane domaćih zakonodavnih tijela.

Nadalje, u završnom izlaganju odbrana je iznijela stav da, čak i pod pretpostavkom da je predmetno krivično djelo iz člana 145.a Krivično zakona BiH propisano od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, optuženi, po stavu odbrane, nije ostvario zakonska obilježja krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret, te da zbog toga ne može biti oglašen krivim.

Kada je riječ o prvoj optužnici Tužilaštva BiH od 22.01.2024. godine, potvrđenoj 30.01.2024. godine i izmijenjenoj 24.03.2025. godine, kojom se optuženom Pavlović Vojinu stavlja na teret da je na području opštine Bratunac, koja graniči sa opštinom Srebrenica, u vrijeme i pod okolnostima bliže opisanim u optužnici, postavio transparent sa likom bivšeg komandanta Vojske Republike Srpske, generala Ratka Mladića, uz lik Milorada Dodika, predsjednika Republike Srpske, te ispisanom porukom: „SREĆAN ROĐENDAN, ŽIVI I ZDRAVI BILI“, odbrana tvrdi da se, čak i pod pretpostavkom da je tačno da je lik Ratka Mladića bio prikazan, radilo isključivo o rođendanskoj čestitki, a ne o aktu glorifikacije pravosnažno osuđenog za krivično djelo genocida.

Stav odbrane jeste da bi se eventualna glorifikacija takvog lica mogla pravno kvalifikovati kao krivično djelo samo u slučaju kada bi sadržaj poruke na transparentu uključivao izraze poput, primjera radi: „*Živio heroj Mladić*“, „*Živio junak Mladić*“, „*Mladiću, veliki ratniče, srećan ti rođendan*“ ili slične poruke koje eksplicitno uzdižu ili veličaju pomenuto lice. Budući da takvih izraza nema, odbrana smatra da sam čin čestitanja rođendana, praćen neutralnom porukom želje za zdravlje i dug život, ne može predstavljati radnju glorifikacije, niti ispunjava bitna obilježja krivičnog djela iz člana 145a. stav 6. KZBiH.

Postavljanjem slike Milorada Dodika, predsjednika Republike Srpske i najvišeg političkog predstavnika entiteta, pored ratnog zločinca na istom transparentu s natpisom "Srećan rođendan – živi i zdravi bili", implicitno se povezuje aktuelna vlast s naslijeđem vojnog i političkog rukovodstva koje je presuđeno za genocid, te šalje poruka da je zločin bio opravdan, legitiman ili čak slavan čin u kontinuitetu državnog ili političkog identiteta Republike Srpske. To je, dakle, revizionistički čin, koji pokušava izjednačiti ratnog zločinca s legalnim predstavnikom naroda, sugerirajući moralnu i političku jednakost između njih dvojice. Ako predsjednik entiteta stoji simbolički rame uz rame s osobom osuđenom za genocid stvara se slika da zločin nije devijacija, već temeljni dio identiteta entiteta, time se zločinu daje institucionalni legitimitet, što je direktno suprotno svim načelima vladavine prava i postkonfliktnog pomirenja, implicira

se da današnja vlast nasljeđuje, baštini i brani vrijednosti osoba koje su osuđene za najteže međunarodne zločine.

Za preživjele žrtve genocida i porodice ubijenih, takav transparent je poniženje i ismijavanje njihove patnje, negiranje sudski utvrđenih činjenica, simbolička prijetnja, jer se glorifikacijom zločinaca šalje poruka da su spremni ponoviti ili opravdati slična djela. To dodatno otežava suživot, narušava osjećaj sigurnosti među povratnicima i destabilizira međunacionalne odnose.

Ukoliko se aktualni predsjednik jedne teritorijalne jedinice pojavljuje (pa makar i simbolički) u kontekstu glorifikacije presuđenog zločinca time se nesumnjivo kompromituje institucija predsjednika, šalje se signal da zakoni ne vrijede jednako za sve, odnosno da politički lideri mogu iznad zakona otvoreno podržavati zločince, podstiče se kultura nekažnjivosti, umjesto izgradnje kulture odgovornosti i suočavanja s prošlošću. Transparent s takvom porukom narušava međunarodni ugled BiH, posebno u odnosima s EU, UN-om i međunarodnim sudovima, može biti korišten kao dokaz nedostatka političke volje da se poštuju međunarodne presude i principi pomirenja, potencijalno aktivira mehanizme nadzora i reakcije međunarodne zajednice. Dakle, postavljanje transparenta na kojem su, uz lik pravosnažno osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića, istaknuti i lik aktuelnog predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika, nosi jasnu i nedvosmislenu poruku povezivanja državnog vrha entiteta sa glorifikacijom genocida i ratnih zločina. Time se ne samo negira pravosnažno utvrđena činjenica genocida nad Bošnjacima u Srebrenici, već se i institucionalno daje legitimitet licima osuđenim za najteža kršenja ljudskih prava i međunarodnog prava. Ovakav čin predstavlja svjesno širenje nacionalne, vjerske i rasne mržnje, razdora i netrpeljivosti, te ozbiljno ugrožava sigurnost, dostojanstvo i miran suživot svih građana, posebno povratnika bošnjačke nacionalnosti na području općina Bratunac i Srebrenica. Stoga, ovakvo djelovanje opravdano podleže sankcijama propisanim člankom 145a. stav 6. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Kada je riječ o drugoj optužnici Tužilaštva BiH od 23.04.2024. godine, potvrđenoj dana 26.04.2024. godine, kojom se optuženom stavlja na teret da je, u određeno vrijeme i pod okolnostima detaljno opisanim u optužnici, na području Opštine Bratunac – koja graniči sa Opštinom Srebrenica, postavljao plakate sa natpisom: „11. JUL, DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE; HVALA VOJSCI REPUBLIKE SRPSKE“, odbrana je iznijela stav da takvim postupanjem nije ostvareno krivično djelo odobravanja ili negiranja genocida, u smislu člana 145a. stav 3. KZBiH.

Prema stavu odbrane, navedeno djelo se može ostvariti isključivo izričitim i nedvosmislenim radnjama kojima se javno negira postojanje genocida ili odobrava izvršenje tog zločina. U konkretnom slučaju, kako ističe odbrana, predmetni tekst sa plakata ne sadrži ni jednu riječ kojom bi se negiralo postojanje presude, ne pominje termin „genocid“, niti se na bilo koji način referiše na počinioce ili presude u kojima je utvrđeno izvršenje genocida. Odbrana smatra da sadržaj plakata ne predstavlja izričito odobravanje, niti negiranje genocida u pravnom smislu, te da kao takav ne može

ispunjavati zakonska obilježja krivičnog djela iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ BiH.

Dakle, stav je odbrane za obje optužnice Tužilaštva BiH, da nije dokazano da je optuženi preduzeo radnje kojim bi izričito i nedvosmisleno veličao lice pravosnažno osuđeno za krivično djelo genocid, niti je dokazano da je preduzeo radnje kojim bi izričito i nedvosmisleno odobrio ili negirao djelo genocida u Srebrenici.

Konačno, tvrdnja je odbrane, da optuženi preduzetim radnjama postavljanja pomenutih transparenta nije imao namjeru da veliča lice pravosnažno osuđeno za krivično djelo genocida, niti je imao namjeru da odobri ili negira djelo genocida u Srebrenici, niti je imao namjeru potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv bošnjačkog naroda ili pojedinog pripadnika bošnjačkog naroda, naglašavajući da je u dobrim odnosima sa pripadnicima bošnjačkog naroda u Bratuncu, pa kako pored nedokazanih objektivnih elemenata krivičnih djela nisu dokazani i subjektivni elementi, umišljaj i namjera optuženog, to Sud treba donijeti oslobađajuću presudu iz odredbe člana 284. ZKP BiH, iz stava c) jer nije dokazano da je optuženi učinio krivična djela za koje se optužuje.

Prvenstveno, Sud naglašava da se suprotno tvrdnjama odbrane, za postojanje krivičnog djela iz stava 6. člana 145a. KZ BiH ne zahtjeva izričito veličanje ratne zločince, niti se za postojanje krivičnog djela iz stava 4., u vezi sa stavom 3. člana 145a. KZ BiH, zahtjeva izričito odobravanje ili negiranje genocida. Ključno za ostvarenje bitnih obilježja ovih krivičnih djela jeste objektivna sposobnost konkretnog izraza, poruke ili radnje da, sagledana u svom ukupnom značenju i kontekstu, predstavlja čin veličanja ratnih zločinaca, odnosno negiranja ili odobravanja genocida, na način kojim se potencijalno izaziva, podstiče ili širi mržnja, nasilje ili netrpeljivost u javnosti.

Sadržaj transparenta postavljenog 10.03.2023. godine i sadržaj plakata kojim se najavljuje skup u Bratuncu 11.07.2023. godine, te korištenje termina '*Dan oslobođenja Srebrenice*' za datum 11. juli kada je započet genocid nad bošnjačkim narodom na području Srebrenice, predstavljaju simboličku rehabilitaciju zločina i zločinaca, poruku kojom se genocid slavodobitno poriče, istovremeno veliča. Takve poruke proizvode konkretne društvene posljedice: normalizaciju nasilja, produbljivanje etničkih podjela i obesmišljavanje pravosnažno utvrđenih činjenica. U ovom slučaju, poruke koje su javno postavljene na teritoriji Bratunca, u neposrednog blizini Srebrenice, imaju višestruku težinu.

Prvo, geografska blizina i istorijska simbolika prostora dodatno pojačavaju štetnost poruka. Opština Bratunac ne samo da graniči sa Srebrenicom, već je bila dio šire zone dejstava jedinica koje su učestvovala u događajima jula 1995. godine. Upravo zato javno isticanje spornih poruka na ovom prostoru ima snažnu simboličku i provokativnu poruku.

Drugo, vrijeme 11. juli je precizno odabrano da koincidira sa danom komemoracije žrtava genocida. Taj datum u Bosni i Hercegovini, ali i u međunarodnoj zajednici, ima

posebno značenje kao dan sjećanja, poštovanja i uvažavanja prema žrtvama zločina genocida. Upravo zbog toga isticanje poruka poput „11. JUL – DAN OSLOBOĐENJA SREBRENICE“ na taj datum ne može se tumačiti neutralno, već kao namjerna negatorska poruka.

I treće, sadržaj poruka je nesumnjivo usmjeren protiv istine potvrđene pred Međunarodnim sudom pravde i Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. Ove poruke ne izražavaju politički stav u dozvoljenom okviru slobode govora, već predstavljaju aktivni oblik poricanja i izvrtanja karaktera događaja kojima se svjesno negira ili relativizuje počinjeni genocid, a time i narušava dostojanstvo žrtava i mir u društvu.

Nadalje, odbrana je tvrdila da plakati iz optužnice Tužilaštva BiH od 23.04.2024. godine ne spominju izravno genocid, niti presude kojim je genocid utvrđen. Sud je odbacio ovu tezu kao ciljano naivnu. Korištenje neistinite tvrdnje o “oslobođenju Srebrenice” i stim u vezi Mladićeve retorike na dan komemoracije genocida predstavlja implicitno negiranje i rehabilitaciju zločina.

Poruka sa plakata direktno reinterpreтира genocid kao oslobodilačku akciju, čime se izvršeni zločin pokušava prikazati legitimnim. Izbor datuma, 11. juli, kao dan održavanja skupa, nije slučajan. Riječ je o simbolički nabijenom danu, kada se održavaju kolektivne dženaze i komemoracije, što čini djelovanje optuženog naročito ciničnim i uvredljivim. Optuženi je znao i bio saglasan sa mogućnošću izazivanja straha i uznemirenosti kod povratničke bošnjačke populacije, što je i nastupilo, kako su to potvrdili svjedoci u postupku.

Optuženi je, kao javna ličnost i organizator, djelovao svjesno i s umišljajem. Bio je upoznat s činjenicama o genocidu, svjestan značenja i efekta poruka koje šalje, kao i posljedica po međunarodne odnose na području Bratunca i Srebrenice. Njegovo djelovanje pokazuje kontinuitet, sistematičnost i jasnu političku poruku koja ima cilj relativizacije zločina i zastrašivanja povratnika.

Sud podsjeća da je Srebrenica mjesto gdje je ubijeno preko 8.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka u julu 1995. godine. Pokušaji da se taj događaj predstavi kao „oslobođenje“ predstavljaju brutalno iskrivljavanje istine, ruganje žrtvama i negaciju sudski utvrđene realnosti. Takvo ponašanje obnavlja traume preživjelih, destabilizuje postkonfliktne odnose i direktno šteti naporima ka izgradnji pomirenja i vladavine prava.

Sud je uvjeren da radnje optuženog predstavljaju težak oblik govora mržnje, koji je u ovom slučaju: bio ciljan, sa jasnom simbolikom i vremenskim okvirom; imao realan potencijal da izazove strah, razdor i etničke tenzije; bio usmjeren protiv manjinske povratničke zajednice u vrlo osjetljivom kontekstu.

Sud ukazuje da je za postojanje oba krivična djela iz člana 145.a KZ BiH dovoljno je da je počinitelj bio svjestan da radnjom koju preduzima veliča presuđenog ratnog zločinca, odnosno da je počinitelj bio svjestan da preduzima radnju odobravanja,

negiranja ili umanjivanja djela genocida. Dodatno, kod krivičnog djela iz člana 145.a stav 3. KZBiH, vezano za odobravanje ili negiranje genocida, kao obilježje krivičnog djela je propisano da je počinitelj bio svjestan da preduzima radnje na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv grupe lica ili člana grupe.

Tvrdnja odbrane u odnosu na optužnicu Tužilaštva BiH od 22.01.2024. godine, da se radilo o običnoj čestitki nije pravno održiva jer zanemaruje ključni element: čin veličanja ne zavisi samo od forme, već i od konteksta, sadržaja, simbolike i posljedica, pa stoga transparent koji "čestita" rođendan presuđenom zločincu za genocid, u lokalnoj zajednici njegovih žrtava, nije bezazlena poruka nego veličanje presuđenog ratnog zločinca i njegovih zločina, strategija normalizacije zločina, te kao takva mora biti prepoznata i sankcionisana.

General Ratko Mladić je pravosnažno osuđen pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (MICT) za genocid u Srebrenici, zločine protiv čovječnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja. Ova činjenica više nije stvar interpretacije, političkog stava ili mišljenja, već pravna istina utvrđena sudskom presudom u skladu s međunarodnim standardima.

Optuženi je kao javna i politički aktivna osoba, te kao predsjednik Udruženja „Istočna Alternativa“, bio u potpunosti svjestan značenja, simbolike i poruke koju odašilje postavljajući transparenta s likom Mladića, uz poruku zahvale i čestitku.

Transparent je, po svojoj prirodi, direktno suprotstavljen dostojanstvu žrtava genocida i pravnom poretku koji priznaje presude međunarodnih sudova. Njegova svrha nije bila izraz ličnog stava ili privatne emocije, već javno političko i ideološko djelovanje usmjereno na afirmaciju i glorifikaciju ratnog zločinca, te omalovažavanje presuda i žrtava.

Bošnjačka zajednica u Bratuncu, koja uključuje povratnike u okolna sela, već je ranjiva i izložena višestrukim oblicima predrasuda, neprijateljskih poruka i institucionalne marginalizacije. Sud je na temelju izjava svjedoka oštećenih utvrdio da je postavljanje ovog transparenta izazvalo strah, uznemirenost i osjećaj poniženja među građanima bošnjačke nacionalnosti, koji su svjedočili agresiji i zločinima tokom rata.

Dakle, razmatrajući navedene prijedloge i argumente odbrane, u kontekstu činjeničnih zaključaka do kojih je Sud došao na osnovu provedene i sveobuhvatno ocijenjene dokazne građe, Sud nalazi da prigovori i tvrdnje odbrane nisu našli uporište u izvedenim dokazima, te stoga kao neosnovani ne pružaju osnov za donošenje drugačije odluke od one sadržane u izreci ove presude.

Sud smatra da su opisane radnje optuženog imale potencijal narušavanja javnog reda i mira u multietničkim sredinama, da potkopavaju dostojanstvo žrtava ratnih zločina i ugrožavaju pravo na javnu sigurnost, destabilizuju odnose među narodima u postkonfliktnom društvu, zbog čega zaslužuju jasnu i odlučnu reakciju pravosuđa.

Postupci optuženog imali su direktan učinak na žrtve i njihove potomke: osporavaju činjenice o stradanju koje je međunarodnim presudama pravosnažno utvrđeno, te ih time ponižavaju i dehumanizuju. No, štetnost ide dublje: kontinuirano javno negiranje genocida i veličanje njegovih počinitelja ima potencijal da zastraši pripadnike bošnjačkog naroda, da ih obeshrabri u javnom izražavanju identiteta i sjećanja, te da ih gurne u poziciju stalne traume i društvene marginalizacije. Drugo, takvo djelovanje služi kao alat za društvenu segregaciju i getoizaciju, šalje poruku da za Bošnjake u tom društvu nema jednakopravnog mjesta ako nisu spremni ćutati o vlastitom stradanju. To doprinosi njihovoj izolaciji iz šire društvene zajednice, namećući nevidljive, ali snažne granice koje razdvajaju "njih" od "nas". Treće, ova praksa ima i funkciju prema vlastitoj etničkoj zajednici počinioaca: homogenizira je, učvršćuje kolektivne narative koji slave zločin kao heroizam, i indoktrinira nove generacije kroz istorijski revizionizam. Umjesto suočavanja s istinom, promoviše se kultura zaborava, koja ne samo da sprečava pomirenje nego i stvara plodno tlo za ponavljanje nasilja.

Dakle, negiranje genocida i veličanje ratnih zločinaca nije samo izraz neprihvatljivog govora, to je društveno opasna praksa čiji cilj nije samo da uvrijedi, već i da ušutka, segregira i disciplinira jednu zajednicu, dok drugu ojača u svojoj mržnji, laži i agresivnom revizionizmu. Takvi postupci predstavljaju ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava i direktnu prijetnju miru, pravdi i suživotu.

Poglavlje 7. ODLUKE SUDA

7.1. Odluka Suda o krivnji

Imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja, Sud ocjenjuje da je optuženi Vojin Pavlović bio svjestan simbolike, sadržaja i značenja poruka koje je javnim isticanjem spornih transparentata i plakata uputio u javni prostor. Vrijeme, mjesto i sadržaj poruka ukazuju na to da se radi o osobi koja je mogla i morala znati kakvu poruku šalje i kakve efekte može proizvesti u društvenom i političkom kontekstu.

Njegov politički angažman, javna prisutnost, kao i aktivno djelovanje u okviru lokalnih udruženja potvrđuju da je riječ o osobi iznadprosječne informisanosti o društveno-političkim prilikama, naročito o osjetljivosti povratničke bošnjačke zajednice u Bratuncu, odnosno Srebrenici u čijoj je blizini su poruke javno istaknute. Imajući u vidu da je optuženi cijeli život proveo na području Bratunca, Sud zaključuje da su mu morali biti poznati istorijski kontekst, razmjere ratnih stradanja i njihove dugotrajne posljedice, kako po njegov narod, tako i po bošnjačku populaciju tog kraja.

Takođe, Sud je naročito cijenio i činjenicu da je optuženi i po vlastitom kazivanju bio upoznat sa zakonskom zabranom veličanja ratnih zločinaca i negiranja genocida.

Na osnovu sveukupne ocjene izvedenih dokaza, ličnih karakteristika optuženog i okolnosti pod kojima su sporni transparenti i plakati istaknuti (vrijeme, mjesto i sadržaj), Sud nalazi da je optuženi bio svjestan mogućih štetnih posljedica svojih radnji u pogledu izazivanja mržnje, razdora ili netrpeljivosti, te da je takve posljedice svjesno prihvatio kao moguće ishode. Radnje su bile svjesno preduzete, u simbolički snažnom

kontekstu, na značajnom mjestu i u osjetljivom vremenskom trenutku, čime je isključena mogućnost nepažnje ili nesvjesnog ponašanja. Time je ispunjen subjektivni element krivične odgovornosti kroz oblik umišljaja, najmanje eventualnog jer optuženi nije isključio, već je prihvatio mogućnost da njegovo ponašanje izazove društveno štetne posljedice.

Dakle, Sud je na osnovu izvedenih dokaza i sveobuhvatne ocjene svih relevantnih činjenica našao dokazanim da su se u radnjama optuženog Pavlović Vojina stekla sva bitna obilježja oba krivična djela koja su mu stavljena na teret. Istovremeno, Sud je utvrdio i postojanje umišljaja kao subjektivnog elementa odgovornosti, budući da je optuženi radnje preduzeo svjesno i voljno, prihvatajući mogućnost nastupanja zabranjenih posljedica. Nadalje, Sud je nesumnjivo utvrdio da je optuženi u momentu izvršenja djela bio uračunljiv, odnosno da njegova psihička sposobnost nije bila narušena, niti dovedena u pitanje, te je kao takav bio sposoban da razumije značaj svojih postupaka i upravlja njima, te da je bio svjestan posljedica svojih djela. Slijedom navedenog, optuženi je oglašen krivim za oba krivična djela za koja se optužbama teretio.

7.2. Odluka Suda o krivično pravnim sankcijama

Imajući u vidu činjenicu da se optuženom istovremeno sudilo po dvije potvrđene optužnice, za dva krivična djela koja su opisana u tim optužnicama sa sličnim pravnim kvalifikacijama, Sud je prilikom odmjeravanja kazne razmatrao koji je pravni institut primjenjiv u konkretnom slučaju, tj. da li je riječ o sticaju krivičnih djela iz člana 53. KZBiH ili o produženom krivičnom djelu iz člana 54. KZBiH.

Odredbom člana 53 stav (1) KZBiH (Sticaj krivičnih djela) propisano je: *“Ako je počinilac jednom radnjom ili s više radnji počinio više krivičnih djela za koja mu se istovremeno sudi, sud će najprije utvrditi kazne za svako od tih krivičnih djela, pa će za sva krivična djela izreći jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora, jedinstvenu kaznu zatvora ili jedinstvenu novčanu kaznu”*.

Odredbom člana 54 KZBiH (Produženo krivično djelo) propisano je: *“(1) Odredbe ovog zakona o sticaju krivičnih djela neće se primijeniti kada učinilac učini produženo krivično djelo. (2) Produženo krivično djelo je učinjeno kad je učinilac s umišljajem učinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu. (3) Kada se radi o produženom krivičnom djelu istih zakonskih obilježja, sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za to krivično djelo. Ako se radi o istovrsnim krivičnim djelima, sud će izabrati vrstu i mjeru kazne koja je propisana za najteže od tih djela”*.

Sud je zauzeo stav da su krivičnopravne radnje opisane u tač. 1. i 2. izreke presude, za koje je optuženi Pavlović Vojin oglašen krivim, počinjene u sticaju, iz slijedećih razloga.

U konkretnom slučaju optuženi je oglašen krivim po obje optužnice za izvršenje krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje iz člana 145a. KZ BiH, ali po različitim stavovima tog člana. Iako se radi o dvije krivičnopravne radnje koje se formalno odnose na krivično djelo iz člana 145a KZ BiH, te radnje su kvalifikovane po različitim stavovima tog člana, i to po stavu 6, i po stavu 4. u vezi sa stavom 3. člana 145a. KZ BiH.

Sud primjećuje da se prima facie, na prvi pogled, može steći utisak o identičnosti ili istovrsnosti navedenih stavova budući da su sadržani u okviru istog člana zakona, međutim, njihova pravna priroda i obilježja jasno ukazuju na različitost u faktičkom i pravnom smislu.

Sud je našao da se ne radi o kvalifikatornim oblicima istog djela na način da bi razlika bila samo u stepenu težine ili okolnostima izvršenja, već o bitno različitim elementima bića krivičnih djela, imajući u vidu da se pravno relevantni elementi razlikuju do te mjere da predstavljaju dva sadržajno različita krivična djela.

Sud posebno naglašava bitne razlike i specifičnosti bitnih obilježja ova dva krivična djela.

Krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH, za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine do 20 godina, je djelo koje se može učiniti samo sa umišljajem koji mora obuhvatiti ne samo svijest o radnji učinjenja (svijest da se radi ili svijest o mogućnosti da se radi o odobrenju, poricanju, grubom umanjenju ili pokušaju opravdanja tačno određenih zločina – zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina), nego i da je riječ o zločinima koji su utvrđeni pravosnažnom odlukom navedenih sudova, da je radnja po svom sadržaju usmjerena protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, te da ta radnja potiče ili bi mogla potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe.

Međutim, za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od tri (3) godine do 20 godina, za razliku od zakonskog opisa krivičnog djela iz stava 3. člana 145a. KZBiH, postojanje ovog krivičnog djela nije uvjetovano usmjerenjem radnji veličanja osobe osuđene pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerene protiv takve grupe ili člana takve grupe.

Stav (3) i stav (6) člana 145a KZBiH propisuju različita krivična djela, iako su sadržinski povezana – jedno štiti zabranu poricanja i opravdavanja zločina (stav 3), a drugo zabranu javnog veličanja osuđenih počinilaca zločina (stav 6).

Krivično djelo iz stava (3) ovog člana jeste krivično djelo ugrožavanja, posljedica ne mora nastupiti, niti biti obuhvaćena umišljajem – dovoljno je da postoji opasnost da radnja može dovesti do mržnje/nasilja. Krivično djelo iz stava (6) ovog člana nije djelo

ugrožavanja, već formalističko djelo – kažnjava se sama radnja (npr. veličanje zločinca), bez potrebe za posljedicom ili umišljajem na posljedicu.

Ukoliko bi Sud primijenio institut produženog krivičnog djela, bilo bi nužno da se izvrši jedinstvena pravna kvalifikacija prema najtežem od tih djela, u ovom slučaju prema stavu 6. člana 145a KZBiH, koji predviđa strožiju kaznu, od tri (3) godine do 20 godina. Na taj način, krivično djelo iz tačke 2. Izreke presude, kvalifikovano po stavu 4. u vezi sa članom 3. KZBiH, bilo bi apsorbovano i izgubilo bi svoj samostalni identitet u presudi, iako se radi o zasebnoj radnji sa sopstvenim bitnim elementima i posljedicama.

S toga je Sud je našao da bi takav pristup doveo do nepotpunog prikazivanja krivične odgovornosti optuženog, budući da bi jedno od dva izvršena djela, za koje ga je Sud oglasio krivim, ostalo pravno „nevidljivo“ u konačnoj presudi, što bi bilo protivno principu pravičnosti.

Iz tog razloga, Sud je zauzeo stav da se u ovom slučaju radi o realnom sticaju krivičnih djela, te je oba djela cijenio kao zasebne pravne radnje koje čine osnov za izricanje jedinstvene kazne, u skladu sa članom 53. KZBiH, u kom pravcu je bio prijedlog Tužilaštva BiH u završnom obraćanju, o čemu se odbrana nije izjašnjavala.

U ovom dijelu presude, Sud nalazi bitnim istaći da se pravna ocjena djela opisanog u tački 2. izreke presude, a koje se odnose na optužnicu Tužilaštva BiH broj T20 0 KT 0024277 23 od 23. 4. 2024. godine, razlikuje u odnosu na onu sadržanu u optužnici.

Sud je u izreci presude izvršio preciziranje pravne kvalifikacije na način da je, umjesto kvalifikacije iz optužnice, Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 3. i 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH, istu precizirao Izrekom presude na Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ BiH.

Sud je našao da pravna kvalifikacija iz optužnice nije pravno održiva, jer se optuženi ne može teretiti istovremeno za stav 3. kao osnovni oblik i stav 4. kao kvalifikovani oblik istog krivičnog djela. Drugim riječima, stav 4. sadrži kvalifikatorne okolnosti koje se nadovezuju na biće krivičnog djela iz stava 3., te čine njegov teži, kvalifikovani oblik. Shodno tome, optuženi se za jednu krivičnopravnu radnju može teretiti ili za osnovni oblik (stav 3.) ili za kvalifikovani oblik (stav 4. u vezi sa stavom 3.), ali ne istovremeno za oba.

U konkretnom slučaju optuženi je izrekom presude oglašen krivim za kvalifikovani oblik opisan u stavu 4., pa mu je u skladu sa tim, i kazna odmjerena po stavu 4. člana 145.a KZBiH.

Sud je prilikom vršenja izbora vrste i visine krivičnih sankcija, cijenio zakonom propisani raspon sankcija za djela za koje je optuženi oglašen krivim, značaj zakonom zaštićenog dobra, stepen društvene opasnosti krivičnog djela, i optuženog kao izvršioca, kao i sve okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja, pri tome imajući u vidu stepen krivične odgovornosti optuženog, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja zaštićenog dobra i okolnosti u kojima su činjene radnje, kao i lične i porodične prilike optuženog.

Prije odmjeravanja visine kazne Sud je konstatovao da je (1) za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH, propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje jedne (1) godine, dakle do 20 godina, dok je (2) za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje tri (3) godine, dakle do 20 godina.

Sud će, radi izbjegavanja ponavljanja, na ovom mjestu izložiti sve okolnosti koje je cijenio prilikom odmjeravanja kako pojedinačnih kazni, kao i prilikom odmjeravanja jedinstvene kazne.

Od otežavajućih okolnosti za oba krivična djela Sud je našao jačinu i stepen ugrožavanja zaštićenog dobra, s obzirom na činjenicu da su radnje učinjene sa upornošću, što ukazuje na jasno izraženu namjeru i kontinuitet u djelovanju. Sud je uzeo u obzir lokaciju gdje su predmetna djela počinjenja, Bratunac koji se graniči sa Srebrenicom, međunarodno priznatim simbolom stradanja Bošnjaka i mjestom počinjenog genocida, kao i vrijeme počinjenja krivičnog djela negiranja genocida kada se tradicionalno u obližnjem mjestu Potočari vrši sahrana pronađenih posmrtnih ostataka žrtava genocida i komemoracija svim žrtavama genocida u Srebrenici.

Sud je kao otežavajuće okolnosti cijenio posljedice koje su radnje optuženog imale na pripadnike bošnjačke zajednice u Bratuncu, od kojih su poneki kao svjedoci izjavili da su bili veoma uznemireni i zaplašeni. Prema iskazu svjedoka E.R.1., zaposlenika Opštini Bratunac, koji je po prirodi posla u redovnom kontaktu sa građanima Bratunca. ovakvi događaji mogu predstavljati oblik indirektnog pritiska i imaju potencijal da doprinesu daljem iseljavanju bošnjačke populacije.

Zato sud posebno ističe da je čin optuženog – isticanje transparenata koji poriču genocid u Srebrenici i veličaju Ratka Mladića – ne samo protivpravan i društveno opasan, već i duboko nemoralan, jer pokušava izvršiti simboličku viktimizaciju žrtava po drugi put, poništavanjem njihove patnje i heroizacijom njihovih dželata, presuđenih ratnih zločinaca. Takva djela predstavljaju oblik sekundarne viktimizacije, što je posebno štetno u društvima koja još uvijek nose duboke rane rata, i u kojima svako javno izokretanje istine ima potencijal da izazove međuetničku netrpeljivost, nemire i nasilje.

Sud, u skladu s tim, zaključuje da su radnje optuženog bile usmjerene ne samo na izazivanje mržnje i netrpeljivosti, već i na subverziju istine, pravde i dostojanstva žrtava, te da zbog toga ne zaslužuju bilo kakvu zaštitu pod izgovorom slobode izražavanja. Sloboda govora ne smije i ne može biti štit za organizovano poricanje zločina i negaciju temeljnih civilizacijskih vrijednosti.

Cijeneći ove navedene okolnosti, Sud je zaključio da na strani optuženog ne postoje uslovi za primjenu instituta uslovne osude, te da je безусловna kazna zatvora jedina primjerena sankcija koja, u konkretnom slučaju, može ostvariti svrhu kažnjavanja, kako u smislu specijalne prevencije da utiče na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela,

tako i u smislu generalne prevencije da utiče na druge članove društva da poštuju zakon i da se suzdrže od sličnog ponašanja.

Kada su u pitanju olakšavajuće okolnosti, Sud je za oba krivična djela cijenio korektno ponašanje optuženog tokom čitavog krivičnog postupka, uključujući uredno odazivanje na sudske pozive, poštovanje procesne discipline i ophođenje s uvažavanjem prema Sudu i ostalim učesnicima postupka. Iako se takvo ponašanje očekuje kao zakonska obaveza, Sud je ipak uzeo u obzir dosljedno korektan odnos optuženog, koji je doprinio nesmetanom toku suđenja i njegovom okončanju. Nadalje, Sud je cijenio i izrazito narušeno zdravstveno stanje optuženog koje je potkrijepljeno medicinskom dokumentacijom koju je odbrana uložila u sudski spis tokom postupka, te tako cijenio ozbiljnost zdravstvenih problema i potencijalni uticaj koje bi izdržavanje kazne moglo imati na njegovo zdravlje. Takođe, Sud je uzeo u obzir i činjenicu da optuženi ranije nije osuđivan, što ukazuje na to da se do sada nije nalazio u sukobu sa zakonom, te da se radi o osobi koja ranije nije pokazivala sklonost ka izvršenju krivičnih djela.

Sud je sve navedene olakšavajuće okolnosti sagledao u njihovoj ukupnosti, pa našao da iste ne opravdavaju primjenu instituta ublažavanja kazne ispod zakonom propisanog minimuma za oba krivična djela, te da izložene otežavajuće okolnosti pretežu nad olakšavajućim, zbog čega bi Sud bio u obavezi da kod utvrđivanja pojedinačnih kazni zatvora morao utvrditi za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 4., u vezi sa stavom 3. KZBiH kaznu preko jedne (1) godine, dok je bi za krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH morao utvrditi kaznu preko tri (3) godine.

Međutim, Sud je cijenio činjenicu da je ova presuda prva takva vrste u Bosni i Hercegovini, te stim u vezi posebno cijenio osjetljivi društveno politički trenutak osude i sankcioniranja počinitelja, pa zaključio da bi odmjeravanje i izricanje visoke kazne bez ublažavanja moglo kod dijela bh. javnosti izazvati zaključke o nekoj vrsti isforsirane nepravedne sudske odmazde nad počiniteljem, što je Sud sve ocijenio kao osobito olakšavajuće okolnosti koja opravdavaju primjenu instituta ublažavanja kazni ispod zakonom propisanih minimuma za oba krivičnopravna djela.

Stoga, Sud je primjenom odredbi člana 53. stav 2. KZBiH, kojima su regulirana pravila o odmjeravanju kazni za djela počinjena u sticaju, za počinjeno krivično djelo iz člana 145a. stav 6. KZBiH optuženom utvrdio ublaženu kaznu zatvora u trajanju od dvije (2) godine i dva (2) mjeseca, dok je za počinjeno krivično djelo iz člana 145a. stav 4., u vezi sa stavom 3. KZBiH, utvrdio ublaženu kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) mjeseci, nakon čega je Sud optuženom na osnovu člana 53. stav 2. tačka b) Krivičnog zakona BiH izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije (2) godine i šest (6) mjeseci.

Izrečena kazna zatvora optuženom u ovom slučaju šalje jasnu poruku društvu da javno širenje mržnje i netrpeljivosti među narodima u Bosni i Hercegovini nije prihvatljivo i da takvo ponašanje nosi ozbiljne posljedice. Ovom kaznom Sud pokazuje da niko ne može nekažnjeno vrijeđati druge, umanjivati patnju žrtava ili unositi podjele u društvo.

Poruka je da se mir, suživot i međusobno poštovanje moraju čuvati, a da zakon postoji da zaštiti te vrijednosti i spriječi ponavljanje sličnih djela u budućnosti.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud posebno ističe ulogu kaznene politike kao instrumenta očuvanja društvenih vrijednosti, prevencije budućih krivičnih djela i zaštite žrtava od ponovnog simboličkog nasilja. Sankcionisanje govora kojim se negira genocid i veličaju njegovi počinioци mora biti dosljedno, odlučno i pravno utemeljeno, jer takav govor nije samo izraz individualne devijacije, već i dio šireg društvenog narativa koji teži relativizaciji zločina i izgradnji paralelne istine.

Kaznena reakcija države u ovakvim slučajevima ima višestruku svrhu. Ona nije samo izraz društvene osude konkretnog djela, već i poruka cijelom društvu – da revizionizam, negacionizam i glorifikacija zločina ne mogu i neće biti tolerisani. Sankcija u ovom slučaju nije samo nužna radi kažnjavanja počinioца, već i radi reafirmacije vrijednosti istine, odgovornosti i dostojanstva svake žrtve. Time se šalje jasna i nedvosmislena poruka da pravna država neće dozvoliti javno ponižavanje žrtava genocida, niti relativizaciju njihovog stradanja zarad političkih, ideoloških ili etnonacionalnih interesa.

7.3. Odluka Suda o troškovima postupka

Član 188. stav 1. ZKPBiH propisuje da će se, u slučaju kada Sud optuženog oglasi krivim, izreći u presudi da je dužan da naknadi troškove krivičnog postupka. S obzirom na činjenicu da je optuženi Pavlović Vojin ovom presudom oglašeni krivim, Sud je donio odluku da se optuženi obaveže na naknadu troškova krivičnog postupka.

Troškovi ovog sudskog postupka odnose na paušalni iznos u visini od 300,00 KM, kao i troškove isplaćene svjedocima i troškove odbrane po službenoj dužnosti. Ukupan iznos iznos Sud će utvrditi posebnim rješenjem, u smislu odredbe člana 186. stav 2. ZKPBiH, po pribavljanju potrebnih podataka, koje troškove je optuženi dužan platiti u roku od 30 dana od dana zaprimanja posebnog rješenja, sve pod prijetnjom prinudnog izvršenja naplate.

Poglavlje 8. ZAVRŠNE NAPOMENE

Postupajući u skladu s odredbama Krivičnog zakona BiH koje se odnose na zabranu negiranja, minimiziranja, opravdavanja ili odobravanja genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, kao i na zabranu veličanja presuđenih ratnih zločinaca, koje je donio Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu u skladu sa svojim ovlaštenjima iz Aneksa 10. Dejtonskog mirovnog sporazuma i tzv. bonskim ovlastima, Sud konstatuje da je pravni osnov za primjenu predmetnog zakona valjan i obavezujući. Ovaj zakon, iako nametnut od strane međunarodnog autoriteta, u potpunosti je u skladu s temeljnim principima međunarodnog prava, obavezama koje je Bosna i Hercegovina preuzela kao članica Ujedinjenih nacija, te evropskim standardima zaštite ljudskih prava.

Negiranjem utvrđenog genocida u Srebrenici, kao i veličanjem presuđenog ratnog zločinca, što je pravosnažno presuđeno pred međunarodnim sudovima (ICTY i ICJ), optuženi je počinio djela koja ne samo da duboko vrijeđaju dostojanstvo žrtava, nego i

ozbiljno narušavaju javni red, podstiču etničku mržnju i prijete miru i stabilnosti u društvu. Sud ponovo naglašava da sloboda izražavanja, zajamčena domaćim i međunarodnim pravom, nije apsolutna i ne može služiti kao zaklon za negiranje najtežih zločina protiv čovječnosti i veličanje ratnih zločinaca. Imajući u vidu težinu izrečenih izjava, njihov kontekst, te opasnost koju takva retorika nosi za demokratski poredak i suživot u Bosni i Hercegovini, Sud nalazi da je krivična odgovornost optuženog nesumnjivo utvrđena, te da izrečena kazna predstavlja nužnu i legitimnu mjeru zaštite osnovnih vrijednosti međunarodnog i domaćeg pravnog poretka.

Rezolucijom Evropskog parlamenta od 15. januara 2009. godine Srebrenički genocid je jasno prepoznat kao najveći masakr na tlu Evrope nakon Drugog svjetskog rata. Ta rezolucija ne samo da poziva na komemoraciju žrtava, već eksplicitno naglašava potrebu borbe protiv negacionizma i glorifikacije odgovornih pojedinaca i struktura. Slične odredbe sadrže i brojni akti Ujedinjenih nacija, uključujući Konvenciju o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine čiji je član i Bosna i Hercegovina. Time se država obavezuje ne samo da kažnjava izvršioce genocida, već i da sprečava njegovo negiranje i promovisanje kroz institucionalne ili društvene kanale.

Sud ponovo ističe da narušavanje dostojanstva žrtava genocida, kroz poruke koje sadrže elemente glorifikacije zločina i počinilaca, prevazilazi granice slobode izražavanja i ulazi u zonu govora mržnje i društveno opasnog ponašanja.

Negiranje genocida i veličanje pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca nisu samo činovi govora, već predstavljaju ozbiljan napad na temeljna ljudska prava žrtava, javni red i vladavinu prava. Takva ponašanja predstavljaju nastavak zločina drugim sredstvima, šireći revizionizam, potičući mržnju i podrivajući međunarodnu i domaću pravnu sigurnost.

Presuda kojom je Vojin Pavlović proglašen krivim za izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje predstavlja istorijski važan pravni i društveni presedan u pravosuđu Bosne i Hercegovine. Ona je prva te vrste kojom domaći sud nedvosmisleno utvrđuje da je glorifikacija presuđenog ratnog zločinca, u ovom slučaju osuđenog za genocid, krivično djelo, a ne legitimni oblik političkog izražavanja, kao i da je negiranje genocida na indirektan način neprihvatljiv i kažnjiv čin koji prelazi granice slobode govora.

Ova presuda afirmiše pravo žrtava i povratničke zajednice, naročito Bošnjaka u istočnoj Bosni, na život bez straha, prijetnje i poniženja. Time se sud jasno stavio u funkciju zaštite ustavnih vrijednosti jednakosti, ljudskog dostojanstva i prava na sigurnost.

Presuda šalje jasnu poruku da javni prostor nije neutralna arena u kojoj je dozvoljeno slavljenje ratnih zločina i negiranje utvrđenih činjenica. Ona ograničava pokušaje stvaranja revizionističkog narativa koji želi prikazati pravosnažno osuđene osobe kao heroje, čime se direktno potiče nova mržnja i sukobi.

Sud se ovom presudom jasno poziva na pravosnažne presude međunarodnih sudova, potvrđujući da su one obavezujući dio bosanskohercegovačkog pravnog poretka.

Glorifikacija Mladića, osuđenog za genocid, ne može biti tretirana kao sloboda mišljenja jer predstavlja napad na temeljne vrijednosti pravde i pomirenja.

Bosna i Hercegovina, kao duboko podijeljeno postkonfliktno društvo, mora se suočiti s izazovom redefinisavanja društvenih normi. Ova presuda doprinosi stvaranju pravnog okvira u kojem se veličanje zločina tretira kao oblik destruktivnog ekstremizma koji prijeti miru i suživotu.

Presuda treba da ima značaj i vrijednost kao osnov budućim tužiocima i sudovima da slične radnje, postavljanje murala, organizovanje skupova, iznošenje poruka koje potiču na mržnju kroz glorifikaciju zločinaca i genocida, tretiraju kao krivična djela, a ne kao političke stavove ili patriotizam.

U simboličkom smislu, ova presuda je čin pravnog i moralnog otpora negacionizmu i političkom ekstremizmu, koji u BiH godinama opstaje pod krinkom slobode izražavanja. Time se gradi osnova za zdravije, tolerantnije i istinoljubivo društvo.

Presuda protiv Vojina Pavlovića treba da označava prekretnicu u pravosudnom suočavanju s kulturom nekažnjivosti i glorifikacije ratnih zločina u Bosni i Hercegovini. Ona se oslanja na međunarodno pravo, evropske standarde i domaću legislativu, šaljući jasnu poruku da država ne smije biti nijemi posmatrač u suočavanju s istorijskim revizionizmom i nacionalističkom propagandom. Ovo je presuda koja mora imati pravnu snagu, moralnu jasnoću i simboličku težinu, ne samo za preživjele i povratnike, nego i za sve građane koji vjeruju u ustavni poredak, vladavinu prava i društvo u kojem zločin ne smije biti herojstvo.

Pored toga, Sud ističe namjeru da presuda treba imati i edukativnu dimenziju. U društvu koje se još uvijek suočava s posljedicama rata, svaka pravosnažna presuda koja se tiče negiranja ratnih zločina i glorifikaciju ratnih zločinaca ima i ulogu oblikovanja kolektivne svijesti, društvene memorije i građanske odgovornosti. Presude koje se temelje na istini i pravu predstavljaju ne samo akt pravde, već i čin obrazovanja društva – pogotovo mladih generacija – o granicama prihvatljivog govora, važnosti poštovanja žrtava i nužnosti suočavanja s prošlošću.

Slijede napomene koje su preuzeto završno obraćanje Suda kod javnog obrazloženja presude prilikom donošenja i javne objave ove presude:

Do današnjeg dana, zaključno sa majem 2025. godine, na teritoriji Bosne i Hercegovine nije donesena presuda za javno negiranje genocida u Srebrenici, niti presuda za javno veličanje pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca, uprkos činjenici da je praksa negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca na djelu, kako nas informišu mediji u BiH.

Iako su pojedine odredbe jednog od entitetskog (federalnog) krivičnog zakona, kao i izmjene Krivičnog zakona BiH iz jula 2021. godine, jasno i nedvosmisleno

kriminalizirale ovakva djela, njihova praktična primjena ostala je do danas bez konkretne realizacije, izuzev procesuiranja ova dva krivična djela.

Stoga, Sud BiH smatra da ova presuda predstavlja važnu prekretnicu u primjeni zakona, suzbijanju prakse i kulture negacije i rehabilitacije zločina, te jačanju pravne zaštite žrtava i preživjelih, potvrđujući odlučnost pravosudnih institucija Bosne i Hercegovine da zaštite istinu, pravdu i dostojanstvo žrtava.

Ova presuda, u sadašnjem trenutku, ima posebno pravno, društveno i moralno značenje, jer u kontekstu sve prisutnijih pokušaja istorijskog revizionizma, služi kao brana ne samo protiv rušilačkog narativa koji pokušava falsifikovati utvrđene činjenice genocida i ratnih zločina, već i protiv svakog pokušaja da se naša država pretvori u saučesnika ćutanja o tim zločinima i njihovim počiniteljima.

Sud ovom presudom šalje jasnu poruku: istina o Srebrenici i presuđenom ratnom zločincu generalu Ratku Mladiću je pravna i istorijska činjenica, a negiranje i glorifikacija zločina i zločinaca nisu samo moralno neprihvatljivi, već i krivično kažnjivi akti.

Sud prepoznaje pravo svakog naroda i pojedinaca na sjećanje, tumačenje istorije i izražavanje političkog mišljenja, ali to pravo ne uključuje veličanje ratnih zločina, negiranje pravosnažnih presuda međunarodnih sudova, niti povređivanje prava i dostojanstva žrtava.

Sud ovom prilikom naglašava da se ova presuda ne donosi protiv bilo kojeg naroda, niti protiv bilo koje političke zajednice u BiH, uključujući niti protiv srpskog naroda i entiteta Republike Srpske, već isključivo protiv neodgovornog pojedinca zbog konkretnih nezakonitih postupaka, kažnjivih po zakonu.

Presuda je zasnovana na činjenicama i pravu. Pravedno zakonsko kažnjavanje počinitelja takvih djela nije izraz osвете ili odmazde, već obaveza pravne države i minimum koji demokratsko društvo duguje istini, posebno žrtvama, njihovim porodicama i samom sebi.

Sud se kod donošenja ovakve presude poziva i na praksu Evropskog suda za ljudska prava koja jasno razlikuje slobodu izražavanja od govora mržnje i poricanja zločina, osobito kada takvo izražavanje može izazvati povredu dostojanstva žrtava, ponovnu traumatizaciju, društvenu nestabilnost i rasplamsavanje etničke mržnje.

Sud podsjeća da je Krivični zakon Bosne i Hercegovine iz 2021. godine jasno propisao ovakva krivična djela i sankcije za ovakva djela. Sloboda izražavanja ne može biti opravdanje za veličanje ratnih zločina i negiranje genocida.

Ova presuda šalje jasnu poruku da takvi postupci neće biti tolerisani. Kažnjavanje ovakvih postupaka nije sudski osvetnički čin odmazde, to je nužna pravična zaštita

vladavine prava, pravnog poretka, civilizacijskih vrijednosti i temelj za istinsko pomirenje i suživot.

Presuda šalje jasnu poruku da pravda ne poznaje zaborav, i da istina, potvrđena pred domaćim i međunarodnim sudovima, mora biti branjena, kako riječju, tako i zakonom.

Sud ovom prilikom poziva sve agencije za provedbu zakona, kao i policijske agencije na teritoriji Bosne i Hercegovine, a naročito tužilaštva, da s većom dosljednošću, brzinom i odlučnošću pristupaju procesuiranju djela koja predstavljaju negiranje genocida, veličanje ratnih zločinaca i raspirivanje etničke mržnje.

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: *Protiv ove presude dozvoljeno je pravo žalbe Vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka iste, putem ovog prvostepenog Suda.*

ZAPISNIČARKA

PREDSJEDNIK VIJEĆA

PRAVNA SAVJETNICA

SUDIJA

Ilvana Hadžić

Goran Radević

SADRŽAJ

IZREKA.....	2
OBRAZLOŽENJE.....	5
Poglavlje 1. UVODNE NAPOMENE.....	5
1.1. Uvod.....	5
1.2. Hronologija postupka.....	6
1.2.1. Optuženje.....	6
1.2.2. Spajanje postupka.....	7
1.2.3. Protek roka od 30 dana.....	7
1.2.4. Izmjena optužnice.....	8
1.2.5. Preciziranje činjeničnog opisa, nedokazane činjenice.....	9
1.2.6. Izrada pismene presude.....	9
Poglavlje 2. DOKAZNI POSTUPAK.....	10
2.1. Dokazi Tužilaštva BiH.....	10
2.1.1. Procesne odluke po prijedlozima dokaza optužbe.....	13
2.2. Dokazi odbrane.....	14
2.2.1. Procesne odluke po prijedlozima dokaza odbrane.....	14
Poglavlje 3. ZAVRŠNE RIJEČI I STRANAČKE DOKAZNE REKAPITULACIJE.....	18
3.1. Izlaganje optužbe – završne riječi Tužilaštva.....	18
3.2. Izlaganje odbrane – završne riječi branitelja i optuženog.....	32
Poglavlje 4. SLOBODA IZRAŽAVANJA I GOVOR MRŽNJE.....	36
4.1. Uvod.....	36
4.2. Sloboda mišljenja, izražavanja i govora.....	37
4.3. Govor mržnje.....	39
4.4. Sloboda govora i govor mržnje u kontekstu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca.....	45

4.5. Pregled međunarodnih i domaćih presuda relevantnih za zabranu negiranja genocida i veličanja ratnih zločinaca.....	48
4.5.1. Međunarodni i strani sudovi (ICTY / MKSJ / MRMKS / ICJ i dr.).....	48
4.5.2. Regionalne presude.....	49
4.5.3. Ostale strane presude.....	49
4.5.4. Sud BiH – presude za genocid i pomaganje.....	50
Poglavlje 5. ANALIZA KRIVIČNIH DJELA.....	50
Krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a Krivičnog zakona BiH.....	50
Norma.....	51
5.1. Osnovni oblici krivičnih djela Izazivanja nacionalne (narodnosne), rasne i vjerske mržnje, razdora i/ili netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZBiH.....	53
5.2. Javno odobravanje, poricanje, umanjivanje ili pokušaj opravdanja zločina genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 3. KZBiH.....	54
5.2.1. Analiza, bitna obilježja.....	55
5.2.2. Komentari.....	56
5.3. Učinjenje oblika krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. st. 1-3. KZBiH činjenjem javnosti dostupnim letaka, slika ili drugog materijala iz člana 145a. stav 4. KZBiH.....	57
5.3.1. Norma.....	57
5.3.2. Komentari.....	57
5.4. Veličanje osoba osuđenih pravosnažnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin kao oblik krivičnog djela Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 6. KZBiH.....	59
5.4.1. Norma.....	59
5.4.2. Analiza, bitna obilježja krivičnog djela.....	59
5.4.3. Komentari.....	60
Poglavlje 6. RAZLOZI PRESUDE.....	62
6.1. Tačka 1. Izreke presude koja se odnosi na optužnicu Tužilaštva BiH broj optužnici broj: T20 0 KT 0023763 23 od 22.01.2024. godine.....	63

6.2. Tačka 2. Izreke presude, koja se odnosi na otpužnicu Tužilaštva BiH broj T 20 0 KT 0024277 23 od 23.04.2024. godine.....	71
6.3. Zaključno.....	83
Poglavlje 7. ODLUKE SUDA.....	91
7.1. Odluka Suda o krivnji.....	92
7.2. Odluka Suda o krivično pravnim sankcijama.....	92
7.3. Odluka Suda o troškovima postupka.....	97
Poglavlje 8. ZAVRŠNE NAPOMENE.....	98
POUKA O PRAVNOM LIJEKU.....	101